

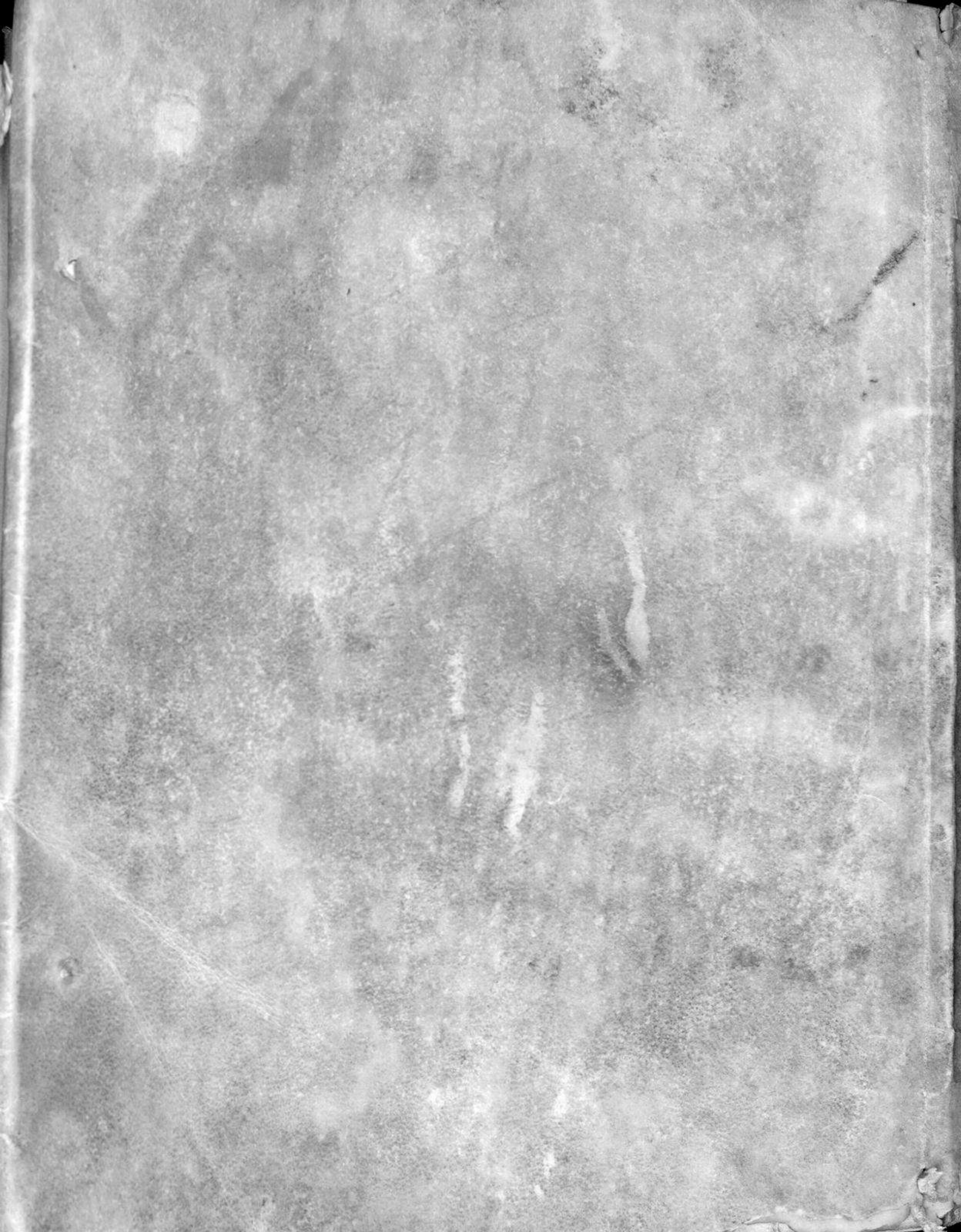
133

Aut 70

11-69

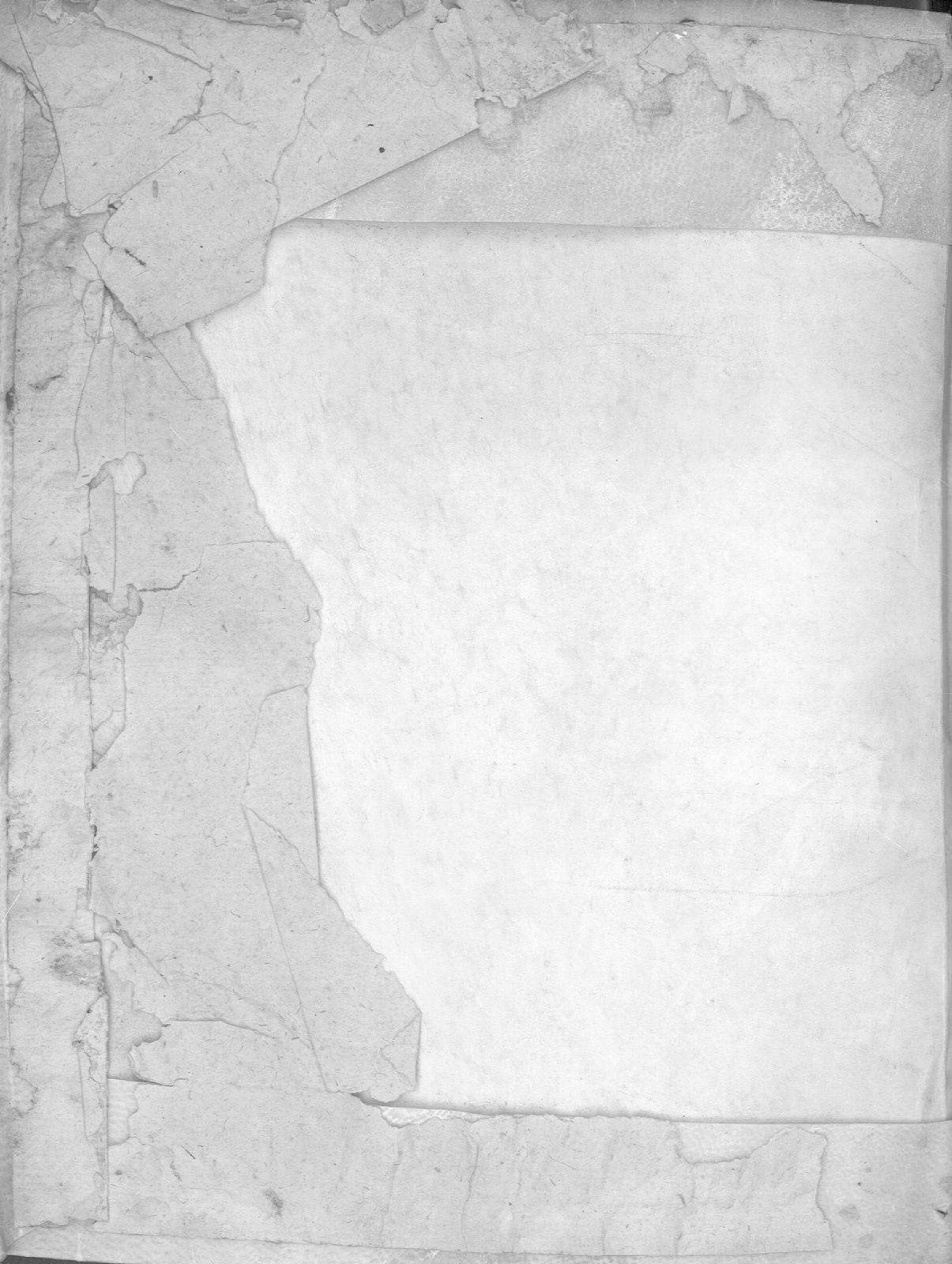

70

69

A 070/069

UNIVERSIDAD DE SEVILLA

600154106

i 23957128

ACCEDERE ad Divos,
& sæpè ita vocati
Principes etiam Vi-
ri, Felices, ut grates
at, consuevère; Qui ve-
rifici Fato conflictan-
t petant, ut rogent. Ast
, quanquàm haut faci-
Fortunam perpetior;
tere, & Rogare, meo
rimis ingenio adverfa-
utrunque officium obi-
cessum est, cùm ad Te,
* 2 Virum

V A T E S

Enthusiasmo Poëtico raptus.

QVOD FVIERAT

ISSIMA

VS,

M; VIDI, FACTAS

ILLORE TERRAS.

INLVSTRISSIMO DOMINO,
DON. PETRO PACHECO
GIRON,
PILLIPPO IV. REGI
ET IN A' CO
DE LA SANCTISS
SVMMO PR
&c.

DON. JOSEPHUS ANTONIUS GONZALEZ
DE SALAS

D. D. C.

ACCEDERE ad DIVOS,
 & sæpè ita vocati
 Principes etiam Vi-
 ri, Felices, ut grates
 agant, confuevère; Qui ve-
 rò difficili Fato conflictan-
 tur, ut petant, ut rogent. Ast
 mihi, quanquàm haut faci-
 lem Fortunam perpetior;
 & Petere, & Rogare, meo
 in primis ingenio adverfa-
 tur; utrunque officium obi-
 re, necessum est, cùm ad Te,
 * 2 Virum

Virum Principem, nunc videlicet accedo. Gratum me Te convenire, sæpè proficuum, ratio postulat: Nec aliter postulet vel ipsum Ingenium meum (quod ei adversari inquam.) quin ut Te, dum convenio in præsentia, pariter Rogem, velis nimirum, Te ipsum præbere Summum, & Honorarium Arbitrum in admodum contentiosam Dissertationem, quam adgredior.

Paradoxon jam pridem, Inlustrissime Præful, venit
in

in mentem, quod subito ut
animo complexum, nec sat
præfidiis munitum, & mo-
libus, machinamentisque
obvallatum, conferre dun-
taxat cum Nostris adlu-
buit; quippe quod editum
vernaculo fermone, neuti-
quam usquequaque erudi-
tis hisce decertationibus
opportuno. Nihilominus
Illud brevè secundis ventis
cursum suum confecit: ac
subinde, ab stadio, quod
Ei præscripferam, exorbi-
tans, & prætergrediens, Ita-
* 3 liam

liam petiit, & potissimum
Romam, Transmontanam
ambiens Censionem ami-
corum, & necessitudine et-
iam conjunctorum. Adiit
tandem Eminentissimum
Ioannem Cardinalem de
Lugo, fratrem nostrum,
cognatione matruelem, a-
more germanum; & Caput
quoque Excelsum, terge-
mino Diademate conspi-
cuum, languens tamen jam,
& marcescens. Atenim u-
bique omnes, ubique enim,
amplecti visi sunt ambabus,

ut

DEDICATORIA. V

ut dicitur, ulnis, ac nobis assentiri: licet veritum me fateor, nec immeritò fanè, ob animorum deliberantium fluctuationem, posse Id tum primùm naufragari.

Nunc autem inauditum ipsum nostrum Inventum en rursus, Te auspice, in Scenam prodit, sed Orbis universi; Linguæ quippe, qua fecimus hîc loqui, societas id efficit planè. Longè enim magis fulmentis undique stipatum, & septum, necnon rebus haut præ-

præter rem plusculis locupletatum, aleam denuò Theatri subit: sed ea propter cùm ejusdem ex podio frequens sit Auditor eruditissimus adfuturus, ex quatuordecim item, & ex summâ caveâ, nec adeò forsàn undecunque benigni; haut dubiò quidem indigere Te, ambigere non licet, tum Judice nempe, Mentis acie, & multiplici Doctrinâ, quibus polles, ornatissimo, tum deinde, ex quo emines loco, Præsidio præsentiori, & Propugnaculo. Qui

DEDICATORIA. VII

Qui utroque ex Optima-
 tibus nostris fungi munere
 quiret, si Te excipimus, E-
 gregie Vir, facilis inventu
 non erit: Nec ad quem ego
 utique sim obstrictus, defer-
 re ejuscemodi obsequium.
 Itaq; & Duplici etiam vin-
 culo unicè ecce cogor, hîc
 ad Te recurrere, Unicum
 mihi ambidextrum. *Optio-*
nem † μὴδὲς non patitur, Co-^{† Unitas.}
 mitia ferebant. Plures her-
 culè illorum Martem, plu-
 res Venerem, plures Plu-
 tum duntaxat cogitant:
 * * Phi-

VIII EPISTOLA

Philosophia interea fordet,
 & squallet; Cultores ejus
 algent, & efuriunt. quippe
 amor ingenii, proh inverfi
 mores! aditum Aulæ, ac
 Senatum, præcludit; vel
 ubi cùm, nullâ habitâ ratio-
 ne avorum, ævi procellæ
 avitam rem auferunt. Sed
 fatis irritarum vocum, ne
 fortè Venufinus,

— *Mutato nomine, de te*

Fabula narratur, —

in me jam immurmuret. Et
 haut semel mores pariter
 corrumpi, cùm haut impari

cor-

corruptelâ morum labora-
 rint Imperia , Naturæ con-
 stantia est . Eleganter ille,
 quem invitus ego præter-
 eam , conqueritur itidem
 de Primariis suis Viris: *Quis*
Philosophiam nunc , aut ullum
Liberale respicit Studium, nisi
Cùm ludi intercalantur , Cùm
aliquis pluvius intervenit dies,
quem perdere licet ? Et cete-
 ra plura , quæ nostris miri-
 ficè consonant. Nec secus
 & isthæc coævi Satyrici ip-
 summet attestentur ejus-
 dem Reipublicæ: *Factantur*

itaque, quacunque ratione possunt, Litterarum Amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi. — In hac enim Urbe non Litterarum studia celebrantur, non Eloquentia locum habet, &c. At enim contra Tu, præstitum nobis præclarum nostrum decus, summâ quippe habitum existimatione, ad amplissimos gradus evectum Dignitatum, evehendûmque ad ampliores, modò jam velit illos tuus Genius perpeti, obviam nunc illicò prodis:

dis: & vel exagiturienti cui-
libet petulantius novitium
illum despectum Merito-
rum, ac Virtutum, tuo spe-
cimine, potius quàm digi-
to Harpocratis, suades si-
lentium.

Ceterùm, ut ad me re-
vertar, cùm Te, inquam,
quesitum it Opusculum no-
strum; ac, opus omnino illi
esse Te Patrono, profitetur:
Et vicissim, suscepto etiam
eodem posse Te indigere,
non desperat futurum. Mi-
nimè enim quolibet scripto

* * 3 In-

Ingenium tuum pasci, & pasci continuo Scriptis, fat bene mihi pernotum, qui multis abhinc annis inter cultores tuos admissus, & amicos, penitus pol fensi, Parum tuo palato publicum multorum saporem movere salivam; immo à Te longius expuere. In priscis Scriptoribus delectui sane locus non est, illis nanque cultum, & quid velut religionis, haut fecus ac Sylvis, & Lucis, ævitas accersit. Universi assidue lustrandi sunt,

sunt, universi versandi; & quæ tamen ne utiquam omnes: sed plus ille, minus alter, prout ipsi nimirum & inter se præstantiâ differunt; aut ingenio cujusq; , rationive studiorum, quilibet eorundem conducit. Verùm enim verò & adhibendi quoq; necessariò erunt, nec infrequenter, Recentiores, quippe qui & multijugem condiunt Doctrinam jucundâ eruditione; & progressibus deinde eximiis promovent, atque producunt: Sed porrò cum
de-

delectu adhibendi potissimum; ingens inter eos verè intercedit discrimen; ut non alieno præjudicio, sed merito suo, plures posthaberi demereantur, pauci præferri. quanquam Sortis non nihil, quem *Genium* vocat, monumentis insuper Scriptorum prodesse, ut vivant, ut legantur, velit noster * Ille: nec satis esse, Ingeniosa haberi, nec Docta, nec Diferta, modo jam illud absit. Attamen subacta animi tui indoles, supra cæcutientem sublatior

* *Epig.*
60. lib. 6.

tior ejusmodi Fortunam,
ægrè feret inter humiliora
fordefcere; nec sustinebit
imponi, darive sibi verba:
immò quidquid sublime non
fit, aut doctum, novumve,
contemnet illicò prorfus,
ablegabitque: Dignum ve-
rò, quod probetur suo acri
judicio, non prætermittet;
exquiret potiùs, &, quod
ubique non prostat, enixè
petet undecunque. Ego au-
tem de meis lucubratiuncu-
lis magnificè adeò non fen-
tio, ut autumem scilicet, Eas

***

posse

XVI   EPISTOLA

posse reddere Te Totum in
 illis, intentumque audito-
 rem. Hic tamen Novitate
 rei, & Magnitudine, aures
 tuas percussas; ac subinde
 avidas, & curiosas, indep-
 turam nostram Dissertatio-
 nem, nullus ego dubitem:
 quamvis & Argumenti di-
 gnitati illa fors non suffece-
 rit (ut nostra imbecillitas
 est) & Culturæ, & Decoro.
 Sed mihi tum erit haut
 ineptè solatio, ὡς nempè

*Longi-
 nus Cas-
 sius.*

αἱ ὑπερβολαὶ μεγέθους φύσει ἤκιστα καθαραί.
 Τὸ γὰρ ἐν παντὶ ἀκελεῖς, κίνδυνος συμπερῆται:

Ex-

DEDICATORIA. XVII

Excellentem, & exuberantem Magnitudinem naturam minimum puram esse. Quod enim omni ex parte accuratum, & absolutum, periculum est, ne in parvum, & humile, degeneret. Sed omnium penes Te equidem Judicium volo, ac fidem Præjudicii tui appello; præcipuè tamen, ut cunq; postea utrunque jam futurum sit, Tuum mihi Patrocinium exopto, atque flagito à Te,

Longè præclare Præsul.

Quem sospitet, & servet,

*** 2

ac

XVIII EPIST. DEDIC.
ac velit nobis diutiùs pe-
rennare incolumem.

SUMMUM NUMEN UNICI-
TRIPLEX DEUS.

Mantuæ Carpetanorum ipsis Kalend.
Ianuar. Ann. Iobilei

A

CHRISTO JESU DOMINO
NATO

CLIO CL.

EPITOMÆ
GEOGRAPHICÆ,
ET
HISTORICÆ,
PARS I.

UBI CONTINENTUR
DISSERTATIONES PRÆVIÆ
AD EPITOMAM
GEOGRAPHICO-HISTORICAM.

CN. POMPEIUS MAGNUS

EPIST. AD DIONYS. HALICARN.

Εν ᾧ τῶν διιχνεῖζομαι, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων
Ἰπιτυχεῖν ἐν εὐδενὶ πρόπῳ, μὴ τριαῦτα τλημῶντα
ἢ παραβαλλόμενον, ἐν οἷς ἢ σφάλμεθαί ἐστι
ἀναγκασθῶν.

*Hoc tamen unum affirmo, eum res magnas
nullo modo consequi posse, qui non ejusmodi
etiam audeat, & suscipiat, in quibus errare
necessum est.*

AD

A D

E P I T O M A M

GEOGRAPHICO-HISTORICAM

DISSERTATIONES PRÆVIÆ.

MATERIA, & ORIGO GEOGRAPHIÆ,
*ac exinde PRÆSTANTIA. TERRA duplex
asseritur, Prima Cataclysmo obruta,
Altera post Cataclysmum diversa.*

DISSERTATIO I.

TERRA est planè¹ MATERIES illa,
in qua nimirum GEOGRAPHIA
versatur. Cùm TERRA dici-
mus, Globus ille ex Terrâ, Ma-
ri²que compactus intelligere est.

² In parte enim Orbis Terrarum & Maria sunt, quæ
in unius equalitatem pile coeunt. Recto itaque

A

ordine

MATERIA.

¹ Materiam Artis
eam dicimus, in
qua omnis Ars, &
ea facultas, qua
conficitur ex Arte,
versatur: ut si Me-
dicina Materiam
dicamus morbos, ac
vulnera, quòd in
his omnis Medicina
versetur: &c. Ci-
cer. 1. De Invent.

² Lucius Seneca
Lib. 3. Quæst. Nat.
Cap. 28.

ordine Opus hoc GEOGRAPHICVM adgre-
dimur, si ejus sat Scire Materiem, Scientiæ vi-
delicet ipsi facimus antecedere. Priùs igitur
ediscamus TERRAM, illud opacum corpus
Elementare, locatum in mediâ Mundi sede, &
undiq; in sese nutibus suis conglobatum; Pro-
toparentem item Hominis, omnium Principis
creatarum rerum; ejusdemque cùm muneribus
fungitur vitæ, & cùm vitâ jam functi, domi-
cilium.

Dicta TERRA, inquit Varro Lib. IV. De
Ling. Lat. *ab eo, ut Ælius [Gallus] scribit, quòd
Teritur. Itaque Tera in Augurum Libreis scripta
cum r uno.* Aliter enim à nomine longè ety-
mon abiret. Sed Plautus, etsi ab eodem verbo
deducit, non quòd *Teratur* vult; potiùs quòd
homines *Terat*, id est, vexet, atque exagitet.
Bacchidibus huc respicit:

— *Potisne est Terra ut Terat homi-
nem, atque prosternat?*

HVMVS item Latinis dicitur, rationémque
ipse Varro reddit: *Infimus humilimus. ita quòd
in Mundo infima, HVMVS.* Etiam & TELLVS.
aiuntque Grammatici prisca, ubi de Differen-
tiis Latini Sermonis agunt: *TELLVREM deam
dici, & Terram frugiferam; TERRAM verò Ele-
mentum.*

mentum. Itaque à *Tollendo* appellata sit *TELLVS*, quia fructus scilicet ejus *Tollimus*. At quòd naturâ suâ & indole *Arida* sit, *ARIDA* pro Terrâ *αἰπλῶς* sæpè usurpatur Bibliis Sacris.

Ceterùm Appellationibus aliis pluribus insigniri divinis * *τοῖς ἔξωθεν*, observatum imus. Sub nomine *Rheæ*, *Cybelésve* colebatur *TELLVS*. Ideò *Magna Mater* vocata *Diva hæc*, caput turrata, aliisque insignibus effigiata, quæ mirificè conveniunt Telluri, ut Varro Auctor est Lib. xvi. Rer. Divin. *Eandem [Cybelem] dicunt Matrem Magnam*. † *Quòd tympanum habeat, significari esse Orbem Terræ: Quòd turres in capite, opida: Quòd sedes fingantur circa eam, cum omnia moveantur, ipsam non moveri*. Itidem culta & sub *Venere*. in ejus nanque, & *Adonidis* fabulâ, Mythologis testibus, *Venus Terra est, & Sol Adonis*. Pluribus pariter & *Isis* fuit, quæ eadem cum *Cerere*; quas & *Proserpina*, ut *TERRAM* etiam adumbret, symbolicè comitatur, quæ & *Maia* utique appellaretur. Paucis omnia Porphyrius Lib. iv. de Abstinent. Animal. *Μαῖα ἢ ἡ αὐτὴ τῆ Περσεφόνη, ὡς αὐτὴ μαῖα καὶ τροφὸς ἔστι. χθονία γὰρ ἡ θεὸς, καὶ Δημήτηρ ἡ αὐτὴ. Maia autem est Proserpina, quæ verè μαῖα, sive nutrix. Terrestris enim dea est, & eadem ac Ceres*. Sub Numine item

* *Scriptoribus externis, sive Gentilibus.*

† *Quòd similis dicitur Tympano TERRA, quòd circulare illud sit, ut in Lapidibus videre est, vulgare. Aliunde quæsit Aristoteles Libro 2. Meteor. quem locum singularem à nemine adhuc notatum vidi. Scilicet, Quia illa dividatur in τμήματα, segmenta, Zonis nempe, in quâ ego, quæ & Tympanorū præferunt speciem.*

Opis honorem divinum promeruit. Festus: Opis dicta est conjux Saturni, per quam volunt Terram significare, quia omnes Opes humano generi TERRA tribuit. Ac denique Vesta nuncupata argutâ originatione, si audimus Nasonem in Fastis:

Stat vi TERRA suâ, vi stando Vesta vocatur.

* Adi D. August. Lib. 7. de Civitat. DEI, cap. 24. Sed Gerard. Ioannes Vossius' fat abundè prosequitur Lib. 2. De Origine, & Progressu Idololat. tria.

Plura addere possemus, quæ * prætermittimus nunc. ut vix putem, Gentilium Theologiam ullum agnovisse beneficum Numen, qui cum non intercesserit TELLVRIS commercium. Immò cum Cælo ipso, deorum omnium sede, unicè ubique sociarunt. Ita visum in Magnis Samothracum Sacris. de quibus sic Varro Libr. iv. De Ling. Lat. *TERRA enim, & CÆLVM, ut Samothracum initia docent, sunt Dei Magni; & hi, quos dixi multis nominibus — & hi, quos Augurum Libri scriptos habent, sic, DIVI POTES, &c.* Ita aliàs sæpè. Uti & Atheniensibus οὐρανὸς καὶ γῆ, *Cælum, & Terra dicta passim; qui & habitati fuerunt dii γαμήλιοι, Nuptiales, quasi Proligeni. Proclus Lycius in Platonis Timæum Comm. v. Καὶ ἔοικε Διὰ ταῦτα ἔ Οὐρανῶ τέτρω, καὶ γῆ προσήκον ὁ γάμος, ὡς ἐκείνον ἔρανόν, καὶ γῆ ἔκείνῳ ἐνφρονιζομύοις. ὁ δὲ καὶ οἱ θεομοὶ τῶν Ἀθηναιῶν εἰδότες προσέτατον, Οὐρανῶ ἔ γῆ προστελεῖν ἔδῃ γάμος. Ac videtur iccirco, & Cælo illi, & Terræ convenire nuptias, quia in his imaginem sit*
videre

*videre Cæli hujus, & Terræ. Cujus gnaræ Athenien-
sium Leges statuerunt, ut ante nuptias Cælo, & Tel-
luri Sacra fierent.*

Verumtamen mirari jam quimus desinere, **TELLUREM** adeò esse cultum indeptam apud Ethnicos, si cum Ætheriis corporibus certare pariter videatur etiam in Sacris Litteris; Eæ-
démque, velut paria, componant inter se *Cæ-
lum, & Terram* creberrimè, intelligántque solis eorum nominibus † *Mundi Vniversitatem*. Ac denique, quod potissimum est, die primo in primis *Fecisse* memoretur **DEUS Cælum, & Ter-
ram**. Immò aliunde initium ducere ipsius etiam *Historiæ Sacræ*, non putavit *Chronographus* **Moses**. Ut hinc jam optimo jure liceat animadvertere, ingentem de **TERRA** curam *Menti Divinæ* fuisse ab ipso scilicet illo universi primordio idque præ nos feramus, quâcunque in hac *Dissertatione* subinde progredimur.

At enim de **GEOGRAPHIÆ MATERIA** jam edocti, proficiscimur ejus **ORIGINEM** rimari. Et licet existimari potesset, nec temerè quidem, Ab ortu scilicet ejusdem **MATERIÆ**, in qua eadem **GEOGRAPHIA** versatur, Eandemmet usque derivari; Ortúsque ille in principio adeò, & ante sæcula ipsa se obvium præ-

† Nec aliter formulâ illâ, *Terram, & Aquam petere*, veluti quodâ symbolo, Prisci significavêre, *Cupere sibi tradi Vniversâ potestatem omnium rerum*. qui præbere pollicebantur, se imperium profitebantur accipere. De *Assyriis* locus *Iudithæ* probat cap. 2. Orat. *Nabuchodon. ad Holofernem*, quæ tantum Græcè exstat; de *Persis* *Herodotus* haut semel; de *Græcis* *Plutarchus* in *Themistocle*. Vtraque enim est *Geographiæ MATERIES*, quam exquirimus.

buerit: exinde tamen non petendum Artis initium esse, decernimus. adhuc quippe tunc *Terra erat inanis, & vacua*, teste eodem Historico: hoc est, deformis quædam Elementaris materies, & quæ lateret sub aquis. Neutiquam tamen abest longiusculè, nam die tertio primi illius egregii Hexahemeri subnectit Moses: *Dixit DEVS: Congregentur aquæ, quæ sub Cælo sunt, in locum unum, & appareat ARIDA. Et factum est ita, &c. Et iterum ait: Germinet TERRA herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum, faciens fructum, &c.* Apparuit igitur, ejus sententia est, tunc primùm TELLVS; Proximèque ei integer subinde accessit ornatus: ubi viventia nimirum omnia quirent foveri, unde & itidem ali; homo autem imprimis, qui præesset omnibus. Protulit enim in lucem Illa faciem suam, superficiemve, areaq; comparuit amplissima; quæ, si Auctori fideremus Lib. iv. Esdræ, qui cum tertio quoque audit hypobolimæus, sexcuplo quàm aquæ major palàm assereretur. inquit Cap. vi. *Et tertiâ die imperasti aquis, congregari in septimâ parte, sex verò partes siccasti. &c.* At contrà Aristoteles, licet invitis aliis pluribus, opinatur, Aquam esse decuplo ampliorem. Cui & Cyrenaici Philosophi

lofophi affenfi videntur, putantes, Ut in Homine, qui habetur *Μικροκόσμος*, *Mundus parvus*, facies duntaxat, manúsque nudæ exhibentur vestibus; ceteris abditis nimirum tegumentis: ita & in *Magno Mundo*, qui & pro Terrarum Orbe sæpenumerò usurpatur, & *Μακροκόσμος* dicitur, ampliorem longè latèq; tractum contegi aquis, emicantibus hinc inde sparfim Terrarum particulis Continentium, Insulísque. nugæ nugacissimæ. quamquàm haut semel Terra cum Humano corpore conlata. Lucius Seneca pluribus Lib. III. Quæst. Natur. c. xv. *Adeoque Terram ad similitudinem Humanorum Corporum Natura formavit, &c.* * Picolomineus autem aptiùs metitur, plus censens aliquanto Terræ esse nudatum undis, quàm occultum Mari, lacubus, fluminibus. Bodinus tamen propiùs veritatem, Tantam Maris ferè, quantum Terræ esse superficiem, conatur ostendere. Ubique nunc de universâ ejus extimâ plagâ loquimur, quam aquis exerit. Sed angustioribus, volunt non pauci, finibus Illam ante Diluvium contrahi; angustioribúsq; post illud cœpisse habitari, prolatis longè latèque pomœriis. & meritò quidem, adeò tot plures chiliades annorum subinde superfuturam, quibus

* De *Quantitate*
Terra, & Aqua
Lib.

quibus largiùs Populos propagari consentaneum.

Etenim ergo quidquid tunc Aridi è congregatione exiit aquarum tertio illo die, interstinctum scilicet aquis ipsis multiplicibus, MATERIAM, tunc jam exactam, præstitit GEOGRAPHIÆ; Initiúmque, ORIGINEMVE. Illicò nanque variegari illud contigisse, indubium est, ingentibus Internis Maribus, Externisque, paludibus, amnibus; distinguíque montibus, & collibus pariter, qui extollerentur hinc illinc; ac vallibus etiam, quæ deprimerentur utique: Insulas item foras prodiisse, quas ambirent undæ; Peninsulas etiam, quæ isthmis ad Continentem alligarentur. Et cetera in summa, quibus nunc liquet exornari TELLVREM, minimè ab Eâ & tunc primùm abfuisse, in confesso est. Nam tornari ante Diluvium Terram, *ut nihil fieri posset rotundius*, uti loquutus Cicero; itaque prorsus & Montium tumulis, cacuminibusque caruisse tunc primùm, ut putidè nonnulli senserunt, inficiari cum DD. * Damasceno, & † Basilio, necessum planè. Nequaquam à primâ origine satis consultum ejus integritati foret, partiúmque contextui, absentivis scilicet scopulis, ac rupibus. Monti-
fragos

* Lib. 2. Fid. Orth.
Cap. 9. & 10.
† Hom. 4. Hexah.

fragos illos videtur & Plinius adloqui, ut tandem resipiscerent. * *Omnia nanque, quæ usque ad* * Cap. 1.
hoc Volumen [tricesimum sextum] tractavimus,
hominum causâ genita videri possunt. Montes Na-
tura sibi fecerat ad quasdam compages in Telluris vi-
sceribus densandas, simul ad impetus fluminum do-
mandos, fluctusq; frangendos, ac minimè quietas par-
tes coërcendas durissimâ sui materiâ. Sed plura præ-
terea adhuc aut firmant, aut cogunt. Adamum
 porrò, qui, cum primùm effictus à DEO, prædi-
 tus fuit Scientiis omnibus, & GEOGRAPHIÆ
 quoque donatum, quis revocet in dubium?
 Aliter enim nequiret fieri, cum TERRA in U-
 niverso sit & primis propè parissima pars, ut su-
 præ jam visum: & GEOGRAPHIA in Cosmi-
 câ Pædiâ nulli postponenda peritiæ. Materiâ
 itaque, Virtutéque, à tertio illo die præextitisse
 videtur GEOGRAPHIA; Actu verò, Habitu-
 que, ut loquuntur Dialectici, cum primùm
 multiplici scientiâ impertitus Adamus.

GEOGRAPHIÆ igitur MATERIEM, & PRÆSTANTIA.
 ORIGINEM patefecimus jam; & ex utriusque
 PRÆSTANTIA Artem ipsam EXCELLERE
 admodùm, reor ego, satis cuique probari. Ex-
 inde enim Rhetorum, Logicorumque filii do-
 cuerunt nos, Artium, Scientiarumque Genus,

& Nobilitatem multigenam aucupari consueviffe. Sed occurrunt præterea, dum primordiis istis infistimus, nonnulla etiam, quæ tum, quòd huc spectantia sunt, præteriri non debent; tum maximè, quòd aliter ante Orbis Terrarum inundationem, ac post ipsam videlicet, haberi se cogitarint Viri doctissimi.

Syri Patres, qui ex Nostris herclè sunt haut infimi subsellii, modò argutiam spectes, modò doctrinam, senserunt planè, nec averfati Augustinus lib. xvi. *De Civit. DEI*, & Procopius Gazæus *in Genes.* Antichthones nempe, hoc est, adversis pedibus oppositos nobis, neutiquam fuisse ante alluvionem universalem. Sed plagam illam Telluris ingentem, cui hæc adversatur nostra, mansisse sub aquis: illinc nanque Mare nunquam recesserit, quousque post elapsum Diluvium, & Terrarum illud, quod Alter nunc dicitur Orbis, dederit se in Cœli conspectum. Idque illis mirificè consonat, quæ præmisimus supra de circumscriptâ magis tunc Terrâ habitabili. Hoc tamen, puto, sat benè non ceperunt homines nonnulli eruditissimi, Geneseos Interpretes. Putarunt quippe, illos innuere, contrarium id nobis Terræ spatium Australe, & post Diluvium quoque, non patuisse

tuisse detectum. Quæ mens Patrum nequaquam illorum fuit. Ac* D. Augustinus, qui in sententiam adversariam inclinat magis, aditum quidem respuit incolarum ad Terram illam, Terram ipsam non item.

* Eodem lib.
cap. 9.

Progredimur, & adhuc nobis negotium est cum Patribus Syris. Illi item conceperant animo ab exordio Mundi in hunc modum Bifidam TERRAM, ubi degerent homines. Ultra Oceanum scilicet comminiscabantur tractum quendam Terræ amplum valdè, patentissimùmque, quo situs esset Paradisus. Circumcirca quod præterea erat reliquum ingentis spatii, post primi Parentis labem, in sedem, habitationemque hominum concessisse, autumabant, ante Diluvium. Eodem verò exundante Cataclysmo, ex illâ Paradisi Regione in hanc Terram, quam incolimus, (quæ & priùs, diluvium videlicet usque, nuda manserat hominibus) Parentem secundum Noëticâ Arcâ trajetum esse cum prole. Moses Bar-Cepha, & ipse Syrus, Commentario, quem *De Paradiso* inscripsit, Syricâque descripsit Linguâ, tradit ex suis aliis luculenter. Ipsum & hîc audire, non erit injucundum. Ecce verba ex Andreæ Masii versione: *Sed alii existimant, inde ex quo deliquerat*

Adamus, eque Paradiso fuerat eliminatus, usque ad Diluuium mortales omnes mansisse in eâ Terrâ, quæ trans Oceanum circum Paradisum exstabat. hanc verò, quam nos jam habemus, Terram ad id usque tempus vacuam prorsus hominibus fuisse, desertamque. Illosque omnes Diluuiò obrutos propter vitæ impuritatem periisse, uno Noâ, viro iusto, cum tribus liberis atque conjugibus, superstite: ut reliquitum fuerint soli octo mortales. Ceterum Noam Cedros in illâ, quæ ultra Oceanum est, Terrâ sevisse; atque ex illis Arcam illic struxisse; eaque vectos octo illos homines, cum à Diluuiò seruari essent, ex illâ Paradisi Regione in hanc nostram pervenisse; non autem pedibus Maris vadum transmisisse. Ephrænus item, Syrus etiam Doctor eximius, fulcit & sententiam hanc Commentariis, quos in Genesim scripsit sermone Syrico. Latinè sic ipse sonat eodem Masio interprete: *Et eiecit eum ex eo Paradiso, assignavitque ipsi non procul ab eo. Benignitas, atque gratia scopus est perpetuus DEO. Habitationem dederat ipsi in Paradiso, sed prævaricatus est. Rursus ergo extrusit Paradiso, sed in propinquo. Sed & hic perditissimi homines deliquerunt, & qui iuxta Paradisum habitarent, indigni evaserunt. Arce igitur imperavit, ea in Armeniam illos portavit.*

At enim satis jam sit & exoticæ id genus

GEO-

GEOGRAPHIÆ. nam licet ea huc accesserit nec importuna nunc, nec prorsus inficeta; planè fide periclitatur. nec immeritò; nam longè ab ita verisimilitudine totâ, doctrinâque rationi consentaneâ, quam præferunt Nostri. Præterquam quòd ipsi obtrudunt nobis commenta sua evanida quidem, ne dicam nugatoria, deserta omninò vel levidensi probatione; ubi fulcris erat in primis opus, ac pedamentis decumanis. Nihilominus muniverint fortassè nobis commodam *ἄσπονδον* ad sequentia; vicemque illa obibunt nunc quasi Intertignii (ut cum Vitruvio loquar) in nostrâ hacce Dissertatione, cum ea animosissima moliri jam cogitat stupendum ædificium. Audax ingenium ægrè sistitur parvis, ingentia sæpiùs ambit fabulosa tormenta; * præcipitarique malit, quàm serpere. Itaque dum nos jampridem ORIGINEM exquirimus GEOGRAPHIÆ, magnum quid in mentem venit, novum, inauditum; & quod primâ fronte haut dubium est, quin Lectorem consternet: postidea tamen paullatim insinuans se, animus forsàn admodùm non abhorreat. Cogitatione id vel duntaxat complecti, nihil prorsus non erat; sed, quod jejunum sic, cum Doctorum insomniis Syrorum quiret cer-

* Arbitri ea mens est; Critici enim accerrimi iudicii: Sed Præcipitandus est liber Spiritus, &c. Et Lapsus id genus commendatur Dionysio Longino *de* v. 85. Sed fusè jam ego ad Aristot. Poëticam pag. 193.

tare. Ast animus est, nos ultrà procedere, si suppetant vires; fulcimentisque Commentum nostrum stabilire. Si an verò quid studio proferimus tandem, censio tantùm esto penes Viros Doctissimos. Opus igitur adgredimur jam, prius tamen humi procumbentes NUMEN id veneramur, qui

*Omnipotens Genitor, Natusque, & Spiritus almus,
Una in Personis par Tribus est Deitas.*

Opemq; ab illo petimus, luménque, flatumq;.

DVPLEX
TERRA.

Dum scrutor, rursus inquam, GEOGRAPHICAM ORIGINEM, duplicem illam enim reputatum iri, jam adducor, ut cogitem. Primam, anteriùs vidimus, tum primùm Delineari, cùm die tertio DOMINUS jussit, ARIDAM apparere. Eam autem aquarum Diluvii exundatione universam propè fuisse oblitteratam, ambigere non licet. Altera ideò statim obtulit se Delineatio TELLURIS, quæ post Diluvium prodiit. Neutiquam adhuc hîc & requievit ingenium, progressum ulterius videlicet, ausumque facinus tantum adversus Terrarum Orbem, ut par forsitàn ille perpessus non sit, postquam conditum scimus. RELINQUERE NIMIRUM, subiit tunc primùm nobis haut valdè cunctabundis, OBRUTAM IN POSTERUM AQUIS

PRIMÆVAM ILLAM TELLURIS SUPERFICIEM, QUAM MORTALES OMNES USQUE AD DILUVIUM INCOLUERE: ET VICISSIM, pariter etiam nos illicò conjecimus, ALTERAM ALIBI SUPERFICIEM TERRÆ, DIVERSAM PRORSUS AB ILLA PRIMÆVA, POST DILUVIUM PRODIISSE, SEDEM SUBINDE FUTURAM VIVENTIUM; CUIUS ET INCOLÆ HACTENUS SUMUS, ET ERIMUS USQUE AD DIERUM EJUS NOVISSIMUM COMPLEMENTUM. Ipsamque adhuc tueri sententiam, stat fixum in mente; ac *Tollimus ingentes animos*, dum ad rem ecce jam accedimus.

Verum enim verò in limine ipso objicit primò se venerandæ Antiquitatis Species, suadentemque exaudimus, Præjudicio uti nos oportere suarum operationum. * Nam cum rebus, constet, sæpè nonnullis præstitisse, cum Bonæ Fidei pondere, & cultus insuper (ut sic dicam) horrorem: Vice versâ splendorem Veritatis etiam sæpenumerò obstruere mendacii caligine, satis notum est; perspicuæque offundere rationi ambiguitatum, ac dubitationum tenebras. Primæ Operationis specimine obvia cuilibet sunt, ea tamen commemorasse hîc, parùm nostrâ

* Corroboratur, quod Inveterascit: *Res nostra monumentis litterarum Inveterascent, & Corroborabuntur.* Cicer.

nostrâ refert: cùm Alterius Operationis insigne adeò documentum coëgerit nos, tot retrò sæculis versari altâ, & illuni nocte hæsitantes. Quidnam igitur aliud Syros illos impulit, Viros eruditissimos, ut talem machinarentur novam rerum, Naturæque molitionem, nisi subodorari fore omninò necessum, **DUPPLICEM TERRAM** assignari, Alteram scilicet ante Diluvium planè aliam ab Alterâ, quæ post Diluvium apparuerat; & in umbris annorum obscurissimis cæcutientes nescire penitus, ut illud patrari adriserit Divino Protoplastæ? Ea propter ipsi denique egregia nobis illa deliramenta obtulerunt, & aniles præterea fabulas, quas & forsàn subinde memoremus. Magni tamen eas existimabimus habendas, si ubi nostra actutum videbitur exorbitare disputatio, aviam confestim quiverint viam quoquomodo munire. Ubi etsi vestigium mortalis ullum, quod prematur, non exstet; lucis tamen radium aucupabimur, qui dirigat.

In principio etenim redire ad magnum illud Principium, refertum arcanis, & mysteriis, quod supra tetigimus, in primis sanè duximus opportunum: *In principio creavit DEVS CÆLUM, & TERRAM.* Hebræum Prototypon
habet

habet (quod ubique proferimus , & præferimus plerunque Xantis Pagnini versionem)
 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ : Sic Moses,
 Sacræ Scriptor Historiæ , occepit Eam ; & eâ ,
 velut solemni , formulâ usus ibidem sæpè. Hîc
 autem CÆLI nomine *Empyreum* significari,
 sententia est Interpretum Antiquorum prope-
 modùm omnium. Itaque *Cælum* hîc inquiens,
 & *Terram* creasse DEUM , memorat duplicem
 illam futuram sedem Unigeniti Filii , ac veluti
 contigit. Utut autem sit, nec CÆLUM incor-
 ruptum permansit, nec TERRA utique; utrun-
 que quippe infectum fuit tunc primùm , cùm
 conditum , ob incolarum scelera. CÆLUM
 enim defæcatum redditum est, inde amoto, &
 expuncto Loco, ac Sede delinquentium, ut in-
 frâ observamus. Nec aliter TERRÆ accidisse,
 existimamus, infectæ & tunc etiam, coinqui-
 natæ, & fæculentæ crimine illo ingente primi
 Parentis primo . Ablata igitur & pariter fuit
 aliquando etiam illa TELLUS. DOMINUS au-
 tem , ut primùm infecta exstitit , illicò exe-
 cratus est Eam , Sacérque Historicus extulit
 Capite III. ejusdem Libri, Commate XVII.
 וְלָאָדָם אָמַד כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא
 תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ
 Et homini ait [DOMINVS]

C

Quia

Quia parvisti voci uxoris tuae, & comedisti ex arbore; quam praecepi tibi dicendo, Non comedes ex ea, Maledicta est TERRA propter te. Hoc est, propter peccatum tuum. Quocirca mentem aptè expressit Vulgatus Interpres, dicens: Maledicta TERRA in opere tuo. Unde & patefacere incepit Historiographus TERRÆ depravationem, actionemque adversus Eam struere: quousque de Eâ convictâ sententiam tulerit DOMINUS, puniendamque pariter exposuerit, Ipsam videlicet amovens; subindèque Alteram supponens diversam in ejus locum, defæcatam, ac mundam; ubi mansurus esset deinceps, manetque in finem usque hujus mansionis hominum. Planum itaque hoc facere, & evincere, noster hic labor est, nostrum hoc opus. Sed nunc primùm Divinum Contextum secuti, hinc inde excerpimus Argumenta, quibus Causa TELLURIS adornatur.

Horrorem letalis sceleris primi præmissimus jam, & teli simul execrationis à DOMINO fulminati adversus TELLUREM. Et rursus deinde Ipsam malè audire offendimus ob scelus alterum, quod proximum primo, acerbum quidem fuit, & immane. & licet inquam proximum, inter utrumque interfuere cxxx. anni.

De

De Caini fratricidio loquimur, qui Abelum interfecit anno, quo substitutus est illi Seth, hoc est, Mundi Conditi centesimo ipso tricesimo anno. De illo Hebræus Codex habet, quæ huc spectant, isthæc verba DOMINI Cap. IV. Gen. com. IX. : מַה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה : *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de TERRA.* Id est, Sanguinis à te in TERRAM effusi. De TERRA igitur clamorem edebat sanguis; & utriusque, Caini nempe, & TERRÆ ipsius, truculentam aviditatem vociferabatur. HUMUS enim, & homo, infecti jamprimùm fordibus primi peccati, sitibundi exinde rediti sunt sanguinis humani; ambóque eo nomine *Maledicti* mutuò nunc exaudiendi, & execrandi. DOMINUS prædictis annectit : וְעַתָּה אֲרֹר אֹתָהּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לִקְחַת אֶת־דַּמִּי אֶחָיךָ מִיָּדְךָ : *Nunc itaque maledictus tu è TERRA, quæ aperuit os suum, ut exciperet sanguinem fratris tui de manu tuâ.* Disertè satis verba ipsa perhibent, neuti- quam nostrâ egent interpretatione. Præterquam quòd dexterrimè Hebraizantes, *Maledictus*, aut *execratus tu de TERRA*, exponunt, *Ex parte ipsius TERRÆ.* hoc est, *Maledicta erit TERRA propter te: & quæ jam maledicta est propter peccatum primi Parentis, iterum propter te*

maledicetur. Ab omnibus scilicet ; execrabunturque Eam omnes, detestabunturque. Ast cruentam innocentiam sitire ARIDAM, mirum in modum videtur DOMINUS exprimere hîc curasse ; ut inde ejusdem planè sævitiam exaggeraret, & augetet. *Quæ aperuit os suum,* inquit, *ut exciperet sanguinem,* &c. Addidit ideò etiam ipsummet & noster Lucius Seneca ferilibus nuptiis Polyxenæ illis, ubi sacrificio premissa est, extremo splendens formæ emendatæ decore, apud monumentum Achillis:

*Extremâ Troade.

— * *Non stetit fusus cruor,*

Humove summâ fluxit. Obduxit statim,

SÆVUSQUE totum sanguinem tumulus Bibit.

Haut dubium igitur est, frustrâ hæc Historico Sacro non extolli.

Progreditur itaque recto satis ordine conflare accusationem Historicus ipse. Ea propter animi adeò perturbatione commotam, cunctorum jam ob hominum scelera, non aut hujus, aut illius singularis, exhibet Divinam Essentiam illam *αἰγιονοῦ*, ut fecisse in TERRA illos (proh dolor!) pœnituisse, proferat haut semel. En verba ex Capite VI. commate V.

וַיִּרְאֵהוּ יְהוָה כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בְּאֶרֶץ וְכָל-יֶזְרַע מַחֲשָׁבוֹת לִבּוֹ רַק רַע בְּלִי-יָמוּם :

וַיִּנְחֵם יְהוָה כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בְּאֶרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לִבּוֹ :

Videns autem

DOMI-

DOMINVS, *Quòd multa esset malitia hominis in TERRA*, & *omnis imaginatio cogitationum ejus cordis tantummodò esset malum omni die*; pœnituit **DOMINVM**, *Quòd fecisset hominem in TERRA*, & *doluit in corde suo*. Hoc est, valdè vehementer. Etenim post improbitatis originem, qua **TERRAM** Adamus maculaverat, quemadmodum supra vidimus; Nepotum ejus fatagit in præsentia **DOMINUS** indicare improbitates, quæ ab illâ primâ originem ducunt, & valdè **TELLUREM** infecerant. Delere ideò homines constituit igitur **DOMINUS**; & **TERRAM** pariter ipsam, ut subdit statim. Aliter tamen haberi se postea cum hominibus, inferiùs promittit, & cum **TERRA** videlicet: & aliter, inquam, cum utrisque, quia rudis, immunisque viseretur jam illa denuò labis ipsius primæ, uti & nos ibidem patefacimus.

Nunc verò appendiculam illam, bis additam, **בְּאֶרֶץ**, **IN TERRA**, non importunè enucleandam esse, censemus. inquit nanque, Si ibidem in judicium duntaxat adducerentur homines, ut ipsi tantùm supplicio afficerentur, fatis erat dixisse: *Vidisse DOMINVM*, *Quòd multa hominum esset malitia* (ut sæpissimè aliàs loquitur) & abundaret, **IN TERRA**. Sed Ipsam

unà insimulare, animum esse, & innuit, dum addidit; & addidit, ut innueret. Locum ipsum sæpenumerò DOMINUS, ubi peccatum ingens commissum est, punire consuevit, ut infra observamus. eoque respectu adjectum hîc IN TERRA, cùm opus verbo illo alioquin non esset. Ut hinc jam certiores nos Historicus fecerit, Et TERRÆ pariter, ac hominibus, periculum imminere: Tum scilicet, quòd Patria extitisset hominis nequam, & originem inde duceret: *Quòd fecisset*, ait, *Hominem IN TERRA*: Tum item, quòd facibus peccati Eam jampridem in cute oblevisset Homo; intúsque deinde, nepotum communionem, quasi perfudisset: *Quòd multa*, addit, *esset malitia hominum IN TERRA.*

Isthæc præterea etiam observatio nostra roborascit non leviter & aliâ observatione, quam infrà subjicimus: Nimirum nec Aquam, nec Squammigeram Pecudem universam, in Cataclysmo pœnas dedisse, quia rei nauticæ operam & non dedissent mortales ante Cataclysmum; nec avaritiæ litassent, nec ambitioni navalibus expeditionibus, quibus peccatur multipliciter. Itaque dum Sacer Historicus ibidem, IN TERRA, subdit, signanter subindicat,

dicat, IN TERRA duntaxat homines malitiæ operatos; suppliciumq; illam perpeffuram haut aliter, atque homines ipsos. Doctiores fat fciunt, germanam hanc esse rationem interpretandis Sacris Bibliis.

Procedit Accufator deinde, ac DOMINUM inducit, non jam modò cum homine ftomachantem; immò extinctionem prorfus ejus minitantem verbis iftis comm. VII. וַיֹּאמֶר יְהוָה

אֲמַחֶרֶ אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ

וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נִחַמְתִּי בְּכִי עֲשִׂיתִים :

Et dixit DOMINVS, Delebo Hominem, quem creavi, à superficie TERRÆ, tam homines, quàm jumenta; tam reptilia, quàm volatilia Cœli. pœnitet enim me, quòd fecerim eos.

Inquit ergo, *Delebo à superficie TERRÆ.* Immò uniuersalem adeò abolitionem, planè liquet, patrari commodè non potuisse, nisi ipsa TERRÆ facies simul aboleretur. Eam autem aquis obruere, DOMINUM habuisse statutum, ut abundè Moses ostenderet, TERRÆ solâ iniquitatis expreffione paullò post protulit in medium. itaque progreditur in ejus accusationem ifta subungere, quæ, è re quoque erit, attentius penficulare: וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא

Comm. II.

הָאָרֶץ חָמָס : וַיִּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחַתָּה בִּי־הַשְּׁחִיּוֹת בְּלִבְשָׂר

אֶת־דַּרְבֵּי עַל־הָאָרֶץ :

Et corrupta est TERRA in conspectu

DEI;

DEI; & repleta est TERRA iniquitate. & vidit DEVS TERRAM, & ecce corrupta erat; quia corruerat omnis caro viam suam super TERRAM.

Enimverò cùm in Sacro Contextu, Divino Spiritu dictante, nec punctum, nec apex, vel additum, vel demptum, nedum verba, non subindigent sacra latere; sensaque obtegi ingentia, profunda, & arcana: vocem TERRÆ nunc studiò (& ubique etiam Actus hujusce Tragici) toties iteratam, ut ad nudam narrationem certo certius sit superfluere sæpiùs, magnum quid haut occultò portendere, ambigere non licet. Parùm herclè igitur erat, tanto orationis apparatu, ac TELLURIS item commaculatæ exaggeratione, quæ & præcessere, & subsequenter, prædicere solummodò cupivisse, Eam necessum inundari, ut cuncta interirent viventia; satis res nempè per se manifestaria, & fusè statim describenda. Plumbea, inquam, fibra erit, aut cornea illi videlicet, qui non præferit jam, majus aliud velle parturire tot verba prægnantia, & plena mysteriis. Quidnam autem hîc rationi succurrat, & orationi consentaneum, nos non obtuemur, Nisi TERRÆ minari, atque Hominum generi, non impar supplicium. *Delebo*, inquit DOMINUS supra,
Homi-

Hominem à superficie TERRÆ. Unde, cùm deletos, scimus, mansisse in posterum illos homines; & deletam pariter cum Homine TERRÆ superficiem illam mansuram esse, consonum sanè erit. Si rursus enim rediret illa, existeretque, ac pœnas improbitatis suæ pendere desineret, pari nequaquam, atque Homines, animadversione contineretur; cùm parissimâ, si major non sit, execratione Eam DOMINVS, ac Hominem, prosequatur, & infectetur. Semel nunc mortalium iniquitatem audimus memorari, ter verò inculcari iniquitatem TELURIS. Quis igitur putet, sceleris depravationem amplificari, non esse importunum, ubi mitiganda foret deinceps acerbitas supplicii? Loci porrò locutio transferri non debet μετανομικῶς, quæ ineptiæ fuêre jampridem Interpretum, Continentem Humum sumentium pro incolis hominibus. Molestâ, quæso, cui usui πρωτολογία figuratæ orationis, ubi rectâ, simplici que luculenter res ipsa exhibetur patefacta? Subdit ibidem Contextus Sacer. בַּיְהוָה שֶׁהָיָה כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ. *Nam omnis caro corruperat viam suam super TERRAM.*

At enim divinationibus immorari, conjecturis, aut interpretationibus, otiosum me-

D Hercules,

Hercules, & supervacuum est, ubi adsit videlicet testimonium, quod evincat intrepidè. Longè enim non abest fidei quoddam spectatissimæ; idque, nisi prorsus fallor, negotium planè conficit. Omnibus illud multis abhinc sæculis patuit, ivitque obviam vel illis, qui primoribus labris limina salutarunt Sacrorum Voluminum. Sed nihil mirum, eos præteriisse adhuc; nondum enim Cynthius aures ipsorum vellerat. Ast denique jam, missis præter rem logis, postquam fat crimum conlatum fuit in Homines; &, ex communione inter se, in TELLUREM; tandem sententiam DOMINUM ferentem suppeditat nobis Moses, ubi proximè subjungit: * קָץ כָּל-בָּשָׂר בְּפָנַי כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ חַמָּס מִפְּנֵיהֶם
Finis universæ carnis venit coram me, quia repleta est TERRA iniquitate à facie eorum. [id est, per eos, Hebraism.] ET ECCE EGO PERDAM EOS CUM IPSA TERRA. HÎC, ET TERRAM, quod idem est, LXX. vertunt. Priùs probra hîc memorat TELLURIS, & vitia Hominis cum illis subinde conferendo, utrique demum supplicium indicit parissimum prorsus, HOMINI, & TERRÆ, inquam, disertis verbis. Haut secus igitur atque Homines luerent pœnas suorum criminum, & TERRAM easdemmet pœnas

* Comm. 13.

nas daturam esse, haut dubium est. Extincti mortales tunc, nusquam extitère deinceps, nec amplius comparuère; Alii utique, nequaquam iidem, substituti; prognati illis videlicet, qui ex aquis evaserunt, *Unici Terris homines relictæ*, Orbem TERRARUM incolunt: Orbem igitur diversum TERRARUM, ac Superficiem, in primæ locum succenturiatam, omnino necessum fuit, denuò similiter oriri, ac proferri; sed ex ipso tamen Globo prolatam in lucem, ubicunque Illa se conspicuam præberet.

Cui & mirificè adsonat, Quòd, cum à DOMINO fieret Mundi tempestitiva renovatio, TERRAM, iniquitatibus inveteratam, rursus non redderet Generi hominum, in malum adeò proclivi, qui Summa Sapiencia est, gnarúsque penitiùs fictilis ejus naturæ. Caveret ergo proculdubiò infectionem HUMI, quæ à primordio usque sui infederat sibi. Constat enim, in Locis ipsis quid pravum, probúmve rerum relinqui videri nobis. Huc spectat illud Satyrici: *Etiam si Locum inauspicatum timebam, &c.* * ubi abundè nos. Et huc pariter, ut mea fert sententia, respexit D. Hieronymus, ubi verbum addidit in Vulgatâ Versione, quod aberat à Græcâ, Chaldaicâ, & ab Hebræo fonte. Scili-

* Pag. 390. primæ editionis.

cet cùm, *Pœnituisse DOMINVM*, ait Sacer Co-
dex cap. vi. comm. vi. *Quòd Hominem fecisset in*
TERRA, adjicit statim [*Et præcavens in futurum*]
Delebo, inquit, &c. Alto fanè præjudicio ibi
animadvertens Sanctissimus, & Doctissimus
Vir, Maximâ illic opus fuisse in futurum Loci
cautione.

Suffulcit item non leviter sententiam nostram
Etymon nominis נח, *Noach*, vel *Noë*, quod Pater
Lamech, divino afflatu percussus, teste ipso
Mose, imposuit filio, exposuitque. Capite v.
com. xxviii. ait: וַיְהִי לְמַךְ שְׁתַּיִם וְשְׁמוֹנִים שָׁנָה וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיֻּלְדַּר
בָּן: וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִעֲצָבוֹן וְיִינֹו מִן-הָאָדָמָה
אֲשֶׁר אָרְרָה יְהוָה: *Et vixit Lamech centum octoginta*
duobus annis, & genuit filium. Vocavitque nomen
ejus Noach, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus
nostris, & à dolore manuum nostrarum de TERRA,
cui maledixit DOMINVS. Ubi sive derives vo-
cabulum *Noach* à נח, *nuach*, quod est, *Requiem*
præstare, uti LXX. maluêre, Josephus, & Philo:
Sive à נחם, *nacham*, quod est, *Consolari*, ut adrisit
Latino Interpreti, eódem utrunque delabitur.
Iste Consolabitur nos, vel, *Requiem præstabit*
nobis, aptè dictum de Noacho illo, qui Huma-
num Genus traducere portendebatur *DE TER-*
R A, cui maledixerat DOMINVS: & ita adlevatu-
rus.

rus erat Hominem ipsum ærumnis, quibus premebatur ; uti & flagitiorum miseriis, calamitatibusque . Si præbiturum igitur hominibus Noachum, auguratur Lamech, solatium laborum, quibus in TERRA maledictâ vexabantur; indubium sanè est, & TERRAM aliam simul ipsum subintelligere : & subindicare etiam, Eam sibi, & posteris, Lamechum ipsum polliceri. Cui nimirum cùm non maledixisset DOMINUS, conligi posset, conjectarique, benefica magis, ac lætior futura. Sensus iste verborum genuinus ita est, atque germanus, ut Hebræi Magistri (unde hauserunt recentiores unus, aut alter) cùm ad illa accederent, aliter non exposuerint. Immò nescientes prorsus (mirum!) quod proferrent, apertius adhuc quàm nos, protulerint in medium nostram opinionem. En Latinè ut sonant Rabbiorum verba: *Ergo Noachus, cùm recens natus esset, & nullum de se adhuc indicium prætenellâ etate præbere posset, augustissimo nomine Noach, hoc est, Quiete, sive, Consolatione, vocatus est à Patre suo. quod nomen NOVAM, & LÆTIOREM TERRÆ FACIEM pollicebatur, mitigatâ TELLVRIS malignitate, qua per Divinam Execrationem affecta erat.*

Ast licet iste de Noacho Locus, vel per se

singularis adductus, valdè juverit nos; geminus tamen ejus alter germanus integrum robur adjicit. Ille nimirum est, ubi eventus ipse fidem facit Lamechi prædictioni. Postquam enim Moses nobis tradidit, Eluvionem abiisse, Sacra- que Noachum fecisse DOMINO; ut innueret subinde, Quòd ad illum respexisset deposito supercilio, isthæc subjungit Historicus cap. VIII. comm. XXI. *וַיִּרַח יְהוָה אֶת-רִיחַ הַמַּיִם וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לִבּוֹ לֹא אֶסְפָּק. וַיִּקְלַח עוֹד אֶת-הָאָרֶץ בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים.* *Et odoratus est DOMINVS odorem quietis* [id est, quiescere facientis iram DEI:] *Et dixit DOMINVS in corde suo* [Hoc est, ex toto corde:] *Posthac non amplius maledicam TERRÆ propter hominem.* Quis ambigat loqui hîc DOMINUM de TELLURE malè adhuc non affectâ jaculo maledictionis? Leniendi per Noachum prædicebantur suprâ hominis labores, qui ex TERRA propagarentur à DOMINO maledictâ. ubi palàm insinuatur, ut vidimus, Aliam expectari maledictionis immunem. Nunc ultrâ non execraturus TERRAM pollicetur. Si de TELLURE aliâ etiam in præsentîâ non loquitur, cui DOMINUS adhuc non maledixisset, vaticinium nondum usuvenisse, nec exitum habuisse, liqueret profectò, quàm in posterum DOMINUS, rursus non execraturus

craturus primam illam TELLUREM, hîc paciscatur exertim. Satis superque petiverat eam anteriùs imprecationibus, ob primi Parentis noxam, ut illi non foret opus nuperâ, & recenti execratione, ut fatis maledicta haberetur: ac denuò tribuli infesti hominibus, spinæque ex illâ pullulascerent etiam post Cataclysmum. Beneficium ergo hoc, & indulgentia TERRÆ ampliùs non maledicendi, quod promittitur nunc à DOMINO, de HUMO capiendum est necessariò maledictionis adhuc experte, quæ appareret tunc primùm; & à cujus facie abesset pariter peccati primi infectio.

De hujuscemodi itaque TELLURE, rudi, puta, novâ, primæque culpæ vacuâ fordibus, ac defæcatâ, DOMINUM illic videlicet locutum, ex hisce conligitur etiam, quæ annectuntur prædictis: כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם דָּע מַעֲרָיו וְלֹא-אָסַף עוֹר לְהַבֹּת : Eodem comm. 21.
 אֶת-כָּל-חַי בְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי : *Cogitatio enim humani cordis mala est à pueritiâ suâ: neque [sive ut Vulgat. non igitur, quæ eodem redeunt] percutiam ultrâ omnem vivens, quemadmodum feci.* Nam si Locum istum de TERRA non capimus ejusmodi diversâ, neutiquam cohæret sensus, qui hujusmodi est: Non ampliùs TERRÆ maledicam propter hominum peccata, neque illi aliud nisi peccare cogitant.

cogitant. Immò potiùs, ut sic ista sonant, Ob hominum iniquitatem illam, nec Hominibus ipsis parceret, nec TELLURI. Sed magis adhuc cohærentiæ defectum hunc animadvertere licet ex eo, quòd supra, ubi DOMINUS pertæsus jam malitiæ hominum, delere illos, ac TERRAM, minatur, eorum iniquitatem studio expresserit Moses cap. vi. comm. v. voce *רָעָה*, *lezer*, quod est *figmentum*, aut, *cogitatio mala cordis humani*: Et nunc, ubi ignoscere & flagitiis hominum, & TERRÆ fæculentiæ illis flagitiis, animus est, eâdem voce utitur. Quidnam ergo intercesserit magnum, ut eademmet iniquitas iratum reddiderit tunc DOMINUM; nunc verò benignum, indulgentem, ac placabilem, planum est, congruens duntaxat occurrere, Quod illic læderent DOMINUM Hominum crimina perpetrata in TERRA, fæce nempe inquinatâ Sceleris Primi, & fulmine Maledictionis Dominicæ petitâ: hîc autem, etsi pravitas hominum ipsamet adesset, aberat tamen ab istâ recens exortâ TELLURE, Alterius scilicet, perpetuâ jam inundatione punitæ, Infectio, & Maledictio. Confer tute Loca ipsa suis ipsis locis, mero meridie clariùs constabit tibi discriminis hujus * *ὁμοία*.

* *dextera conjectio.*

Suffra.

Suffragatur præterea mirum in modum nobis istorummet Locorum, in quibus nunc versamur, tertia insuper adhuc inter se compositio. & quanvis longè non abit à præcedentium indole, forsitàn hîc hiscere jam refractariolus non audebit. Nostra observatio est, semel tantùm Universam TERRAM fuisse à DOMINO maledictam; & * bis tantùm Maledictionis hujus Universalis adversus TERRAM, fieri mentionem totis Voluminibus Sacris. nam particulatim Regiones, & Urbes nonnunquam maledici, post Diluvium contigit, ut Sodomitæ testimonio sunt, Gomorrhæi, & alii, de quibus infrà etiam nos agimus. Utrobiqu; tamen adeò ipsissimis verbis usus Moses, ut componere ea inter se, cuilibet statim succurrat, ac de unâ eademque Maledictione loqui, assentire non dubitet. Primo Loco dixit DOMINUS ad Adamum, proximè à perpetrato crimine ejus, cap. III. Genes. comm. XVII. אָרְצָה הָאֲדָמָה בְּעִבְרֵךְ *Maledicta est TERRA propter te.* En ergo ubi jaculata Maledictio. Contrà autem altero Loco, hoc est, nuperrimè, ab apparitione TELLURIS post Diluviùm, Noachum tunc adloquens: לֹא אֶפֶס לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה: *Posthac non amplius Maledicam TERRÆ propter hominem.*

* Ore Lamech semel præterea exauditur: De TERRA, cui Maledixit DOMINUS. Sed huc non facit.

Cap. 8. comm. 21.

E

Nunc

Nunc porrò & præmittimus quædam, quæ præferant lucem. Constat enim, Primum duntaxat Peccatum, non alia quælibet, universam TERRÆ faciem, tum temporis conspicuam, maculare potuisse. Isti nanque Populi, aut illi scelerati, tractus suos infecerunt separatim à ceteris, uti & semper accidit. Item, ob ipsum duntaxat Peccatum Primum TERRAM illam Universam quivisse unquam meritò Maledici. Ideò, בעבורך, *Propter te*, dixit DOMINUS; & iterùm, בעבור האדם, *Propter hominem*, innuens Eundem Primum, & ubique ejus crimen. Sic habet Hebræus Archetypus; Vulgatus verò Latinus, *Propter homines*, & LXX. interpretantur, Ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν ἀνθρώπων, *Propter opera hominum*, ut Chaldæus etiam Paraphrastes, *Propter hominum peccata*. Ubi, *futura*, videlicet intelliguntur; & non ineptè, cùm proclivitatem naturæ eorum subjungat DOMINUS. Sed propter flagitia hominum post Peccatum Primum perpetrata, nunquam DOMINUS Universæ TERRÆ Maledixerat; etiam si ea, unà cum primo scelere, punivisset Ejus Eluvione. Utraque tamen interpretatio opportuna, licet à primâ etiam erit, Quod ubicunque sermo sit de Maledictione illâ TERRÆ Universalis, ejus necessariò,

riò, liquet, futuram mentionem cum respectu ad facinus illud primum. Itaq; cum DOMINUS ait: *Posthac non amplius Maledicam TERRÆ propter hominem*, cum de Universali Maledictione loqui, certum sit; ad infectionem Primi Hominis etiam respexisse, necessarium quoque est. Utcunque tamen lubeat id accipere, & sive Primi Hominis, inquam, sive cunctorum hominum peccata, significet ibidem DOMINUS (nihil enim hîc nostrâ interest, aut hoc, aut illud præferas) si aderat igitur tunc, post Diluvium nempe TERRA illa, quæ Maledicta jam semel fuerat à DEO, frustrabilem enim liceret existimare, inanem, & vanam indulgentiam Ipsius, Postidea amplius ei non Maledicturum, pollicentis: quod nefas est de NUMINE vel per somnium cogitare.

Hoc autem ut liquidius pateat, rescire etiam refert, Quòd longè alia à præcedenti Benignitas est, quæ subinde subsequitur.

: *ולא-אסף עוד להכות את-בְּלַחֵי בְּאִשֶׁר עָשִׂיתִי* *Neque percutiam*
ultrà omne vivens, quemadmodum feci. Duo nanque diversa sunt, nec confundi debent, *Non Maledicam, &c.* & *Non Percutiam, &c.* Effectu tamen ipso quirent pro unâ duntaxat Benignitate reputari haut incommodè: quippe à Ma-

Eodem comm. 21.

ledictione Universalis obnoxia TELLUS, & ob-
 stricta Universalis Punitiōni relicta est; eaque
 contineri Omne Vivens, & constat planè. Ita-
 que propitius jam DOMINUS utrunque pol-
 licetur Noacho, non iterum facturus, quan-
 quàm effectu reverà & unicum fuisset. Nota
 item Execrationis illa, divinitus jampridem
 TELLURI iniusta, nec decem Cataclysmorum
 millibus remansit in posterum deletilis. Beni-
 gnitas igitur TERRÆ rursus non maledicendi,
 & quod Maledictioni obnoxium sequebatur,
 Viventia itidem non ampliùs extinguendi, de
 Novâ dici TERRA, necesse profus videtur;
 cùm Veteri, præter quàm quòd jam obtigisset
 utrunque, ut & sæpius obtingeret, satis Male-
 dictionis supererat. Ubi simul & hominum
 iniquitatis meminit insuper DOMINUS (ibi-
 dem interjicit: *Cogitatio enim humani cordis mala
 est à pueritiâ suâ*) ut ostenderet apertius etiam,
 Nec adhuc deesse Recenti TELLURI flagitia
 hominum, quando Ei, & Viventibus omnibus,
 deinceps ignoscere præsefererebat; Sed Maledi-
 ctionem, quæ TERRÆ Antiquæ à primo sce-
 lere provénit. quocirca, *propter Hominem*, ad-
 didit, Primum nempe; hoc est, propter Primum
 ejus Crimen, ut visum est. Itaque tandem In-
 dulgen-

dulgentiam eam ampliùs non Maledicendi, necessariò ergo fateri cogimur (velint nolint, qui adhuc esse malint glandem, quàm Cererem) TERRÆ scilicet illi DOMINUM gratificari, anteriùs nunquam Maledictæ; quæ & hujusmodi Benignitate quiret ideò in posterum frui, quandoquidem frustra Maledictæ jam indulgeret.

HACTENUS à Sacri Historici vestigiis nequaquàm deflectentes, profecuti tantùm sumus Argumenta, petita ex narratione, quæ terminis ejusdem Historiæ continetur: Hinc ad alia Argumenta jam proficiscimur, quæ poterunt, habitâ ratione cum primis, *Externa* indigitari. Nisi, si Quintilianum audimus, & distinguimus aliter. ejus isthæc habentur, quæ huc maximè spectant: * *Cùm propria Cause sunt, DIVINA TESTIMONIA vocantur; cùm aliunde accersuntur, ARGUMENTA.* Primo autem loco ceteris quoddam prætulimus, egregium illud, & eximii reverâ documentum, utpote quod largitus sit nobis S. Petrus, Apostolorum Princeps. Id reddere & unicum quiret quenlibet præmonitum de Commento nostro vel aliud agentem: mirabunturque deinceps forsàn Viri Doctissimi tantum sæpe prætermi-

* Lib. 1. Instit.
Orator, cap. 11.

fisse Monumentum sine hujusmodi animad-
versione.

Exstat illud ergo Epistolâ ejus II. Canonicâ,
cujus cycnea vox ex carcere prodiit eo ipso an-
no, quo Romæ morti traditus à Nerone fuit.
Eam porrò *sinceram mentem*, quam ab audito-
ribus suis olim postulavit Sanctissimus Senex,
ac intimo cordis venerandus, utinam nunc no-
bis à nostris etiam possimus impetrare. Edo-
cens suos ibidem Apostolus, In novissimis die-
rum futuros pravos homines, ac versipelles,
qui decipere studeant, extremum prolatando
judicium; & adventum DOMINI secundum
imminentem, procul abesse prætexentes, cum
illis videlicet confert, *qui increduli fuerunt ali-
quando. Verba ejus quoque sunt ex I.* Canoni-
câ, quando expectabant DEI patientiam in diebus
Noë, cum fabricaretur Arca.* Hanc autem con-
lationem, rerum quæ simillima est, nescio, an
fatis viderint Interpretes. Atenim sententiam
Apostoli eam fuisse, ambigere non decet; nam
præter quàm multa ostendunt, & paullò post
subdit expressè: † *Ἡ ἕξις ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν
νυκτὶ. Adveniet autem dies DOMINI ut fur in
nocte*, latitans nempe. Dum etenim deinde
Mundi, hoc est, TERRÆ, & Aëris, interitum
aquis

* Cap. 3. com. 20.

† Epist. 2. cap. 3.
comm. 10.

aquis Diluvii, componit cum Mundi ipsius igneo novissimo interitu; ex utroque adeò perspicuè indicat nobis NOVAM TERRAM, & Novum Aërem exoriri, ut satis omni fieri dubitationi adversum nobis quid suspicantium, videar mihi videre. Verba Græca exhibemus, à quibus Latinè Vulgata nihil prorsus deviant:

¹ Λαμβάνει γὰρ αὐτὰς τῆς θείων, ὅτι ἔρανοι ἦσαν ἐκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσαι, τῷ θεῷ λόγῳ δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὑδατι κατακλυθεὶς ἀπώλετο· οἱ ἤ νῦν ἔρανοι καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσι, πῦρ τῆς κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων.

Latet enim hoc volentes [judicium scilicet non appropinquare] Quòd² Cæli erant³ prius, & TERRA,⁴ de aqua,⁵ per aquam consistens DEI verbo:⁶ per quæ ILLE TUNC MUNDVS aqua inundatus PERIIT. Cæli autem, qui NVNC SVNT, ET TERRA, eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem Judicii, & perditionis impiorum hominum: Verbis item illis, ILLE TUNC MUNDVS AQUA INUNDATUS PERIIT, interpretandis præivit Petrus ipse præcedenti Cap. com. v. Antiquum illum Mundum appellans: καὶ δεχάκις κόσμος ὅκ' ἐφείσατο, &c. Et Antiquo [Originali, Interpret. Vulg.] Mundo non pepercit, &c. signanter distinguens primævam illam ante Diluvium

¹ Ead. Epist. 2. cap. 3. comm. 5.

² Aërei, August. quod & utriq. Lingue familiare. inde & Volucres Cæli dicuntur, &c.

³ Ante Diluvium.

⁴ Scilic. emergens.

⁵ Alii, segregatam, exponunt; Alii, per aquam, quasi gluten aqua Terram compingat. æquè probum utrunque.

⁶ Cælos, & Terram, vim aquarum suppeditantes.

TERRAM ab eâ, quæ ex aquis post Diluvium emerfit. Haut secus & eodem respectu Recentem hanc, quam nunc incolimus, Veterem reputat, cum expectari, subdit, *Novos Cælos* (postquam ex Igni excant, uti exierunt ex Aquis) & *NOVAM TERRAM*. *Καινὸς ἦ, αἰτ. com. XIII. ἕρηνος, καὶ γλῶσσην καὶ πρὸ αὐτῶν ἐπαγγελμα πρὸς δοκῶν μὲν,* &c. *Novos verò Cælos, & TERRAM NOVAM secundum promissa Ipsius expectamus,* &c. Inscium ergo *DUPPLICIS TERRÆ*, quam adstruimus, se, reor ego, non præbet Apostolus; D. tamen Augustinum, qui ipsum *Ἐξεραικῶς* enarrat Lib. XX. *De Civitate DEI*, Cap. XIII, ne utique ego existimo conscium. Nihilominus nobis, sententiam ipsius Apostoli ut assequatur exponere, ita validissimè suppetiatur, ut nullus unquam poterit magis, etiam anxie si rei scientificissimus accedat. Studiosus adeat, nos pauca, sed mira herclè, excerpimus: *Proinde, qui Cæli, & quæ TERRA, id est, qui Mundus, pro eo Mundo, qui Diluvio periit, ex eâdem aquâ repositus est; ipse Igni novissimo reservatur in diem Judicii, & perditionis hominum impiorum,* &c. Quapropter Interpretes, qui diligenter Epistolam Petri peritavitant, nondum adhuc de nostrâ Duplici Terrâ præmoniti, vereri planè ostenderunt,
dum

dum cavere jubent, ne quid ex verbis illis arguti homines de NOVA TELLURE cogitarent. quod potissimum argumentum est * *ἐναργείας* eorum. Audi Daniele Heinsum Exercitat. Sacr. in hanc II. Epistolam. *Cùm, quod de Diluvio additur, nihil sanè ad Cælos. in quos, tantum abest, aliquid potuisse aquam, ut ne Terra quidem fuerit sublata, neque Alia, aut Nova nunc sit. Et paullo post: Periisse autem omnes, qui extra Arcam, etiam Terræ speciem externam, ac decus, nemo equidem, quod sciam, negat: ipsam verò periisse Terram, ne Poëta quidem dicunt. ut qui in Diluvii descriptione canit:*

* *Perpicuitatis, evidentia.*

*Pœna placet * diversa: genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere Cælo.*

* *Contrà quàm nos volebamus saprà, Eandemmet fuisse.*

Versus Ovidii sunt.

Flavius item Josephus, Patriâ Judæus, & Genere, Historiographusque præstantissimus; qui xx. Libris Antiquitatum ita complexus est Historiam Sacram, ut non rarò se Paraphrastem ejus præstiterit, & Interpretem eximium; Mo-
sémque, ejusdem Historicum potiore, sæpe-
numerò sibi profiteatur Antesignanum; cùm res gestas hominum ante Diluvium memoriæ proderet, eorumque tandem extremam pravitatem perstringeret, Noachique probitatem;

F

DOMINUM,

DOMINUM, tunc abolere univcrsum mortali-
 um genus deliberantem, inducit fimiliter; ad-
 ditque infuper rem miram, & quæ ad præce-
 dentis quantum eft noftræ Differtationis mi-
 rum in modum conducit. Sed fatius erit ejus
 ex ore accipere, ubi cap. IV. Lib. I. inquit: ο' δ' ε
 Θεός τ' ετον μὲν τ' δικαιοσύνης ἠγάπησε. κατεδίκαζε ἢ οὐκ ἐκείνον
 μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅσον ἔω ἀνθρώπινον, τότε δόξαν
 αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γῆν ἕτερον πονηρίας καθαρόν,
 ὅπιτεμόμην αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐκ ὅσα πρῶ-
 τερον ἔζων, ἀλλ' ἐκάτὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τ' ἠπείρον μετέβαλε.
 Vertit Gelenius: *DEVS Viri justitiâ delectatus,*
non ejus solùm seculi homines extremæ malitiæ dam-
navit; sed cùm decreviffet univcrsum hominum ge-
nus extinguere, aliudque novum & à vitis purum
instaurare, primùm vitam eorum breviorē spatîo cir-
cumscripsit, & abrogatâ longevitate, intra centum
& viginti annos cœrcuit; Dein Continentem TER-
RAM in Pelagus transmūtavit. Duo enim DO-
 MINUM cogitatione complexum, perspicuè
 dicit, Et homines extinguere; Et in Pelagus
 transmutare Tellurem: sed utrumque ut ho-
 minum Genus instauret, novumque substituatur
 aliud à vitiorum sordibus purum: Ubi NO-
 VAM quoque TERRAM pariter, & defæcatam
 substituendam, videtur etiam innui. Sic & nos
 supra

supra fatagimus adstruere Illam, parilem nempe Novo illi hominum Generi, post Diluvium propagando, necessariò futuram. Sed Josephi sententiam curatiùs adhuc expendimus.

Et primum illud est: γένος ἕτερον πονηρίας καθαρόν: *Aliud Genus, à vitiis purum.* Nam *Aliud* sanè exhibitum à DOMINO, satis constans est; sed à vitiis *purum*, undecunque non item. At (si verbis audacia detur) inquam ego; nec adeò iniquum undecunq; modò Gigantes illi, pessimi mortalium (quorum mores enormes, & immanes denotavit, puto, * Sacer Historicus sub proceritate illorum † Giganteà) cum posteris utique Noachi comparentur. Rectè enim *Illorum facinora*, ait ipse Josephus, *non absimilia his, quæ de Gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita.* Ὅμοια τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμηθεὶς λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ ἔστι δράσαι ὡς θιδιδόν). Immò quæ inde acceperant Græci, postea per ambages, & deorum ministeria, more suo, monumentis tradidère. Constat enim (ut hoc obiter moneam) vel ipso Josepho teste ibidem, projectæ nequitiaë effrænata illam propaginem impiè DEUM temnere solitam, & convitari. Unde commenti deinceps Græculi impostores suas Gigantomachias; ecce ut

* Cap. 6. Genes. comm. 4.

† Hebr. *Nephilim*, *Gigantes*, id est, *irruentes*; quo Tyranni, & oppressores indicantur.

*Affectasse, ferunt, Regnum Cælestè Gigantes,
Altaque congestos struxisse ad Sidera montes.*

Et hausisse ita, indubium est, multa Gentiles è Libris Sacris Hebræorum, & postea traduxisse; cum ipsi diutiùs servitutem perpeffi essent apud Ægyptios, & Chaldæos, ut observamus alibi. Judæo autem consonat Philosophus Iber. Sic Lucius Seneca extremo Libro III. Quæst. Nat. de Exundatione præteritâ loquens tanquam futurâ, *Omne, inquit, ex integro animal generabitur, dabiturque Terris Homo Inscius Scelerum, & melioribus auspiciis natus.* Nihilominus & illis DOMINI memoratis anteriùs de Homine & post Diluvium edito, *Cogitatio enim Humani Cordis Mala est à pueritiâ sua,* assensus etiam Seneca, dum prædictis ista subnectit, quibus omnia pacantur: *Sed Hominibus quoque innocentia non durabit, nisi dum Novi sunt. Citò nequitia subrepat, Virtus difficilis inventu est, rectorem, ducemque desiderat: Etiam sine magistro vitia discuntur.*

At illorum Josephi trium verborum, quibus TERRÆ inundationem complexus est, ponderis ratio quidem potius erit habenda, quàm numeri. Plura nanque, quæ apud Mosè invenerat, & nobis adeò tantæ disquisitionis negotium facefsère, paucis ita comprehendere adlubitum

bitum est: *Εἰς θάλασσαν τὴν ἕπερον μετέβαλε*, *In Pelagus TERRAM Continentem transmutavit*. Ubi quid ille ceperit ex Mose, quidve strictim ita exprimere optarit, ego in medium relinquo; sat tamen scio, paucis illis, quæ & affectasse videntur, apertius designare nequivisse, Primam illam superficiem *TERRÆ*, in Pelagus conversam, mansisse ita deinceps perpetuò relictam.

SE D satis id genus Argumentorum, pro Veritate strenuè pugnantium. nam ad illa nimirum, **Quintiliano Exempla* vocata, *ᾠδαίματα* Græcis, accedimus jam; quas & haut incommodè Cicero *Conlationes* appellat. *Exempla* ergo ex ipsis etiam Bibliis Sacris producere possumus, tota adeò similia, non ex parte, uti loquuntur Rhetores prisca, ut prorsus desipere videatur, discrimen inter se aliquod intercessisse, cogitare. Satis enim inter omnes convenit, Parissimè ut punita sit, atque *TERRARUM Orbis*, tota Sodomitica Regio, & Gomorrhæorum, Urbes, & cuncta Viventia: æquè nanque ut Aquarum ille Eluvione, Ignèâ & isthæc funditus periêre. Ut ulcisceretur itaque *DOMINUS* Sodomorum peccata, evertit omnia, vastavit, & ussit, sulphureo nempe Imbre de Cælo ejaculato, & ignito sale. Abundè Sacer Contextus

* Lib. 1. Instit.
Cap. 11.

tradidit Cap. XIX. Genes. comm. XXV. Ubi Interpretis Vulgata ab Hebræis non recedunt: Igitur DOMINVS PLUIT super Sodomam & Gomorrham Sulphur, & Ignem à DOMINO de Cælo. Et subvertit civitates has, & omnem circa Regionem, universos habitatores urbium, & cuncta TERRÆ virentia. Loth, & ejus familia ex discrimine evasere; ut Noacho accidit pariter, & suis. Ast quod præcipuum existit, nimirum est, Portionem illam TELLURIS Mari obrutam, & ita manentem adhuc, Universæ TELLURIS, Mari quoque antè submersæ, imaginem omnino reddidisse: illudque Mare Mortuum, & Salis dici (ac meritò sanè) Sacris etiam Libris. Sed mirum & illud quoq; , & nequaquam prætermittendum, Ejusdem prorsus naturæ, ac pluvia ipsa fuit, existere ipsum Mare: aquarum nanque vice bitumen fluitat Pelago toto, pabulum nimirum, ac nutrimentum & illud ignis. unde & Lacus ipse Asphaltites pluribus vocatus. ἀσφαλῖς Græcis bitumen est. Plinius Lib. V. cap. XVI. inquit: Asphaltites nihil præter bitumen gignit, unde & nomen. Regiunculæ denique ejusdem amplitudinem ex ipsâ amplitudine Lacus æstimari, neminem jam fugit. Non tamen igitur angustè porrigeretur ejus tractus
olim,

olim, cùm latè porrigi Lacum ipsum, pateat hodie manifestò. Plinius ita metitur ibidem: *Longitudine excedit centum mill. pass. Latitudine maximâ viginti quinque, minimâ sex.* Sed Joseph. Lib. v. De Bello Judaico, cui ab incunabulis & notiora fuêre loca illa, & obvia quotidie obtutui, non nihil coangustat. Atenim amœnum adeò Moses, & fœcundum solum commendat Cap. XIII. ut veluti *Paradisum DOMINI* haberi, ferat exertim, antequam supplicio afficeretur. Tredecim urbes ejus Strabo memorat Lib. XVI. Sed hoc fabulosum est, ut plura alia, quæ ibidem accersit, deceptus scilicet à Græcis aliis Scriptoribus, ignaris prorsus Asiaticarum rerum. Abbreviator Stephani minuit, ac decem retulit; quinque Auctor Libri *Sapientie* cap. x. quod verum omnino est; nam & quinque Regulos Urbium quinque, & utrorumque nomina, Regulorum, & Urbium, recenset Moses ipse initio cap. XV. *Genes.*

Sat ergo totum simile Exemplum hoc accedere, abundè jam patet; ac non aliter patuisse abundè jam pridem, argumento est, conlatam hodie Utranque Inundationem sæpenuerò offendi, & ipsis in Voluminibus Sacris, & apud Ecclesiasticos etiam Scriptores. Quòd autem,
ubi

ubi utrunque supplicium consenserant plenè, discreparent tamen ævitate, ac permansione, & mens, & ratio renuit: Quodq; item Monumentum reliquum, ac superstes cælestis vindictæ, deesset Universali Diluvio; Privati verò, & singularis Monumentum exiguæ Provinciæ perpetuò remaneret. Juvat audire Borchardum, oculatum testem, cujus ista sunt ex Descriptione Terræ Sanctæ Part. I. cap. VII. *Mare Mortuum semper est fumans, & tenebrosum, sicut os inferni, (ita oculis meis vidi) ob tetrum vaporem inde fumantem, &c. & paullò post: Tanta verò calamitas ei Regioni accidit, in execrationem peccati Sodomorum, quòd DEVS tot sæculis ulciscitur, ut etiam Regio ipsa pœnas luere perpetuò videatur.* Quod cum ita sit, * ex locis aliis liqueat Scripturæ Sacræ, de eo tamen Moses vel verbum ullum. Itaque adhuc nobis obesset parum, et si constaret, nimirum, Silentio etiam Mosem ipsum prætermisisse, Submersam primam TERRAM permansuram in posterum. Quod & ne-tiquam constat. multifariam nanque id significasse, supra jam vidimus.

* Cap. 14. Genes.
comm. 3.

Sed in penu antiquorum Monumentorum locupletissimo, simillima adhuc non pauca memoriæ tradita Exempla supersunt, Tractus scilicet

licet Terrarum exhibentia, Insulas, & Urbes; quæ, cum à DOMINO plecterentur eorum Populi, conquassata corruerint terræmotibus; penitusque absorpta, unà cum habitatoribus ipsis, memorentur. Nec aliter haberetur Nini-ve urbs, ut apud Jonam videre est cap. III. & IV. ubi Propheta ipsi minatur (nam & ejus Prophe-
tia fuit sanè comminatoria, sub conditione nempe subintellectâ, Nisi resipiscerent;) subin-
dicatq; non obscure, Everfionem inferendam fuisse Tectis etiam, atque Agris.

Ex quibus paucis Exemplis, quæ tetigimus, conligere sat erit, Quòd ubicunq; DOMINUS supplicio afficere cogitarit, Aut Universum Genus hominum, Aut Regionis incolas alicujus, Aut Civitatis, Loca ipsa, utpote eorum sedes, ac receptacula, simul quoque consueverit punire: Immò adeò funditus delere, ut nec vestigium inde reliquum deinceps sit. Quod & peculiaribus itidem Familiis accidisse, nostra observatio in præsentia est. Mose ipso Auctore Cap. XVI. *Numerorum*, Core, Dathan, Abiron, & eorum focii, ipsi Mosi rebellant, Duci Populi DEI; & Aaroni, Sacerdoti Summo. ambibant Abiron & Dathan Principatum, Core Sacerdotium. Dum autem ab illis pœnas repe-
tere,

tere, cordi DOMINO est, primùm ad Mosem ait: *Precipe universo Populo, ut separetur à Tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.* Cùm verò Moses DOMINO pareret, rationem insuper reddidit opportunam, ut fieri id, foret consentaneum: *Recedite, inquit, à Tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.* Unde & tandem edocemur, quare etiam Loca ipsamet pœnas cum sceleratis luant: infecta & illa quippe, ne & alios inficiant. *Recedite, ideò subjungit, à Tabernaculis, & nolite tangere, ne involvamini, &c.* Quapropter submergendi voragine Terræ cum Tabernaculis meritò illi erant. & sic factum fuisse, constat paullò post, ac narrare pergit Moses ipse Comm. xxxi. *Confestim igitur ut cessavit, disrupta est Terra sub pedibus eorum; & aperiens os suum devoravit illos cum Tabernaculis suis, & universâ substantiâ eorum.* Consumpta ergò unâ cum illis eorum habitacula, Papiliones, puta, Tentoria, Supelléxque. Et ultrà adhuc procedunt Rabbini nonnulli, asseruntque, Eo ipso Loco, ubi ore diducto *Terra illos devoravit*, hiantem rictum remansisse, chasmáve profundum; ut illud deinde perennaret in signum, qui cum in posterum monerentur

filii

filiis Israël. Et fors id etiam insinuarint illa verba: *At verò omnis Israël, qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens, Ne fortè & nos Terra deglutiat.* Ubi nisi locutos esse illos, accipimus de istâ voragine, inepta est prorsus, & ridicularia eorum suspicio. quocunque enim fugerent, DOMINUM, si iratus, non vitarent; & Terram dehiscere.

Ceterùm parum jam mirum videri queat, ubique id TERRÆ accidisse; si ipsi jam olim accidisse haut aliter CÆLO, verum omnino sit: Cælo, inquam, Empyreo, ubi DIVINA ESSENTIA tunc primùm conspicuam obtulit se Angelicis Spiritibus: ac vel ideò cum Terrâ aptè copularit Id Sacer Codex & ipsis primis verbis, ut supra tetigimus. Rem gestam, & ut gestam fuisse, ambigere fas non est; nam Fides, quam servamus, adstruit: & Apostolus Ioannes Historicus ἀποκαλύπτει, id est, in *Apocalypsi* sincerè, quod ibidem rarum, enarrat, ac patet. Michaëlis, Angelorum Principis, describit ibidem cum Lucifero conflictum, sive Rufo Dracone illo, qui caudâ nimirum traxit tertiam partem Stellarum Cæli, hoc est, Militiæ Cælestis Angelorum. In Cælo pugnatum indicat, ubi commissum scelus Luciferi: nam priùs

in CÆLO, quàm in TERRA peccatum fuit. Genus autem peccati Isaias suppeditat nobis (Historicus voluit connivere) dum Balthasaris Regis fastum cum luciferi componit. Itaque in Simili illo ad litteram de lucifero loquitur Propheta, quanquàm de Rege quoque ad litteram Propheta loquatur ibidem: quod aptè utrunque consonat, nec hilum sibi aduersatur: adhuc tamen ab ullo Interpretum animaduersum non vidi; potiùs implicari hîc, & irretiri, ut apes in pice. Cap. xiv. comm. xii. inquit: *Quomodo cecidisti de Cælo, lucifer, qui manè oriebaris? qui dicebas in corde tuo, — Super Astra DEI exaltabo solium meum, Similis ero Altissimo. Quòd; * Superbiit, ergo indicat. Ubi adloquitur pariter utrunque, luciferum nempe, & Balthasarem. ac subdit, ut puniti sunt: Verùm tamen ad infernum detrahèris in profundum laci. Nec secus Ioannes de lucifero subjungit. Ast (quod fidem omnem superaret, nisi testaretur Historiographus Euangelista) Locus ipse, ubi perpetratum crimen, in Cælo quoque punitus est, nec ampliùs comparuit: quod factum ita ubiq; fuisse, probatum imus. En verba ex Cap. xii. com. vii. quæ evincunt omnia: καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ ἔρα- νῶ. ὁ Μιχαὴλ, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, ἐπολέμησαν κτ' τοῦ δράκοντος.*

* Alii, Quòd Invidit. S. Orientius Hispanus, Poëta haut infacundus, & Illiberitanus Episcopus, in *Com- monitorio*, ante annos 1100. conscripto, inquit:

Invidia infelix mortem moritura paravit:

Angelus hac celsi decidit arce Poli.

Sed Livoris hîc, & Superbiæ, peccatum idem. Invidere nanque NUMINI SUMMO Divinitatis Beatitudinem, Superbissima enim, & infana mentis elatio est. Patres tamen tradunt nonnulli, Quòd homini etiam unionem hypostaticam Invidit.

καὶ ὁ

καὶ ὁ δράκων ἐπόλεμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἔρχουσαν. *Et factum est praelium magnum in Cælo, Michaël, & Angeli ejus praeliabantur cum Dracone; & Draco pugnabat, & angeli ejus, & non valuerunt. Sed ὑπερον πρότερον subdit: καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλέμενος διάβολος, καὶ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὸ οἰκουμένω ὅλῳ, ἐβλήθη εἰς τὸ γῆ, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. Et projectus est Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & fatanas, qui seducit universum Orbem, & projectus est in Terram, & angeli ejus cum illo missi sunt. At tamen audi quod Epiphonema futurum: οὐ γὰρ τὸ πᾶν ὁρᾶται αὐτῶν ἐπὶ ἐν τῷ ἔρανω. Id est, * NEQUE LOCUS INVENTUS EST EORUM AMPLIUS IN CÆLO.* Ad litteram autem, & ἰσορροπῶς, Prælium hoc accipi necessum de Michaële Archangelo, adversus luciferum in Cælo Empyreæ dimicante, omnes obtinent Scholastici Doctores, & propè innumeri alii. Ab illo tamen, qui aliter senserit, nam ludit ut vulticulis Natura, & etiam ingeniis, duntaxat quærerem ego, Undenam cogitet, si neutiquam hinc, rem tantam petere gestam, ut ipse, nōsque subinde fiamus certiores? Quæ objiciat insuper offendicula, dilui quidem poterunt, dum coquuntur asparagi. In CÆLO itaque, post

* Nec aliter reddidit Vulgatus Interpretes.

vindictam lapsus Angelici, sedis eorum nec vestigium relinqui; In TERRA verò superficiem, Diluvio semel jam abolitam, denuò ipsammet, primo adhuc infectam peccato, restitui, adversatur rationi, & audire non patitur vel auris quædam ferrea.

Huc igitur usque sententiam nostram forsitan muniverimus haut levidensibus rationibus, & quibus assentire, vidimus jam duræ cervicis homines; idémque auguramur, ab aliis pluribus consequi subinde nos, non difficile admodum futurum; modò, non inquam, cervicis duræ, quin potius * incurvicervicum pecudes ne sint; & præfractè adhærere malint scopulo veteri, in quem jam olim impegerunt, quàm in tranquillum enatare. Attamen quæ adhuc supersunt nobis nonnullæ aliæ rationes in præsentia discutiendæ, longè adeò illis excellent, ut menti vim tandem inferre videantur, liberè quippe eam arbitrari deinceps non sinant. Nostra itaque Dissertatio in hunc modum progreditur.

Si fontes enim absunt, aufugerint quippe, postquam deliquère; signa nimirum, quibus illi notantur, Naturæque extima indicia, si innotuerunt satis, ut exquiri commodè queant, planè

* Illi nempe, quos
noster *Parnassus*
Bijugus, pag. 127.

planè sunt documento. At de eo nec ambigi jure liceat, si fors in quæstionem inciderit, quocum notæ nequaquam consentiunt. Opportunè quidem huc & isthæc spectant. Ex veteri illâ TERRA, primi sceleris sordibus inquinatâ, & plurium subsequentiũ, pauca Signa, Notæque, reliqua nobis sunt, quibus eam investigate- mus, cùm, An sit, inquirimus; illa tamen non sublestæ fidei, nec fallacia, aut fucata; immò, quippe quæ Geographica, vera adeò, Physica, atque permanentia omnibus probentur, ut quandocunque eadem abesse constet à nuperâ nostrâ Tellure, cujus incolæ sumus, diversam prorsus ab illâ alterâ adstrui debere, dubitan- dum non sit. Quæ Bibliis itaque invenimus Sacris, videlicet sunt, Quòd † *Plantaverat D O M I N U S D E V S Hortum in Heden ad Orientem.*

† Cap. 2. Genes. comm. 7.

Vulgatus *Heden* reddi- dit, *voluptatis.* & rectè. nam Hebræis *Heden* & nomen est proprium Loci, & appellativum, significans *voluptates*, ac *delicias.* Rabbinii ta- men, & * Patres Græci præferunt hîc Loci significatum. Deinde Moses addit comm. x.

* Vnde ab *Eden* Theodoretus, Quæst. 25. in Ge- nesi, existimat, *Adamum* voca- tum: ibi enim effi- ctus à DOMINO. Sed puto falli. *Eden* quippe ultimâ scribitur, non עֵדֵן, uti constat ex Li- bris Hebræis, nam Græcis hîc fiden- dum non est, qui perperam eî *Edem* scribunt.

וַיִּזְרַע יְהוָה מִעֵדֵן לְהִשְׁקוֹת אֶת-הַגֵּן וּמִשֵּׁם יַפְרָח וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רָאשִׁים : שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסּוּבָב אֵת כָּל-אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שֵׁם הָהָרָה : וְהָיָה הָאֶרֶץ הַהוּא טוֹב שֵׁם הַבְּדֵלָח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם : וְשֵׁם-הַנְּהַר הַשֵּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסּוּבָב אֵת

אֵת בְּלִיאָרָן בּוֹשׁ : וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִזְקִל הוּא הַהַלֵּךְ קְרִמַת אֲשׁוּרָה

וְהַנָּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פְּרָת : *Et fluvius egrediebatur ex Heden ad irrigandum Hortum. Et inde [postquam egressus est ex Horto] dividitur in quatuor capita. Nomen unius Phison, ipse circuit totam Terram Chavilah, ubi est aurum, et aurum Terræ illius bonum, et lapis onyx. Et nomen fluvii secundi Gnichon, ipse circuit omnem Terram Æthiopiæ. Et nomen fluvii tertii Hidekel, ipse vadit ad Orientem Assur. Et fluvius quartus est Perath. Contextus hic Sacer, aut hoc, aut illo modo interpretentur, nam multifariam cogitant, perspicuè præferebat, Fluvium ingentem valdè, loco ortum non occulto, postquam vagus pererrarit, irrigarítque haud exiguam Terræ portionem, quatuor in alveos se scindere; ac maximos subinde jam singulos eorum vastissimas Regiones permeare, atque discurrere.*

Velle hîc Regionum harum Descriptiones, ac Vocabula discutere, unáque Fluminum, longum abest à nostro instituto labore; longumque foret, vel duntaxat recensere multiplices de illis opiniones Veterum, ac Recentiorum: innumeri quippe propè sunt quæstionum nodi, qui expediri nequirent, & nos circumferrent, si delábi in ejusmodi disquisitionem pateremur. Quem verò isthæc, quoquo modo fugerint,

rint, hospitem in Litteris haberi, prorsus nemo dubitet. Diutulè tamen inter plures convénit, ex illis quatuor Capitibus derivari famigerabiles quatuor Amnes illos, familiares auribus nostris, scilicet *Gangem, Nilum, Tigrim, & Euphratem*. Audire libet Constantinum Manasse, sic versibus suis dithyrambicis canentem sub principium suorum Annalium:

Ἰδαίονήτωρ ἢ πηγὴ κατῶθεν ἀνερράγη,
 Καὶ τὸ καλλιδένδρον ἔδμε ἐπότιζε χωρίον,
 Καὶ τῶν φυτῶν ἐκήπδε τὰς ρίζας καὶ ἄνθη πρέμνους,
 Καὶ τῶν ἀνθῶν ἄνθη ἀπαλὰς ἐμόχλευεν ὀρχάτας.
 Ἐκείθεν ἢ πρὸς τέσσαρας ἀρχὰς Διαίρηται
 Τίνε) μήτηρ ποταμῶν τῶν μεγαλοκυμόνων.
 Οἱ ποταμοὶ ἢ τῆ φωνῆ καὶ γλώσση τῆ τῶν Σύρων
 φῶσων καλεῖν), καὶ Γεῶν, Φοραδὶ ἐν τρίτοις τερίτ),
 Τέταρτ) δ' ἐστὶν Ἐδδεκέλ. καὶ δ' ἐκλάδα γλώσσαι
 Γάγγης, Ἐ Νείλ) ὁ πολὺς, Εὐφρατῆς ἢ, καὶ Τίγρης, &c.

Id est, interprete Leunclavio: *Ac Fons aquam emittens è Terrâ profluebat, arboreumque locum Edenis irrigabat, plantarum radices, ac stipites aqua sua potans, itemque florum teneros ordines fovens. Postea quatuor in principia divisus, fit amplissimorum Fluminum parens. Ea verò Flumina Linguâ Syrorum vocantur Phison, & Geon, & Phorad, & Eddekel: Græcorum autem Linguâ Ganges, Nilus,*
 H *Euphra-*

Euphrates, Tigris, &c. quæ Sacrum Codicem illustrant. Ceterum cum postea cuncti animadverterent, prædictis cum Notis illorum Fluminum nequaquam ortus horumce, nec cursus congruere; sententiam illam posthabentes, torquerè se, ac cruciari adhuc non destiterunt, si forsàn alia reperirent Flumina, à quibus & Mosi memorata neutiquam differrent. Verum enim verò, postquam utrunque Orbem investigarunt, Utopiasque Regiones, & Epicuri Intermondia somniarunt pervigiles, & nihilum profecere, ut nupera Geographia cum illâ primævâ conveniret, quam præscripserat Divinus Contextus; anxii tandem, desperatiquè recesserunt de medio, professiq; ingenuè sunt, nocte cæcâ fluctuare mentem, immò naufragari.

Ast, proh DEUS IMMORTALIS, qui lynceos in Doctrinis Summos Homines cæcutire toties desinis, ac titubare! Vetustis enim insistere appellationibus Geographicis Locorum, ut ex illis Loca notescant ipsa, vanum studium est; nihil quippe adeò proclive variari, immutarique: nequaquam verò Constitutionem ipsam eorum Locorum, uti jam* alibi diximus. Si existit adhuc ea in Terræ superficie, nequit latuisse, nec hodie latere queat, toties vel ideò
 solùm

* *Geographico Veneris Orbis Compendio*, edito ann. 1644.

solùm lustrato piis & curiosis hominibus Orbe ; totque retrò chiliadibus annorum transactis, dum in curam illam plures incubuère. Si hæctenus ergò à Mundi usque renovatione per Cataclysmum nusquam comparuit, abesse igitur ab isto recentiori, abiissèque unà cum Mundo veteri, aquis scilicet obruto ; Et, quod consequens est, TERRAS illas esse diversas, tueri videtur necesse illi, qui pervicax non sit, sive protervus. Conari autem, faciem illam Telluris Primæ, quam delineavit Geographus Moses, congruere cum facie, qua Secundam insigniri placuit Artifici supremo, aliud prorsus non esset, ac contendere, & eniti, Africæ nempe descriptionem, quæ in Tabulâ ejus Geographicâ contineretur, aptè ei respondere descriptioni, quæ in Tabulâ Europæ delineari solita videlicet sit. Sinite ergo jam, ô vos Viri doctissimi, deinceps amplius anquirere prolixâ indagine, sat demum edocti, oleum, & operam perdere. *Iphigeniam* enim (cui scilicet submergendæ tot imbres, nimbos, turbines, procellas, concitatas, fama est) si quæritis, offendere non licet ; pro victimâ quippe illâ in Aulide *Cerva* supposita est : quam nos fugitivam repetere in præsentia studemus.

Nuperum item arbitrium illud pollet, Hortum scilicet Heden, hoc est, Paradisum, obnoxium æquè, ut cetera mortalia, etiam mortalitati, eversum, & informem, penitus non existere: Paullo post de illo rursus loquimur. Aquarum illuvie, opinantur, dissipatum in Cataclysmo evanuisse, eaque propter amplius non comparere. Et verum quidem est, Ipsum à Diluvio usque prorsus nesciri mortalibus. Id tamen minimè imputandum vastis vorticibus illis, qui obliterarint speciem ejus decoram. immò potius ei Telluris mutationi, quam primi nos comminiscimur, ac stabilire enixè intendimus: submersum quippe sub aquis invenire non est. Huc unicè faciunt Chrysoptomi verba: nam aliter eorum sententiam constare non posse, nullus ego dubito. Inquit Homil. in Genesim: *περὶ γὰρ τῆς κατακλυσμῆς εἶδησαν ἢ ἑστῶς τόπους, ἢ τινὲς ὁδὸν, ἢ ἀπάγουσαν εἰς τὸν ᾠδαίδεσσιν. τῆς ἢ κατακλυσμῆς ἡρομάρια, ἔξω ἐχρόνον τῆς ᾠδαίδεσσιν, καὶ μήτε Νῶε λοιπὸν ἐγνώριζεν, μήτε οἱ ἐξ αὐτοῦ.* *Ante enim Diluvium cognoscebant homines & locum, & viam, quæ duceret ad Paradisum: Post Diluvium, extra Paradisum esse, reperti sunt; & neque Noë, neque posteris ejus ultra cognitus est. Quonam modo, quæso, egregius ille Vir vestigium ullum, subinde reliquum, nequa-*

nequaquam agnosceret, familiare olim oculis suis; deleta quanvis valdè, abolitâque redirent omnia, modò eademmet rediissent, postquam abiissent aquæ? Arduâ rupe, quæ prærupta ita verticem extulit inter alias, *ut lenta solent inter viburna cupressi*, conduceretur velut indice: Insignes alibi & montium formæ illi ostenderent viam, inusitatâque spatia camporum: Et, ex quatuor illis, Fluminis natura alicujus sub observatione, *Sive, ut Nilus æstivo incremento tumeret; Sive, ut Tigris eriperetur ex oculis, & actò per occulta cursu, integræ magnitudini redderetur*, ad divortium eorum Fluviorum, quod supra memoravimus, dirigeret: Et sic denique plura his similia, quæ manere adhuc post Diluvium, proculdubiò & necessarium erat, ceu manu eundemmet ducerent ad Locum illum voluptatis. Nullum ergo signum ex illis Noachum, & ejus Liberos invenire, asseverat Chrysoströmus; diversam itaq; Terram jam eos incolere, & eapropter ignotam ipsis, extrariâmq; ambigendum non est.

Postquam jam igitur viderimus, & inundari oportuisse TERRAM infectam Veterem; Novâmq; invicem substitui defæcatam, ac puram: nunc insuper addimus, TERRAM hanc

diversam prodire, illam verò sub aquis manere, adeò nullo negotio factum, nullòque labore, ut potius Casu, & Fortuitu fieri potuisse, haut durum sit fateri. Jam dudum est, quòd ab Eruditis refellitur placitum eorum, existimantium alius Mare, sublimiùsque quàm Terra constitutum à principio rerum. Tunc quippe aquis Terram id non obruere, miraculum ab Orbe condito continuò futurum. & temerè ad illud, ubi opus non est, minimè confugiendum: præsertim cum in primâ Mundi constitutione, consentaneum rationi sit, DEUM omnia creasse convenienter omnino, congruentèrque eorum naturæ, *ut etiam ipsa proprios motus exercere, & agere sineret*, ait¹ Augustinus. Immò alicubi agnoscunt superiorem adhuc Tellurem. Sic Aristoteles edocet Lib. II. *Meteor.* eminere plagam Septentrionalem: & argumento est, testibus etiam² aliis eruditis Philosophis, Pontum in Propontidem fluere, fluxu tamen nunquam recipiando. Et pariter aliis in locis inæquabili ejusmodi varietate Terram distingui, observatio est Virorum Doctorum. Deinde & nostra observatio est (puto & aliorum) desiccandæ Telluri post imbres assiduos Cataclysmi Ventum³ Urentem adhibuisse DOMINUM, haut illi diversum,

¹ Lib. 7. *De Civitate DEI*, cap. 30.
² Plinius Lib. 2.

cap. 97. & Lib. 4.
cap. 13.
Virgilius Libr. 1.
Georg.

³ Nec longè hinc abiit Nonnus Pannonopolita, dum Solem ardentiorè tunc adhibet, cujus *Θερμότεροισι*, inquit, *ακτῖσιν ἐχρησάθη πάλιν ἰλύς*. *Calidioribus radiis exsiccatu fuit rursus limus.*

Qui sanè adeundus Lib. 6. *Dionys.* ubi luculenter descriptionem prosequitur Cataclysmi. *Ἰλὺς* & hîc ei signanter memoratur, quòd *ἔιλὺς ἰπία*, *Limus*, inquit, *Materia Mundi adstruitur postidea* Lib. 40. *diffusi ejusdem Operis.*

versum, quo usus itidem ad Mare imminuendum Rubrum, in siccumque vertendum, ut inoffensis vestigiis, Mose duce, transfretat postea Populus Hebræus. Ex conlatione verborum videtur planum fieri. ait Moses ipse initio Cap. VIII. *Genes.* ex versione Vulgati Interpretis: *Recordatus autem DEVS Noë, cunctorumque animalium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in Arcâ, adduxit Spiritum super Terram, & imminuta sunt aquæ. Et Exodi Cap. XIV. comm. XXI. Cùmque extendisset Moses manum super Mare, abstulit illud DOMINVS, flante Vento vehementi, & Urente tota nocte, & vertit in siccum, &c.* Simillimi me-Dius Jesus isti Venti. Et Tertium * nonnulli addunt, tempore autem

Primum, cùm & die tertio *Apparuit Arida*, segregata, ut sat notum ex dictis, ab aquis. indicarique, volunt, illis: *Spiritus DOMINI ferebatur super aquas.* Unde, ad rem jam inquam, hanc faciem Terræ, aut illam, maturius apparere, pronum fuit contigisse, haut secus atque in madido pavimento sæpe videre est, citius quid illo, vel alio, siccum reddi, prout præ ceteris emineat, adsitve Venti flamen. Nec aliter fit in amnium insululis, ut passim visitur per æstatem. Quò & mirificè spectat argutum id Eugubini

* Adi Tostatum.

in Cosmopœciâ , opinantis videlicet , Et tertiâ illâ Hexahemeri die neutiquam simul, & semel, Tellurem aquis detectam; sed ita prorsus particulatim , anteriùsque, aut , ut quæque pars altior excederet; aut , uti voluit Tostatus, ut à Vento , illac vehementer flante , exiccaretur. Nostræ itaque Menti , quam assertum imus, obsistere nempe , sanè injurium sit , dum vel ipsa Sors, Fórsve quiverit jam præstitisse ei fundum, ac fulcimentum.

Et denique postremò succurrit nobis, quod apud Rabbinos jampridem legimus ; summi Viri vel magni, vel parvi faciant, ut illis visum sit. Nugivendulos homines illos sat bene novimus, monumenta tamen, olim illis obvia, latuerunt nobis ; quæ etsi adulterare consueverint, nonnunquam incorrupta protulerunt, res miras suppeditantia. Aiunt ergo, *Ipso Cataclysmo Telluris superficiem in humorem solutam ad trium palmorum altitudinem.* Nec rerum Naturæ hoc adverstatur , *Maximam enim causam, verba sunt* * Lucii nostri Senecæ, *ad se inundandam, Terra ipsa præstabit : quam diximus (quòd & aliàs sæpè retulit) esse mutabilem, & solvi in humorem. ac subdit: Incipit ergo putrescere, dehinc laxata ire in humorem, & assiduâ tabe defluere.* Hinc itaque, non

* Lib. 3. cap. 29.
Natur. Quæstion.

non aquis jam tantùm obruta Terra fuit, sed laxata, & dissoluta; ut alia superficies, quæ superior deinceps exstaret, denuò appareret. Scelera nanque TERRÆ expiari non posse, autumabant, vel toto Pelago, quo perfusa adeò diutiùs latuit (licet Expiationibus postea, ut alibi * notamus, adhibitum id) nisi rudis, innoxiaque facies ejus de integro ex aquis prodiret: Ipsis item aquis alteram, Veterem scilicet, & infectam, si non obtegeretur in posterum, solvereturve, nequaquam supplicio satis constringi. Hocce ergo necessarium fuisse, inde jam discimus: Sed aliter potuisse commodiùs fieri, in propatulo à nobis positum est, ut ediscant alii.

EN summa præstantium rationum, quibus hîc volumus, Consilium nostrum inniti: Nonnullas tamen insuper subnectere, non difficile foret; quas in præsentia prætermittimus, Alii alicubi appendunt. Viam enim patefecimus jam Viris studiosis, quam inire queant, ac munire deinceps haut ægrè. Ubi præterea succurrerent indubiè illis obviàm & aliæ rationes, quæ fugerint nos. Plures etiam, quas anteriùs sine animadversione præterlabi, pronum erat; præmoniti jam sentient, & huc mirificè conducere.

* Ne videamur de-
sertum certamen
reliquisse.

cere. Ceterum illa extenuare, quæ contra dici
possent, confutaréque, ac prorsus diluere, no-
strarum partium esse, fatemur libenter, ac for-
didum subterfugere, * *μη δόξαμεν ἔρημον ἀφικέναι τὴν*
αἰγῶνα. Eapropter nos & in hanc ecce descen-
dimus arenam, pleni etiam fiducia; paucis ta-
men rem prosequi, studiosè intendimus.

† Epistol. 111.

Pluscula enim ex illis planè sunt, quæ jure
vocari debent *Vasra Quæstiuncula* cum † L. Se-
neca, & *Sophismata* Græcis dicuntur, Ciceroni
Cavillationes. Nihil aliud igitur erit de *Henochiâ*
Urbe inquirere, conditâ à Caino, & filii Heno-
chi nomine appellatâ; Sulpitio tamen Severo
ineptè invito, de Caino sic loquente Lib. 1.
Hist. Sacr. *Filium Henoch habuit, à quo primùm*
Civitas condita est, Auctoris nomine vocitata. Ubi
conditorem filium fecit, non patrem, * Mose
ipso adversante. Objicient ergo, *Hujus Urbis*
hodie maxima, & ingentis molis fundamenta viseri
juxta montem Libanum, & vocari ab incolis, Civi-
tatem Cain. In Syriâ verba innuunt versus Orien-
tem. Ast ex quibusnam testibus hoc illi pote-
runt producere? Ex vietis certè quibusdam, ac
cassis, & quos scopticè eviratos dicerent Comi-
cus, & Satyricus, puta Ioannem Nauclerum,
qui Ioannem Nannium refert. Recutiti autem
alibi

* Genes. cap. 4.
comm. 17.
Et Iosepho Lib. 1.
Antiquit. cap. 3.
ubi & reliquias
Urbis superstites
non meminit. &
minimè, si exsta-
rent, præteriret;
uti Monumenti
Astronomici, su-
perstitis adhuc,
paullò post non
præterit.

alibi locant, in Desertâ nempe Arabiâ: ubi & illa existant reliqua: In Assyriâ Genebrardus: Alii in Transtigridanâ quadam Regione. Unde, ex varietate, inquam, & fidem nutare, liqueret. Utcunque verò si, alicubi illa monumenta adhuc manere, cadat suspicio, apud Viterbum duntaxat investiganda sunt, Patriam scilicet illius fabulatoris eximii. De *Joppe*, Palæstinæ urbe, inquit noster Pomponius Lib. 1. Cap. XII. *Est Joppe ante Diluvium (ut ferunt) condita.* Sed parum ut fidat fabulæ, *ut ferunt*, addit: non tamen, qui ferat, superest hodie, qui à Melâ non acceperit, ut nos ibidem dicimus. Nec aliter nugantur, qui diversa hodie nonnulla pariter comminiscuntur *Adami Sepulcra.* * quorum vel ipsæ solùm dividia, si abessent, quæ impugnant, alia, infirmarent commentum. † Nec aliter item, qui tradunt, Viri piissimi, designantque Loca, Ubi Adamus peccatum suum agnoverit, defleveritque; Ubi DEO Sacra fecerint Abel, & Cainus; Ubi alter interfecerit alterum; ac denique Ubi uterque, si superis placet, unâ sepulti. Quæ fanè post se longè relinquant aniles ad Lares narratiunculas.

POSSIT tamen obsisti aliquod potius Monumentum. Josephus de Sethi nepotibus ait

* Adi Maluend.
De Paradiso cap.
54. & sequent.

† Et Bould. Lib. 1.
De Eccles. ante
Leg. Cap. 15. primæ
edition.

Lib. I. Antiquit. cap. III. Σοφίαν τε πῶς περὶ τὰ ἔρα-
 νια καὶ τὰ τρίτων Διακόσμησιν ἐπενόησαν. Ἐπεὶ ἦ τῶ μὴ Δια-
 φυγεῖν ἔπειθ' ἀνθρώπους τὰ δὴρημύα, μὴ ἢ πρὶν εἰς γῆσιν ἐλ-
 θεῖν φθαρῶσαι, περὶ φησὶ τὸ ἀφανισμὸν Ἀδάμ τ' ὅλων ἔσε-
 σθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχυρὸν πυρὸς, τὸν ἕτερον ἢ κατ' βίαν καὶ πλῆθος
 ὕδατος, σήλας δύο ποιησάμενοι, πῶς μὲν ἕκαστος πλῆθος, πῶς δὲ
 ἕτερον ἕκαστος λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ δὴρημύα. ἵνα
 καὶ τὸ πλινθίνης ἀφανιθείσης ὑπὸ τῆ ἐπομβρίας, ἢ λιθίνης μεί-
 νουσα πρὸς ἀρχὴν μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα δηλῶσαι.
 καὶ πλινθίνῃ δὲ ὑπὸ αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μὲν δὲ ἄλλοι τὸ
 δεῦρο κατ' πῶς Συριάδα. Vertit Gelenius: *Sideralem
 Scientiam, ac Cælestium rerum cognitionem excogita-
 verunt. Ne autem inventa sua ex hominum notitiâ
 dilaberentur, & prius perirent, quàm pernoscerentur,
 scientes Adamum universalem rerum interitum præ-
 cecinisse, unum incendio, Diluvio alterum, excitatis
 duabus columnis, utrique sua inventa inscripserunt:
 ut si lateritiam Diluvio deleri contingeret, lapidea
 superstes hominibus discendi copiam faceret; & quæ
 inscripta continebat, spectanda exhiberet. Aiunt enim
 lapideam illam ab ipsis dedicatam: quæ & nostris
 temporibus exstat in terrâ Syriâ. Manere adhuc,
 cùm in vivis ageret, Columnam ante Diluvium
 excitatam, tradit Josephus; & qui ab illo acce-
 perint, non pauci. Nec ejus fidem ego parvifa-
 ciam, dum existere asserit: ambigam tamen,*
 Quòd

Quòd excitarint ante Diluvium. & æquè ac nos, puto, eum ambigere quivisse: illi enim, ex quibus & ipse potuit haurire, falli ut nos potuere; cùm rem ipsam variò memoriæ prodi, constet satis. immò ab Scriptoribus priscis confundi jam olim, malèque haberi, nostra hîc observatio est.

Epigenes, *gravis Auctor in primis*, * Plinio Auctore, quid valdè simile Babylonis tribuit hisce verbis, quæ oportet perpendere: *E diverso Epigenes, apud Babylonios DCCXXX annorum observationes Syderum, cœtilibus laterculis inscriptas, docet.* De observationibus planè sermo est, quibus incubare studiosè, notum consuevisse Chaldæos, & Babylonios, longè post Alluvionem universalem. Cicero Lib. I. De Divinat. *Contemnamus etiam Babylonios, & eos, qui ex Caucasò Cæli Signa servantes, numeris, & motibus, Stellarum cursus persequuntur.* Et mox, quæ huc etiam faciunt: *In Syriâ Chaldæi cognitione Astrorum, sollertiâque ingeniorum antecellunt.* & ita sæpè ibidem. Omnes igitur in Loco consentiunt, ubi exstitisset tandem Monumentum illud Astronomicum, quodcunque illud foret. Syria namque, quam designat Josephus, multiplex Regio est, ut ad Melam dicimus; & Babyloniam,

* Lib. 7. cap. 56.

Chaldæam, & plures alias Provincias completitur, quas ceteri memorant. An verò excitatum illud ante Diluvium sit, an postea, cùm adeò ab scriptis id recedat vetustissimorum, quid, qui Vates non sit, nisi anceps, ac dubium, proferat? Ideò igitur variant ævo, qui cetera consonant; & Sethi Nepotibus Josephus dedit, dum Græci alii, & Latini Scriptores, longo post temporis intervallo, Chaldæis, finitimisque. Sed hoc ego magis adhuc suffulcio.

Eupolemus, priscus admodùm Scriptor, & quem haut semel laudat Josephus ipse, sic de Abrahamo loquitur in eâ, quam *De Judæis Assyriis* habuit, Disputatione, referente Alexandro Polyhistore istis verbis: * Δεκάτη ἡ γῆ, φησιν, ἐν πόλει τῆ βαβυλωνίας καμαρίνη, καὶ Ἰνασ λέγαν πόλιν οὐρίω. Ἐἴδ' ἡ μεθερμειωσορδύλω, χαλδαίων πόλιν. ἐν τρισκαδέκατῃ γῆ, ἀβραὰμ γῆ, ἀγῆα καὶ σοφία πάντας ὑπερβεβηκότα, ὃν δὴ καὶ τῆ ἀστρολογίαν καὶ χαλδαϊκὴν ὄρεϊν. Ἰπὶ τε πλὴν ὄρεϊν ὁρμήσαντα, διαρεσῆσαι τῷ θεῷ, &c. *Ætate decimâ Camarinæ, quæ Babyloniæ civitas est, quàmque Urien nonnulli vocant, Græci Chaldeopolin interpretantur, Abraamum natum esse, tradit [ipse Eupolemus.] Qui cùm nobilitate, ac scientiâ omnibus anteiverit, tum verò Astrologiam pariter, & Chaldaicam invenerit, singulari studio pietatis Divinam*

* In *De Judæis*.

* Chaldaica eadem atque Astrologia.

vinam

vinam sibi Gratiam etiam conciliarit, &c. Et paullo post Astronomicam Scientiam attribuens Babyloniiis, ab Abrahamo didicisse, statuit. Unde animadvertere jam est, non temerè perhibuisse * Marianum Scotum, *Virum ætate suâ admodum disertum*, ut dicit de eo † Sigebertus Gemblacensis, claruitque sexcentis abhinc annis, Abrahamum scilicet *Columnas* illas excitasse, non Sethi prolem. Quo nihil concinnius excogitari potest, ut omnia, quæ de Astrologicâ Chaldæorum peritiâ, & Abrahamo protodidascalo eorum, tot antiquis Scriptoribus traduntur, conveniant inter se. Præterquàm quòd alii ex Hebræorum Magistris *Tabulas* faciunt, quæ *Columnæ* Josepho dicuntur; & *Ahenam*, non *Lapideam*, agnoscunt alteram, Auctore in Chronographiâ Genebrardo. Itaque rem controversam adeò, ac plenam dissensionum, parum jam formidare, non diffiteor.

PRÆTEREA Moses, cùm minui jam inciperent Eluvionis aquæ, cap. VIII. Geneseos Comm. III. inquit: וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלְלוּךָ יְיָ, Vulgatus ad verbum ferè reddidit: *Reverseque sunt aquæ de Terrâ euntes, & redeuntes.* Quæ nonnemo forsàn ad nothum sensum deflectat, quasi, Quòd reversæ aquæ sint, dicat Sacer Contex-

tus,

* In Chronico.

† In Catalogo
Script. Ecclesiast.

tus, quæ Terram pristinam obruissent, ad voragines suas, & cavernas. At enim de qualibet Terrâ, licet esset tunc primùm prodita, dici posset, *Aquas Reverti*, quippe quæ *multiplicate sunt*, & *prævaluerunt nimis* super Mare etiam, quod indubium est, non tantùm super Terram, cùm *rupti sunt omnes fontes abyssi Magnæ*, & *cataractæ Cæli sunt aperte*. Aliter enim fieri non posset, Ut quindecim cubitis altior aqua montibus superesset; cùm plures nimirum montes & Mari superfuissent ante Diluvium. Ceterùm genuinum illorum sensum verborum volunt esse Hebræorum Magistri, Quòd redditus sit Aquis motus nativæ fluctuationis, postquam diminutæ sunt. itaque facta sit Reversio tunc Aquarum ad fluendum, & refluxum; nam vis undarum ipsa & undis ipsis fluctuantem vicissitudinem ademerat. Illud est Chronologiæ Hebræorum Majoris, quæ *Seder olam Rabba* inscribitur, cap. iv. Genebrardo Interprete: *Facta autem est pluvia per quadraginta dies, & quadraginta noctes, usque ad xxvii. mensis Cisleu, qui Decembri consonat. Et invaluerunt aquæ super Terram centum quinquaginta diebus, ad usque primum mensis Sivan, id est, Maij. TUM AQVÆ CONSISTEBANT, ET SILENTES CONQVIESCEBANT, impiis*
intra

intra eas supplicium debitum luentibus, prout quisque suis operibus commeruerat. Expletis centum quinquaginta diebus minui cœperunt aquæ, &c. Quod & pluribus ex nostris cum Caietano unicè arisit.

Pergit itaque Moses ostendere, imminui adhuc aquas, ac subdit comm. VIII. *Quòd emisit Noë columbam post corvum, ut videret, si jam cessassent aquæ super faciem Terræ. Quæ cum non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in Arcam: aquæ enim erant super universam Terram: extenditque manum suam, & apprehensam intulit in Arcam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursus dimisit columbam ex Arcâ: At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. Ethnici & hoc subodorati sunt, ac per nebulam memoriæ prodiderunt. Abydenus Commentariis de Assyriorum rebus, & Chaldæorum, tradit, Sisithrum, quendam eorum Regem, ex Saturni prædictione conscium Cataclysmi, Numinis Mandatis obsequutum, continuò navigationem Armenios versus instituisse, in eaq; repentino divini Vaticinii eventu fuisse illicò occupatum. Postquam verò tempestas remitti cœperat, Μετήδ τ' ὀρνίθων πείρω ποικύ-
μύον, εἰ καὶ γλυῖ ἰδοίεν τὰ ὕδαλ' ἐκδύσαν. αἱ ἧ ἐκδεχο-*

ῥήιον σφείας Πελάγεσσι ἀχανέσσι, ἀπορρέουσι ὄκη καθορμήσιν),
 ὡσαύτῃ τὸν Σείσιθρον ὀπίσω κερμίζον), &c. *Aves emittit
 explorandi gratiâ, sicubi Terram undis emersam, at-
 que existentem viderent. Quæ cum immensum in
 Pelagus incidissent, nec quò succederent, omnino quic-
 quam occurreret, ad Sifithrum denuò revolarunt.*
 Et plura, quæ è Mose videntur mutuata. Ast
 Plutarchus Deucalioni tribuit, nominatimque
 Columbam memorat in *De Solertiâ animalium*.
 Superstitem ergo Olivam, à Columbâ allatam,
 forsàn dicent cum D. Chrysofostomo, viridita-
 tem adhuc sub aquis servasse; & inde, postquam
 foràs exiisset nimirum, ramum virentem ad
 Noachum tulisse volucrem. Olea enim ex illis
 planè, quibus folia non decidunt, & perpetuò
 virent. Sed hinc evadere, lubricum. Hoc ex
 dispensatione Divinâ factum, volunt plures; &
 quòd Columba invenerit folium, & quòd ore
 tulerit. quæ sententia est ibidem etiam Chry-
 sofostomi. D. Ambrosium libet, non longè ab
 illo abeuntem, audire Lib. *De Noë, & Arcâ,*
 Cap. xx. *Denique habes & in Genesi, Quòd jussit*
DEVS, ut Terra herbam pabuli germinaret, &
lignum fructiferum cum fructu suo: & statim ejecit
*Terra herbam pabuli, habentem semen secundum ge-
 nus suum, & lignum fructiferum. & ille dies unus*
fuerit,

fuert, quo hac DEVS jussit, aut fecit. Ergo beneficii sui DEVS non immemor, memor autem nostræ iniquitatis, Opus suum ejusdem, qua cæpit, temporis quantitate REPARAVIT. Ubi igitur, inquam nunc ego, ejus nutui pareret Natura, Quid plus laboris impenderet, dum hac, vel illâ Tellure, moliretur frondescentem arborem?

Sed quia ubicunque aqua hæret, ad *Digitum DEI* * recurrere, nolumus licere nobis; effugium, non obvium ita, nos denuò exquirimus. Sciant igitur, si nondum Studiosis innotuit, Maria quoque suas Sylvas habere, Nemora, ac herbascentia Viridaria, quæ & arboribus constant, arbusculisque, quæ frugiferis, quæ sylvestribus; nam his placet nominibus eas distinguere. Inquit Plinius Lib. XIII, cap. XXV. *Nascuntur & in Mari Frutices, Arborésque, minores in Nostro: Rubrum enim, & totus Orientalis Oceanus refertus est Sylvis. & inde per Caput totum. ac speciatim de Oleâ ibidem: In Mari verò Rubro Sylvas vivere, Laurum maximè, & Olivam, ferentes baccas. Idemque aliàs rursus. Omnia autem ad verbum ferè ex Theophrasto sumpta. unde & restitui ad nitorem suum quirent nonnulla, quæ infectione librariorum apud Plinium*

* Quod Tragici,
Ἄπο μηκευῆς
 Θεός. Cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum. Cicer.

laborant: prolixè nanque argumentum id prosequitur ipse Eresius Philosophus Lib. IV. *Hist. Plantar.* Cap. VII. VIII. IX. ubi multigenis Maria Plantis, & Arboribus consita invenies, radicum fibris alescentibus nempe, vigentibusque; ac tempestatibus suis frondescere solitis, & florere; florem autem earum fructum deinde protrudere; & fructum postea decidere fracescentem; folia tandem omnibus delabi, præterquàm illis, quæ vernant continuò frondibus, ut *buxus, laurus, oliva, &c.*

Opportunè igitur TELLUS emergeret è Mari tum etiam primùm cum Herbis suis viventibus, Lignisque pariter fructiferis; uno videlicet quolibet faciente semen juxta genus suum, nam sic Ei à principio rerum imperatum est. Unde & aliud poterit dilui haut incommodè argumentum. Objicient item forsitan, DEUS cùm primùm tertio die jussit *Apparere Terram*; & jussisse unà, *Herbam germinare, & Arborem multiplicem.* Quod pariter & necessum fieri videbatur, cùm iterum Terra prodiret Nova post Diluvium. Ubi in proclivi est animadvertere, germinationis ex verbo DOMINI virtutem Universæ Telluri accessisse tunc primùm, & foras prolatae, & sub aquis latentis:

latenti: providente enim Cæleste Opifice, opus & deinceps fore, ut Terræ plurimum, quod tunc lateret, olim etiam in lucem produci. Aliter quidem frustra planè quidquid Terræ sub aquis perpetuò manendum esset, germinandi vim (quæ ab initio usque inest ei) quoquomodo accepisset. Itaque potius nobis proderit jam ipsummet, quod objecimus.

Nec plura præterea succurrunt nobis offendicula, quibus obviam ire, necesse, quòd in contextu Dissertationis ipso non fecerimus satis: Unum tamen si excipias videlicet, quod plus periculi, haut dubiò vereor, ne creaverit nobis. Cùm Historicus Sacer de quatuor illis Fluviis loquitur, qui dividebantur ex alveo ingenti illo, postquam ex Paradiso voluptatis exiisset, addit, Illos peragrare diversas Regiones. Ubi constans est, de illis loqui, quæcunque illæ sint, tanquam ævo ejusdem Mosis existerent. Verba Contextus planè indicant com. xi. cap. ii. Vulgatæ Editionis: *Ipsè est, qui circumit, &c. Ipsè est, qui circumit, &c. Ipsè vadit, &c.* Si superstites ergo tunc temporis Regiones illi alluebant Amnes, quorum divortia, cursúsque assignantur Tellure etiam Primâ, quæ sedes existit hominum à condito Orbe Diluvium uf-

que; aliter enim fieri non poterat, quin Regiones forent ejusdem Telluris, & ante, & post Diluvium: &, quod inde consequitur, unius duntaxat superficiei, neutiquam duarum.

Si una sit, an duæ, Conditor scit Omniscius. Duas autem fuisse, haut secus poterit ex ipso Sacro Codice patefieri; atque unica esse, primâ nunc fronte meritò & nobis Terra visa est. Et præterquàm quòd, pluribus supra jam adductis, satis superque Terram adseruerimus Duplicem: denuò quoque ex verbis ipsis Contextus Sacri, quæ adversari nobis videbantur, putamus evinci. Inquit Moses comm. x. ejusdem cap. ii. וַיֵּצֵא מִן־הַיַּרְדֵּן לְהַשְׁקִיף אֶת־הָאָרֶץ וּמַשָּׁם יוֹרֵד. Quæ docti Hebraizantes reddunt: *Et Fluvius egrediebatur ex Heden ad irrigandum Hortum, & inde dividebatur, &c.* Vulgatus Interpres pariter, quæ nobis conducunt: *Et Fluvius egrediebatur, &c.* Ubi ut de re loquitur præteritâ Historicus. Atenim Fluviorum vocabula, cursûsque, & nonnulla alia, tanquam præsentia memorat. En verba Prototypi, quæ subnectuntur שֵׁם הָאָרֶץ פִּישוֹן הוּא הַסּוּבִב אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזֶּהב : וַיֵּהָב הָאָרֶץ הַהוּא טוֹב שֵׁם הַבְּדֵלָח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם : וְשֵׁם־הַנְּהַר הַשֵּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסּוּבִב אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ : וְשֵׁם הַנְּהַר הַשְּׁלִישִׁי הַקָּקֵל הוּא הַהַלֵּק קְדִמַּת אֲשׁוּר :

Nomen unius [Fluvii] Pison: ipse Circuit totam Terram

*Terram Chavilah, ubi est aurum, & aurum Terræ illius bonum: est ibi bdellium, & lapis onyx. Et nomen Fluvii secundi Gichon: ipse Circuit totam Terram Kusch. Et nomen Fluvii tertii Chidekel: ipse Vadit ad Orientem Assyriæ, &c. Nec aliter Vulgatus, quem supra retulimus. Ubi & Duplicem ergo nostram subindicari Tellurem, duplici temporis ratione, nemo cunctetur, qui diligenter expendat: Primam, cum dicitur, Ex Terrâ Heden egredi vastum illum Torrentem. & ut ostenderet, de ipsâ, quasi non existente, loqui, *Egrediebatur*, inquit. Alteram, cum subjicit cursus Fluviorum varios, adhuc permeantium Orbem: Ipsamque ævo suo manere, adstruit, dum circumiri adhuc illis, subdit; quocirca & *Circuit*, & *Circumit*, profert exercitum.*

Dux igitur Terræ diversæ subintelliguntur, & utrique eademmet Flumina adesse, certum est: & haut obscure Sacer Historicus etiam subindicare visus. Primâ autem aquis vindictæ Divinæ submersâ, qua tamen ratione ipsamet Flumina ad alteram quiverint Suffectam Terram pervenire, difficile prorsus habetur. ubi verò obtinuerimus illud, tantum abest, quòd fulmen id, adversus nos ejaculatum, ut pote nocuum

nocuum declinemus; quin potiùs asciscere potuerimus jam, uti proficuum fulgorem.

Patres illi Syri, quos supra laudavimus, cum bifidam illam Tellurem commenti sunt; & post Diluvium familiam Noachi incolere fecerunt Terram, ad id usque tempus hominibus vacuam, omnem lapidem pariter moverunt, ut Fluvios hos illuc trajicerent. Ambabus Terris eos interesse, ita ac nos palàm senserunt. Plures tamen illorum, ut rem ingentis moliminis facili negotio redimerent, * Opere Divino patrari, autumarunt. Sed nonnulli alii, cum Ephraïmo eorum Doctore, Paradisum scilicet, situm alterâ Terrâ, sublimiorem adeò hacce Terrâ nostrate positum esse voluerunt, ut illinc per præcipitium delabi Fluvios, foret necessum, vasto impetu, ac fragore. Itaque impelli illos, cogiq; existimabant, ac sub magnum Oceanum rapi; ut inde rursus profilirent, ebullirentq; in Terram, quæ nunc incolitur. Nobis autem, quibus neutrum adlubet, primum quippe pigrum effugium, alterum quippe insubidum, ac ridiculum prope; exquirere aliud, nec inconditum sanè, nec obsoletum, animus est: quanquam hïc cuilibet satis quidem futurum, ut quietâ mente consisteret, præferre, planè constitisse jam

* Cap. 9. & 21.

jam (uti ego existimo) Duplicem Tellurem, ubi fluitarint Amnes. qua tamen ratione ex primâ traducti forent ad alteram, vastissimæ enim Scientiarum Abyllo jure esset relinquendum. *Id genus quippe rerum Eventa magis, arbitror, ait * Cicero, quàm Caussas quæri oportere.*

* Lib. 1. De Di-
vinat.

Verùm tamen in antecessum præmittimus, Ex miro opificio illo, Deliciarum scilicet Horto, videri voluisse DOMINUM, Duntaxat remanere quatuor eos famigeratos Fluvios, in spectaculum, monimentumque Magni Operis in Terrâ nuperâ, post Cataclysmum superstites futuros. Cogitare quippe, Paradiso in Eden procellam Universi pepercisse, penitus rem perspectam non habere, certo certius equidem puto. Præterquàmquòd & Doctiorum hodie † prævalet in Scholis sententia, opinantium nimirum, Tunc pariter temporis etiam subversum fuisse, ac cetera universæ Telluris. Sed miror valde, dum tot hinc inde cogunt argumenta, quæ inficiantur existere, fugisse ipsos potissimum, & quod vel unicum foret satis evertendæ veteri existimationi asserentium. Punitur DOMINUS Tellurem universam, quòd Primus Parens in eâ deliquisset. Ecce vox, cum ipsam execratur, Cap. III. Genes. comm. XVII.

† Fusc Pererius in
Genes. Lib. 3.
Quæst. 5. Et Lib. 7.
Quæst. 7.

וְלֹאֲרָם אָמַר בְּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְהִתְאֲבַר מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכְלָה מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָהּ בְּעֵצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי הַיּוֹם : וְקוֹץ :
 וְדִרְבָּר תִּצְמַיֵחַ לָךְ : Et ad verbum ferè Vulgatus : *Adæ*
verò dixit, Quia audisti vocem uxoris tuæ, & come-
disti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes :
Maledicta Terra in opere tuo : in laboribus comedes
ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ : Spinas, & tribulos
germinabit tibi, &c. Cùm verò exinde tot cri-
 minum postea propagarentur soboles, ut in-
 festam meritò quiverint Divinam reddere Ju-
 stitiam; en sibi quòd tandem non temperarit,
 quousque universali præterea undarum exun-
 datione condi fecisset Terram totam ipsam an-
 num integrum; si jam (ut volumus) adhuc ad-
 huc non conditur. Inde, & ad sterilitatem Illâ
 denuò longè majorem redactâ, fordet etiam
 hodie, ampliusque riget, & squalet vel apud
 Paradisipetas ipsos. Præcipuum tamen ipsissi-
 mum Locum, ubi perpetratum facinus sum-
 mum, scelerumq; omnium, flagitiorumq; se-
 minarium, atque scaturiginem, servari adhuc,
 ambiunt, virescentem nimis, ac floridiorem;
 adeoq; eximiâ pulcritudine præditum, ut ibi-
 dem, Elysiorum vice, hospitio possint accipi
 liberali Dilecti in primis DOMINO, haberiq;
 in deliciis.

Proh DEVS, unicum sanè beatorum Delicium! Sedem herclè Divorum putare quorundam horribilem illam, ac formidolosissimam officinam peccati,

Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes: & nos itidem, si insani non sumus. Paradisum igitur alium, satis diversum, hoc est, Hortum voluptatis, & amœna vireta devenère incolere Henoch, & Elias, & Tertius forsàn nonnemo (ut alibi dicimus) quæ culpæ fæcibus haut inquinata, ac minimè infecta, nequaquam puterent. Absit itaque, Quòd adhuc supersit ille Paradisus. nam potius videatur admodùm arridere, Noxiæ pœnam illicò eundem subisse; atque universam Tellurem perpeffuram esse, nunc proximè audivimus: siquidem ille audiet invicem fons necessariò Terrarum Orbis totius præcipuus, ac princeps. Aruisse ergo statim ejus virorem, conjicere pronum est; & amissâ specie liberali, ac formâ eleganti, & decorâ, squalidum eum, & deformem vepribus scatuisse, dumis, & sentibus: ac denique subinde pariter submersum esse ex Noëtica circumluvione.

At enim, inquam, exinde reliquos quatuor illos Amnes scaturientes, apud Noachi nepotes deinceps delabi, credere par est; & in Ter-

ram hancce haut importunè traductos, quandoquidem constans res sit, Aquam ante Dilu-
vium sæcibus peccati non contaminatam, ut
supra jam tetigimus. quapropter & eidem, &
plebi ejus pisculentæ, pepercerit DOMINUS:
nam nec Maledixisse videtur, nec punivisse.
Unde licet etiam conligere, ex primævo illo
sæculorum decursu, priscis hominibus igno-
tam Artem prorsus Naviculariam: cùm postea
jam sceleratis hominibus

Terra parum fuerit. Terris adjecimus undas,

Fortune miseras auximus Arte vias.

Quam mortalium effrenatam, & immanem
dementiam censoriâ, ac satis rigidâ animadver-
sione sæpè vel Gentium aviditas effrons, & in-
exhausta infectata est.

Nequicquam DEVS abscidit

Prudens Oceano dissociabili

Terras, si tamen impia

Non tangenda rates transiliunt vada.

Audax omnia perpeti

Gens humana ruit per vetitum nefas!

Quippe & Poëtæ accinunt, nec indecenter
adeundi, in primis Propertius, & Horatius.

Sed his nunc commodè prælibatis, utpote
quæ adstruant, haut ineptè, transmitti ad nos

Flu-

Fluvios eos ultramarinos; rationemq; reddant, cur & förent transmissi: propiüs & excutimus jam, qua id ratione fiat. Lucius Seneca Lib. III. Natural. Quæstion. cap. II. inter *Aquarum discrimina*, quæ *Ponderis* sunt recenset; nam *Leves*, & *Graves sunt*, inquit. Nec longè hinc Ægyptii abibant, cùm sexus discrevère; in *Marem* & *Feminam* dispelcentes nimirum. *Aquam virilem* vocant *Mare*, de ipsis ait ipse * Hispanus Philosophus, & Graviorem subindicat: *Muliebrem omnem aliam*, & Leviozem designat. Ut autem nobis proficiat discrimen, ediscimus ex Plinio Lib. II. Cap. CIII. *Dulces Aquæ Mari invehuntur*, *Leviores* haut dubiè: *ideò & Marina*, quarum *natura Gravior*, *magis invec̄ta sustinent*. Et inter Dulces quoque ipsas eandem ponderis rationem servari, attestatur luculenter. ibidem subdit: *Quædam verò & Dulces inter se supermeant alias: ut in Fucino lacu invec̄tus Amnis, in Lario Addua, in Verbano Ticinus, in Benaco Mincius, in Sevinno Ollus, in Lemano Rhodanus.* † Hic trans *Alpes*, * superiores in Italiâ, multorum millium transitu hospitaes suas tantùm, nec largiores, quàm intulère, *Aquas evehentes*. Proditum hoc & in *Oronte*, *amne Syriae*, multisque aliis. Quod de *Fucino lacu* prodit, unicè, puto, inlu-

* Cap. 14.

† Rhodanus.
* Amnes ceteri memorati, *Addua*, *Ticinus*, &c.

strat Vibius Sequester in Fluviorum Catalogo, revocatq; Amnis vocabulum fugitivum, quod nusquam alibi: * *Pitornius, qui per medium Lacum Fucinum Marforum ita decurrit, ut Aquæ ejus non misceantur stagno. Quod de Rhodano, noster Pomponius Lib. II. Deinde Lemano Lacu acceptus Rhodanus, tenet impetum; seque per medium integer agens, quantus venit, egreditur. Cur nam igitur jam ex Heden, quæso, & Amnes profluentes, cum Locus nunc ipse Mari sit obsessus, eundemet non supernatent Mare: quandoquidem Aquæ videlicet Marinæ, quarum natura gravior, invec̄ta sustineant magis?*

Sive amplius forsàn lubeat nobis (nam & aliter Fluvii etiam transiliunt Maria) ut Quatuor iidem nimirum subter Aquas salvas immerfi, & à confusione peioris undæ servati, postquam longum egere cursum, commodè nunc emergant fontibus, quos agnoscunt, ac designant Geographi recentes. En ut * Plinius & hoc quoque efferat: *Quidam verò Fluvii, odio Maris, ipsa subeunt vada, sicut Arethusa fons Syracusanus, in quo redduntur jacta in Alpheum, qui per Olympiam fluens, Peloponnesiaco litori infunditur. Sed omnium optimè Noster Mela (quem ex more & Plinius exscripsit) cum de Alpheo ipso,*

&

† Pitonius legit
Cluverius.

* Eodem loco.

& Arethusâ loquitur extremo Lib. II. *In iis Syracusis mirabilem Arethusam. fons est, in quo visuntur jacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponnesiaco litori infusum. Unde ille creditur, non se consociare Pelago; sed subter Maria, Terrasque depressus, huc agere alveum, atque hinc se rursus extollere. In Achaiâ mergitur Alpheus, & in Sicilia rursus effunditur, transjecto Mari scilicet, ut verbum Senecæ est, & vastissimo fanè. Quod idem puta dictum de quolibet Flumine alio. idem quippe cuilibet posset pariter contingere: ut multis etiam usavenit aliis; quæ longum recensere. Ite ergo jam Syri cum vestro præcipitio; opus quidem non est: Ite eruditissimi Interpretes Sacri, & vanas cogitationes vestrarum hinc descriptionum amovete, quibus soliti angi, ac mare cælo miscere; diversi nanque Fluviorum ortus haut ægrè turbas sedabunt. Quos insuper magis adhuc & suffultum imus.*

Mirum profectò est, quod apud Diodorum Siculum inveni Lib. I. *Biblioth. de origine Nili, fluminis ex illis quatuor memorati: Sacerdotes scilicet Ægyptios ex Oceano, Terram circumfluyente, nasci Nilum, affirmasse. Verba Diodori sunt:*

Οἱ μὲν κατ' Ἄιγυπτον ἱερεῖς ἀπὸ τῆς περιπέουσι τῆς οἰκισμένης Ὠκεανὸς φασιν αὐτὸν τῆς σύσεως λαμβάνειν. Applicatum

jam

jam ad litus, postquam à Paradiso usque trans-
 jecit Mare, videor mihi verbis hisce Nilum
 tueri. Sic enim duntaxat transitum ejus indica-
 bant Sacerdotes Memphitici. aliter namque
 quis ne fando unquam audivit, ex Oceano
 quendam oriri Amnem? ex eo, inquam, Ocea-
 no ἀπὸ τοῦ περιπέοντος τὴν οὐρανὸν, circumambiente
Terram. Alioquin quippe ex Maris occultis vo-
 raginibus exire, non Nilum tantum, sed unà
 Fluvios omnes, opinari quiverant cum Doctio-
 ribus & viri illi doctissimi. Salomon cap. 1. Ec-
 clesiastæ inquit: כָּל-הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל-הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מֵלֵא
 : אֶל-מָקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לְלֶכֶת :
 Vulgata inter-
 pretatio habet: *Omnia Flumina intrant in Mare,*
 & *Mare non redundat: ad locum, unde exeunt Flu-*
mina, revertuntur, ut iterum fluant. Unde Seneca
 videtur sumpsisse mutuuum: † *Et ob id Maria non*
crefcere, quia quod influxit, non in suum vertunt, sed
protinus reddunt. De hacce tamen origine sermo
 ibi non est. Sacerdotibus autem iis rectè illud
 innotuit, penes quos erat Ægyptiis summa, &
 arcana Sapiencia, quam ex Hebræis hospitibus
 quiverant didicisse, ipsóque Mose, eorum Do-
 ctore, & Duce, ut * alibi dicimus. Ægyptiorum
 monumentis conditam offendit originem il-
 lam Nili Siculus Græcus, prodiditque deinde,
 ne-

Comm. 7.

† Lib. 3. *Quest.*
Nat. Cap. 5.* Opere nostro lu-
culento *De Divi-*
natione.

nesciens, reor, quod proderet: posteri parvifecere haut dubio, ignari prorsus ejus, quod ibidem lateret. Ita obtigisse & Lucano, nostra observatio est; singularique conligimus ex loco, qui Diodorum exprimit, omniaque firmat præclare. Mensis convivii remotis in Ægypto, multa petit Cæsar cognoscere Ægyptiacarum rerum ab Achoreo Sacerdote, quarum ille reddit rationem, & non paucis. Inprimis autem de Nili agens origine, & illam sententiam profert in medium sacerdos Ægyptius, quam petitam ab ipsis hominibus sacris Diodorus supra retulit. Versus sunt ex Lib. x. Pharsaliæ:

*Rumor ab Oceano, qui Terras Alligat omnes,
Exundante procul violentum Erumpere Nilum,
Æquoreosque sales, &c.*

Sed ineptè porrò multi recentes Eruditi de Incremento Fluminis capiunt, alii Incrementum miserè cum Origine confundunt: at rectè rejiciunt omnes cum ipso Lucano sub linigeri senis personâ. siquidem nec Fluminis Origo, nec Incrementum, nucleus est verborum, quæ Lucanus hausit ex Ægyptiis, sed putamen. trajectionem nanque Nili, transfretationemque, quæ in illis latitat, nec ipse, nec recentiores senserunt. Huc autem & mirificè facere, puto,

M

Æthio-

Æthiopicas illas voces, quas Plinius interpre-
tatur Lib. v. cap. 1x. Nilus cognominatus Astapus,
quod illarum Gentium linguâ significat, A QVAM E
TENEBRIS PROFLVENTEM. &: Astaboras
levo alveo dictus, hoc est, Ramus A QVÆ VENIEN-
TIS E TENEBRIS: dextero verò Astusapes,
quod LATENTIS significationem adjicit. Æthio-
pes enim finitimi Ægyptiis, ex quibus didi-
cêre.

Tigri item, alteri Fluvio ex Quatuor ipsis,
fatale animadvertitur esse, Aquam sæpe, & Ter-
ram subire; occulteq; sic postquam longa satis
spatia confecerit, rursus deinde se in superfi-
ciem exerere Telluris: uti vel Nilo ipsi acci-
dere quoque* non procul à fontibus secundis,
Strabo auctor est Lib. vi. Equidem verò, quod
non protritum forsàn adeò, de Tigri subjungo.
Polyclitus, puto ego, Larissæus, qui Geogra-
phus memoratur, & Historicus insignis, Ti-
grin, prodidit, εἰς λίμνην πρὸς Συμετάλλην, εἴτ' ἐκείθεν εἰς
τὴν θάλασσαν ἐκδιδόναι: In lacum quendam confluere,
atque ex eo inde exire in Mare. Fortasse & iste La-
cus idem cum Thonitide Strabonis cuilibet
obvio Lib. xi. Per quem Tigris fertur, inquit
pauillò ante finem, à Niphate monte ruens, neque
miscetur paludi ob velocitatem, à qua ei nomen:

* Vide Plinium
etiam Lib. 5. cap. 9.

nam sagittam Medi Tigrin vocant. In intimo Lacus recessu Tigris in voraginem incidens, longoque spatio infra Terram labens, apud Challonitidem emergit. Ecce ipsa quæ ejusdemmet verba sunt:
 Φέρε δὲ ἢ δι' αὐτῆς ὁ Τίγρις ἀπὸ τῆς κῆ' τὸν Νιφάτιω ὀρφνῆς ὄρμη-
 θεις, ἀμικτον Φυλάτιων διατ' ὀξύτητα· ἀφ' ἧς κ' τῆνομα,
 Μήδων Τίγριν καλέντων τὸ τόξωμα. κῆ' ἢ τὸν μυχὸν τῆ λίμνης
 εἰς βάραθρον ἐμπεσὼν ὁ ποταμὸς, κ' πολὺν τόπον ἐνεχθεὶς ὑπὸ
 γῆς, ἀνατέλλει κῆ' τῶν Χαλλωνίτιν. Quibus accinit
 Dionysius Periegetes, Poëta σύγχρονος; quem &
 Eustathius, ejus Scholiastes, inlustrat verbis
 ipsis Strabonis. Nec aliter Euphrati obvenire,
 Flumini tertio, Auctor est † Onesicritus. hoc
 est, *Cum Tigri in Lacum influere, ἐκβάλλει εἰς τὴν λίμ-
 νην τὸν τε Εὐφράτιω, καὶ τὴν Τίγριν. Additque: Εἰκπεσόντα*
 ἢ πάλιν τὴν Εὐφράτιω ἐκ τῆς λίμνης, ἰδίω σήματι πρὸς τῶν Ἰά-
 λατιαν σὺνάπην. Rursumque Euphratem, è Lacu egres-
 sum, proprio ostio cum Mari jungi. Nunc autem
 ita ratiocinari, cuilibet erit in proclivi: Si jo-
 cans, ludensque Natura, rerum fanè mirificus
 Opifex! Amnes eosdemmet transcendere fecit
 vastas adeò tum Aquæ, tum Terræ intercape-
 dines: respectu item ad egregium facinus, ipsis-
 simum effici, prorsus sat lubricum est. De
 Gange denique perhibet * Plinius: *Hunc alii*
incertis fontibus, ut Nilum; rigantemque vicina

† Qui Comes Ale-
 xandri fuit, & Scri-
 ptor rerum Indi-
 carum.

* Lib. 6. cap. 18.

† Cap. 55.

eodem modo, dixerunt. Et † Solinus postea, ejus simiolus inficetus. Tranasse & Mare itidem, non deerunt, qui itidem dicant; qui conjiciant, plurimi erunt.

A TENIM cursus jam festinat ad Metas, & nostra ecce DISSERTATIO in fine laborat: Duo tamen adhuc præterea supersunt, quæ adeò sic faciliorem reddent ejus creperam sententiam; ut aliter id, quod adstruit, quotidie non fieri, Auditores vel nostri ipsi assentiantur libenter. Nam in undari Tellurem, & vice alternâ foràs Aliam proferri, usque eò Naturæ opus est passim repetitum; ut nec Fortunæ vicissitudines crebriores unquam mortalibus contingere, in propatulo positum sit. *Natura nanque mutuò, & Fortuna, verbum vetus est, de Varietate certant: ac dum respuunt Constantiam, altera non cedit alteri.* Et primum Duorum erit hocce Documentum Naturæ.

L. Sifennæ.

Alternatio isthæc, nimirum & Aquæ, & Terræ, quam primi nos videmur comminisci; & inaudita foràs ad aures nunc hominum accedit: foràs, inquam, & ipsismet auribus familiaris admodum jam pridem accessit. Quemnam fugit, Alienis locis conspectum sæpè utrunque Elementum, Nudarique litora, Pelago.

lago in se recedente; eadèmq; vicissim alibi operiri, satis interiùs effusis super Tellurem aquis? Sic Terræ Mari continuò transmuntur, & Mare Terris: *Velut paria secum faciente Naturâ, quæque hauserit hiatus, alio loco reddente,* effudit olim masculum ingenium. Cuilibet notum hoc, modò ipsum usquequaque non lateant vel obvii utriusque Linguae Scriptores, & Prisci, & Recentes. Abundè exemplorum segetis suggerunt & Strabo, & Plinius. quì verò Eruditione capitur reconditori, Eratosthenis adeat fragmenta, quæ reliqua sunt, Hipparchi, Posidonii, id genus aliorumque; Externum Mare offendet cum Interno commissum, unicum, inquam, duntaxat Pelagus; haut secus atque Internum, & Arabicum, nihilo utrobique medio intermissæ Telluris: Contrà autem, ipsum, quod indigitatur Nostrum Mare, Terram fuisse Continentem, nondum Oceano per Fretum Gaditanum infuso. Ægyptum item universam, animadvertet, anteriùs obtectam Mari; & ulteriùs in Libyâ plagas amplissimas, nunc penitissimè mediterraneas, ultràq; etiam Ammonis Templum; &, si credimus Herodoto, *Mare fuisse supra Memphim, usque ad Æthiopum montes:* Ast subinde motu reciprocando, alibi

ab Interno Mari ablatas ferè Acarnaniam, & Achaiam, finibus eas Ambracio, Corinthiόq; abligurientibus. Xanthus dixerat, Xanthus nempe Lydius. nam patriâ Lydus fuit, & res Lydias conscripsit (teste Strabone Lib. xii.) exponens videlicet cujusmodi mutationes in ea Regione sæpenumerò fierent, Αὐτὸν ἢ εἰδέναι πολλαχῆ πρὸς ὠκετὸν τῆς θαλάσσης λίθους τε κογχυλιώδεις, καὶ τὰ κλεινώδεα, καὶ κηραμίδων τυπώματα, καὶ λιμνοθάλασσαν ἐν Ἀρμενίοις, καὶ ἐν Μαθηιωῖς, καὶ ἐν Φρυγίᾳ τῇ κάτω ὧν ἕνεκα πείθεσθαι τὰ πεδία ποτὲ θάλατταν γνέσθαι: *Vidisse enim se passim procul à Mari lapides, conchylii formam referentes, aut pectinum, aut cheramidum effigies; tum Marinum lacum in Armeniâ, & Mattienis, inque Phrygiâ inferiori. Itaque sibi persuasum esse, Campos istos aliquando fuisse Mare: Strato autem, qui Physicus, puto, cognominatus, ut conjicio ex Laërtio in Stratone, existimat ex adverso, τὸν Εὐξῆνον μὴ ἔχειν πρῶτερον τὸ ἐξ Βυζαντίου σῶμα, Euxinum Mare non habuisse aliquando exitum, qui est ad Byzantium; vi tamen aperuisse, εἴτ' ἐκπεσεῖν τὸ ὕδωρ εἰς τὴν Προποντίδα, καὶ τὴν Ἑλλάσποντον, ac postea aquam in Propontidem, & Hellepontum erupisse; itaque & abripuisse tunc portiones non exiguas Europæ, & Asiæ, uti Plinius innuit etiam cap. xc. Lib. ii. ubi jam hinc claret, cujus alioquin*

loci

loci sententia lateret subobscura. Sed plura jam exempla nos prætermittimus, ne tædio sint; unde planè constaret, Parum videlicet Terræ hodie mortalibus agnosci, ac parum similiter Maris, quibus non contigerint palàm ejusmodi vices: nec antiquitus, aio, tantùm; sed heri, aut nudius tertius. Itaque quod volumus nos, Jure, & Meritò factum in Cataclysmo; qui tamen inficias eat, esse factum, sponte suâ quotidie id ipsum fieri, inficiari non poterit.

Nec aliter & de *Insulis* existimandum, faciunt satis eadem Monumenta Antiquorum; haustas quippe plerasque esse profundo, & totidem plures emerfas aliàs ex Mari, sæpe visum est. *Therasiam nostræ ætatis Insulam, spectantibus nautis in Ægeo Mari enatam*, meminit magnus

* Lib. 6. *Quæst.*
Natur. Cap. 21.

Seneca. Jucundum Hercules spectaculum! Et hesterno die, patrum videlicet memoriâ, duæ in Zelandiæ partibus Insulæ, cum opidis, virisq; , accolis nonnullis haut longè obtuentibus, absorptæ. Horrificum spectrum! Non paucas etiam silentio præterimus alias, sed negotium mihi erit cum *Atlantide* Insulâ. Ejus apud Platonem in *Timæo* memoria est, locatq; ad Freti fauces Herculei in Oceano Atlantico. adseriturq; ab eodem, Ἡ Ἰνῆσος ἀμα Λιβύης ἢ καὶ Ἀσίας

μειζων,

* Ethicus latè persequitur in Proœmio suæ *Cosmographiæ*.

μείζων, *Insula illa Lybiâ major, simul & Asiâ*. hoc est, reliquo forsitan Terrarum Orbe; universus quippe, qui Cæli circumflexu tegitur, * in duas dividi Partes, minimè in tres, ab Antiquioribus consueverat, Isocrate Auctore in *Panegyrico* paullo ante finem: sed ævo Platonis tripliciter jam dispescitus. Utcunque autem sit, vastissimum spatium illud jugi *μιας ἡμέρας, καὶ νυκτός, unius diei, ac noctis* illuvione haustum omnino evanuit. Plato enim à Solone videtur hoc didicisse, Solon, si Eudoxo fidem habemus, ab Ægyptiis Sacerdotibus, quorum sapientia intemeratior jam olim. Nihilominus Tertullianus nutat Lib. *De Pallio* Cap. II. *Cùm inter Insulas, ait, nulla jam Delos, harenæ Samos, & (si ille, Plato, non mendax) Aeon in Atlantico, Libyam †, & Asiam adæquans, quæritur nunc.* Pro illo tamen lectionis monstro *Aeon*, quidvis præferendum, sive, *cum*, sive, *etiam*, quod jam * alii viderunt.

† Sic scribendum, non, *aut Asiam* (ut typis vulgati exhibent) vel ipso Afro attestante, qui in Apologetico non *adæquare* jam, sed *majorem Asiâ, & Africâ* refert, Platonem exprimens.

* Claudius Salmasius in primis.

Verum enimverò ut vacillare jam desinat Tertullianus, ampliùs scrutari non piget Platonis verba. *Ore Maris Gaditani, & quasi vestibulo ejus Insulam illam statuit, Νῆσον γὰρ πρὸ τῆς Ἰσθμίου εἶχεν.* ac subdit: *Ἐξ ἧς Πίβατον Πι τὰς ἄλλας νήσους τοῖς τότε ἐγένετο πορθωμένοις. ὅτι ἡ νῆσος Πι πλεῖστα κατὰ γῆρας*

κατὰντικρὺ πᾶσαν ἤπειρον πλὴν πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον.

Hui, & magnum hoc etiam, & mirum sanè!
Per quam ad alias, inquit, proximas Insulas pate-
bat aditus; atque ex Insulis ad omnem Continentem,
è regione jacentem, vero Mari vicinam. Ulterio-
rem adeò amplam valdè Continentem prisca
illi homines cognovère? Nostræ autem Con-
tinenti proximam fuisse magnam illam Insu-
lam, non jam ambigere est. Ex illâ item patere
aditum ad alias Insulas, subjungit; easque subin-
dicat, quæ nunc etiam præjacent illi remotiori
Continenti, Peruano, inquam, tractui amplif-
fimo, vel ampliori Mexicano, scilicet Cuba, Hi-
spaniola, Jamaica, S. Ioannis, Margarita, & aliæ
nonnullæ. Ex istis verò Insulis transiri in Conti-
nentem alteram, Plato denique hæc subjicit. Un-
de forsitan jam conligere haut temerè poterim-
us, Veteres illos Viros Magnos nequaquam
prorsus nescivisse quartam eam Telluris Par-
tem, quam Novum Orbem hodie nuncupant:
Illisque ita concinnatis, vel animalia, vel homi-
nes ipsos, in illa Loca, sic longè dissita, post Ca-
taclysmum advenisse. Quod aliter, factu diffi-
cillimum, fat negotii conflavit jampridem Sa-
pientissimis Hominibus. Finitima enim At-
lantis illa Africæ, & Europæ, pervium aditum

N præbuit:

præbuit : postquam verò submersa est, ac divulsam commercium, homines, & animalia inlata visabantur; transitus neutiquam omnino. Id insuper & Platonem admodum etiam tuetur, verumque eum scripsisse; ut in *De Pallio* fidat ei Tertullianus, velut In *Apologetico* fisis est. Perperam autem ejus Interpretes, & nonnulli quoque Geographi novitii, Atlantidem cum Americâ confundunt, Novo scilicet Orbe; cum nec sita ad Freti fauces, nec hausta adhuc sit. Potius redditum, repensumque plurimum spatii Americæ ejusdem, quod subinde è Mari emerferit, pro illo Atlantidis, quod devoravit Oceanus Occiduis, jam dudum est, quod auguratus sum. Id enim magis erit consonum utriusque vicibus Elementi, quas, ex dictis antè utique liquet, satis patere.

Ceterum hîc jam non tempero mihi, quin temporius argumentum hoc denique ad lancem exigam. Haut secus certè ac Varietate rerum, operationum itidem Varietate pulcherrima Natura prædicatur. Quodnam igitur isto opus Naturæ majus, quo tantum nempè, & rerum etiam, persæpe variari, jam vidimus? En quòd Terrarum Orbes, Novus scilicet, & Antiquus; spatia, inquam, eisdem paria, non plaga,
aut

aut regio pusilla, alternantur, transmutanturq;. Ampliùs nos prolixâ totâ Dissertatione probatum non ivimus. Immò potiùs multò minùs. Terram nanque primam subisse Alluvionis aquam, nobis non invideant: Diversam alibi Terram proferri deinde, studio duntaxat nostro relictum est. Saltem id jam largiantur nobis nomine Naturæ, si tot nominibus aliis, quæ præcessêre, Meriti, & Juris, adhuc oppugnant. Variat ergo Natura haut semel, Opere isto crebriùs jam repetitò: Sive certius sit, quod apud Aristotelem memini me legisse, Mare nimirum sedes certis temporum intervallis necessariò mutare: Sive, quòd * Seneca Philo-

phus opinatur, Ejusmodi Inundationes, & Ariditates, Hiemes Summas esse, & Æstates Mundi; fierique etiam in Capricorno, & in Cancro, cum plura Sidera, quæ diversos agunt cursus, nonnunquam in signa illa convenerint; altera eorum scilicet ejusdem naturæ & ingenii in alterutrum. Censorinus tetigit etiam de Anno loquens Maximo Aristotelis Cap. xviii. De Die Natali: *Cujus Anni Hiems Summa est κατακλυσμός, quam Nostri Diluvionem vocant: Æstas autem ἐκπόρωσις, &c.* Lib. i. Meteor. præiverat ei Aristoteles, id ipsum adumbrans. Inde

* Lib. Quæst. 2.
Cap. 29.

igitur orta plura Diluvia sunt, quæ memorantur, hoc est, Hiemes plures, & Plato Ea designat, & evincunt Ea quoque manifestò iterationes, quas protulimus, tot vicissitudinum ingentium utriusq; Elementi. quibus, docente etiam Strabone Lib. xvii, *Τῆς γῆς πολλὰ εἰς ὕδωρ μεταβάλλει, καὶ τὴν ὑδάτων πολλὰ χερσέσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον.* *Terra multum in Aquam convertitur, & Aqua vicissim multum in Terram transmutatur.*

NE tandem moles vasta Terræ Continentis ineptè æstimanti obstet fortassis quid, quominus alibi quiret Alia ex aquis vel obiter prodire, perinde nempe atq; infula parva, monitum eum velim, Non aliter indigitari universam Tellurem, non aliter haberi à Philosophis maximis. *Insula* planè est Terrarum Orbis (nec magna quidem Insula) circumit eum Pelagus. Sic Melanoster: *Hujus [Mundi] medio Terra sublimis cingitur undique Mari.* Sed anteriùs Homerus dixit, licet non verè asseverarit Hipparchus, *Ἀρχηγέτω εἶ) τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον;* *Primum Geographicae peritiæ Auctorem esse Homerum.* Sed eleganter ad Pomponii mentem quisquis ille sit Orpheus:

Κύκλον ἀκαμάτου καλλιρρόου Ὠκεανοῖο,
ὅς γαῖαν δίνησι περὶ ἔχει ἀμφιελίξας.

Inde-

Indefessi orbem Oceani, pulcræque fluentis,

Verticibus Terram qui circumplectitur almam.

Disertiùs tamen Strabo, quem audire libet

Lib. I. sub principium: ὅτι δὲ ἡ οἰκωμένη νῆσός ἐστι, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς πείρας λεπίον. πανταχῆ γὰρ ὅπῃ ποτ' οὐκ ἐφικτὸν γέρονεν αἰθρώποις ἵππὶ τὰ ἔσχατα τῆς γῆς παρελθεῖν, δέξασκε) Ἰαλαττα, ἡ δὲ καλεῖται Ὠκεανόν. καὶ ὅπῃ δὲ αἰσθήσει λαβεῖν ἔχ' ὑπεῖρξεν, ὁ λόγος δείκνυσι.

Ceterùm Terram omnem, quæ habitatur, esse Insulam, primùm quidem sensu, & experienciâ docemur.

Ubicunque enim unquam concessum fuit hominibus ad fines usque Terræ progredi, Mare inventum est, quod Oceanum nominamus; & ubi sensu hoc apprehendere non licuit, ratio idem demonstrat.

Ast urges me meis ipsis, & Insula, inquis, est; sed infinita propè, ut de Atlantide dictum. Occurrit verò Cicero, ac de totâ ipsâ Terrâ cum Atlantide, si adesset, ex vero pronunciat:

* OMNIS enim Terra, quæ colitur vobis, angusta verticibus, lateribus latior, PARVA quædam INSULA est, circumfusa illo Mari, quod Atlanticum, quod Magnum, quem Oceanum appellatis. At enim Parvæ Insulæ ingens spatium est, Pila dicitur Senecæ: † Ceterùm in tantum nihil attollitur, ut collatione totius nulla sit vel maximis portio: quod nisi esset, non diceremus, Totum Orbem Terrarum PILAM

* In Somn. Scipion.

† Lib. 4. Quæst. cap. 11.

N 3 esse.

esse. Et ingens adhuc Pila, si Punctum reputatur, quod magnitudinem nullam habet, ut finit Cicero. Subjicit Seneca ibidem: *At quisquis Mundum mensurâ suâ æstimaverit, & Terram cogitaverit tenere Puncti locum, &c.* * Plinius: *Hæ tot portiones Terræ, immò verò, ut plures tradidère, Mundi Punctus. neque enim est aliud Terra in Universo.* Addo Macrobius, qui oportunè ad rem. † *De Cælo tamen despicientibus non potest magnum videri, cùm ad Cælum Terra signum sit, & Punctum, quod dividi non possit in partes.* Nihil ergo jam intererit prorsus inter Orbem Insulam, & minimam Insulam Orbis, quia inter pusilla parum esse potest discriminis, ut altera proclivius alterâ in profundum eat; expeditiusve isthæc sit illâ foras surrectura ex profundo. Et quemadmodum Ubi ad conlationem immensi corporis ventum est, nihil interest quanto alterum altero sit maius; quia etiam si magno discrimine, tamen minima dicuntur, ut ratiocinatio est ejusdem * Senecæ, Terrena corpora pariter cum Cælo conferentis: Ita enim respectu ad Universum nullo discrimine tota Terra, ac pusillus ejus tractus, different inter se, ut secundum rerum Naturam, quæ & Universum etiam complectitur, alterum corpus altero ægrius emergat ex Mari, faciliusve;

* Lib. 2. cap. 68.

† Lib. 2. in Somn. Scipion. cap. 9.

* Ibidem.

faciliusve; ut quotidie accidere minoribus Telluris portionibus, supra memoratum est.

Aptè igitur jam tot Rationes, tot Argumenta, dum amicè cum nobis conspirant, molire forsitan poterunt, mitigarèq; renitentium, si & fors in illos inciderint, pervicaciam: Ast modò saltem insinuare sese sensim, ac leniter curent; clanculùm tandem, indubium est, conficient negotium.

ALTERUM ad extremum ex duobus, quod restat, Documentum, illa proferet videlicet, quibus eludentur, frangenturque cavillationes, quæ adversus me asperius dici poterunt ab adversariis. Quòd & legitimè dicantur, nec ego diffiteor, asperius licet magis, & asperius sæpiusculè iterentur: Nihilominus elevanda invidia est. Et quanquam eam alicubi, nonnullâ ingenii pusilli argutiâ, mihi ipsi paraverim; opitulaturos tamen Viros Doctissimos, non diffidimus. Mussare nonneminem sentio jam dudum auribus: Post longam adeò sæculorum periodum, altè à Noachi usque Diluvio repetitam, præ ceteris tibi destinatum unicè constitit, propalàm arcanum hoc patefacere, ac docere nos? Quod chiliades annorum quatuor latuit tot Eximiis Hominibus; Philosophis Principibus
Hæresium,

Hæresium, & Scholarum; Doctoribus Gentium, fulgentibus Ecclesiæ Luminibus; tibi duntaxat servari, ac patere demùm, sequius videtur conjicere. Iniquè enim actum foret cum illis, qui in interpretandis Voluminibus Sacris sedulò desudarunt, si cæcutire prorsùm desiti sunt: prurigini verò syllabaturientis Mysterium patefieret, hominis alioquin ferè in Sacris Litteris profani.

At enim primum est, cui ego repugno, Unum me solum animo Id complexum fuisse. Omnibus nanque persuasum esse velim, Patres nonnullos olim penitus non fugisse; potius subindicasse non semel, etsi adhuc à nemine Eruditorum in illis sit animadversum. Deinde, cum objectaculum hoc planè, inquam, fastidium sit animi superbientis, & arrogantis; Aut desipientis prorsus, & ineptientis, ictum ejus, præ me equidem fero, mihi parum esse nociturum. Levi itaque motu illum vitabimus, & amovebimus. Stultitiæ sanè adversabitur despectus. quisnam ejus rationem habeat, cui nulla ratio inest? Porrò autem fastosis illis ingenuam opponere moderationem, ac nostrum ingenium longè modestissimum, clypeus est conspicuus fulgore, quo superborum insolentium aciem conabor

conabor perstringere. Ego meæ mihi parvitas conscius satis sum, & eruditionis suppellectilis angustæ: hocce tamen fundo solers Motivatio nostra potissimum subnititur; nostræque dexteritas, quam aucupamur, Machinationis: vade se præbente, obsidæque Divino Testimonio, quod nunquam imposuit. Immò hinc lætabundus DOMINUS gratias petiit, quas ageret PATRI, nimirum, Quòd magnificisset semper imbecillos, & parvos, seseque illis patefecisset; magnos contrà, & sublimes, longè arceret à se, ac posthabere consuevisset. Verba ejus sunt apud Matthæum cap. xi. comm. xxv. Ἐξομολογῆσαί σοι, πατήρ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. * *Confiteor tibi, Pater, Domine Cæli, & Terræ, Quia abscondisti hæc [Maxima ejusmodi Sacra Mysteria, & abstrusiora] à Sapientibus, & Intelligentibus, & revelasti ea Parvulis.* Quod repetit & D. Lucas Cap. x. comm. xxi.

* *Confiteri*, laudare hic est, & gratias agere. qui & Hebraismus frequens in Sacris Bibliis.

Ceterum, si postquam NUMEN favit, nòsque tutatus est, quidvis præsidii aliud planè non superflueret, subderem ego, Nequaquam herculè post quadraginta sæcula illa, quæ antèriùs præcessère; Immò post Mille sæcula (vox est animæ illustris Ethnicorum, Lucii, inquam, Senecæ)

* Extremo Opere
Natural. Quest.

† Vt corpora non
robore, sed valetu-
dine instantur. ar-
gute Quintilian.

necæ) nec ulli nato præcluditur occasio aliquid adhuc in Scientiis adjiciendi. Sed Eundemet producere, nihilominus animus est, * alibi Differentem luculentiùs; ut colophone tamen hîc tempestivo nostram denique jam claudat Dissertationem. Multa igitur præterea, cognata NUMINI SUMMO, Naturæq; rerum, latere adhuc subobscura, dum fatagit adstruere; unà palàm facit, Quòd nondum integrum Opus suum impleverit Sapientia. Quando ergo illa, quæ restant adhuc, in notitiam nostram perducentur? Nunquam enim reddet ille † homuncio ampullatus, Thrasóve. Nam tardè magna proveniunt, utique si labor cessat, subjiciam ego. Ast audire, fatius est, ipsum Hesperium Sophon, tuentem sic nedum Philosophum Hesperium: Quid sit hoc, sine quo nil est, scire non possumus: Et miramur, si quos igniculos parum novimus Stellarum, cum maxima pars Mundi lateat DEVS? Quàm multa animalia hoc primùm cognovimus sæculo? Et quidem multa venientis ævi populus, ignota nobis, sciet. Multa sæculis tunc futuris, cum memoria nostri exoleverit, reservantur. Pusilla res Mundus est, nisi in illo quod quærat omnis Mundus habeat. Non semel quedam Sacra traduntur: Eleusis servat, quod ostendat revisentibus. RERVM NATVRA SACRA

SVA NON SIMVL TRADIT. *Initiatos nos credimus : in vestibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiscuè, nec omnibus patent; reducta & in interiore Sacrario clausa sunt. Ex quibus hæc Ætas Aliud, Aliud, quæ post nos subibit, adspiciet Ætas. Quapropter nunquam senescere PHILOSOPHIAM, docuit etiam Boëtius; ac exprimit Eam, licet plenam ævi, colore tamen vivido efflorescentem, atque inexhausto vigore.*

F I N I S.

QVOD QUID A ME HIC DICTVM EST,
VEL ALICVBI ALIAS, ET SVBINDE
DICETVR VBICVNQVE, SANCTÆ
ROMANÆ ECCLESIAE CATHOLICÆ
IVDICIO, ET THEOLOGORVM ORTHO-
DOXÆ CENSURÆ TOTO EX CORDE SVB-
JICIO EQVIDEM, ATQVE SVBMITTO.
ET QVOD EI MINVS PROBETVR, IN-
DICTVM VOLO, ABOLITVM, ET PROR-
SVS OBLITVRATVM; ITAQVE MIHI
TESTATVM HIC RELINQVI
IN ÆTERNVM.

NERO CLAUDIUS
CÆSAR IMP.

Ad Iudices, postquam
canere desiisset.

OMNIA QUÆ FACIENDA, EQVIDEM
FECI; SED EVENTVS EST IN
MANV FORTVNÆ.

LECTORI.

DVM multiplex Opus nostrum Geographicum propè jam calcem pertingit, quod & diversas haut paucas, & quæ præter rem non sunt, complectitur Dissertatiunculas; ecce visum nobis est, ab integro Corpore illo hoc * *Ἀποσπασματικόν*, quod DISSERTATIO MIRA etiam cluit, foràs prævium emittere. Novitium adeò, & ultra mentem adhuc hominum, ipsum Inventum, quod in nostram, & fors non temerè prorsus, venit in mentem; Senatui Eruditiorum nolimus, nec indecenti festinatione, diutiùs latere: maximè cùm denuò irretiri me quotidie
die

* *Particulam
avulsam. Cic.*

die obstaculis, animadverterem; & variis insuper fat plusculis animi distineri ægritudinibus, quominus magno Operi temporius ultimam tandem manum quirem imponere. Præterquàm quòd, & hocce potissimum est, Argumenti decus videbatur etiam postulare, ne utiquam nunc primùm cum aliis confundi; immò potiùs alicubi illud debere copiam sui facere, à ceteris nimirum omnibus dispescitum, atque sejunctum. Ita igitur libens & ego præstiti. Dum autem illam præstare possumus Antiquæ Geographiæ luculentam Inlustrationem, en Ejus scilicet, quæ parata propemodùm jam est, IDEAM ac SERIEM.

IDEA

IDEA, ac SERIES
integri Operis.

EPI TOMA
GEOGRAPHICA, & HISTORICA
ORBIS ANTIQUI.

SIVE,

POMPONI MELÆ,
HISPANI,
DE SITU ORBIS

LIBRI III.

Recentata Editio,

Quæ genuinum ei propè nitorem reddit.

Ex Museo, &c.

INTEGRUM OPUS EST IN TRES
PARTES TRIBUTUM.

EPI.

EPI TOMÆ
GEOGRAPHICÆ, & HISTORICÆ
PARS I.

Vbi continentur

DISSERTATIONES PRÆVIÆ
Ad Epitomam Geographico-Historicam.

*MATERIA, & ORIGO GEOGRAPHIÆ, ac
exinde PRÆSTANTIA. TERRA Duplex
asseritur, Prima Cataclysmo obruta, Altera
post Cataclysmum diversa.*

DISSERTATIO I.

GEOGRAPHIÆ ANTIQUÆ
Progressus, atq; Animadversiones.

DISSERTATIO II.

POMPONI MELÆ PATRIA,
ÆVUM: OPERIS Genius, Fatum.

DISSERTATIO III.

ITEM,

POMPONI MELÆ,
HISPANI,
DE SITU ORBIS

LIBRI III.

P

Serio

*Seriò admodùm castigati, &
 infinitis locis ex ingeniosâ
 observatione restituti. Ad-
 ditis insuper Adloquiis, quæ
 singulis Capitibus præce-
 dunt, & brevibus NOTIS.*

E P I T O M Æ
 GEOGRAPHICÆ, & HISTORICÆ
 P A R S II.

Quæ complectitur

IN POMPONII MELÆ,
 HISPANI,
 DE SITU ORBIS
 LIBROS III.

CRITICAS DISQUISITIONES
 HISTORICO-GEOGRAPHICAS.

E P I T O M Æ
GEOGRAPHICÆ, & HISTORICÆ
P A R S III.

Vbi exhibetur

NOMENCLATOR GEOGRAPHICUS
NOVANTIQUUS.

*Suggerens, cum brevi enarratione, omnia
Locorum Vocabula, quæ in POMPONII
MELAE tribus Libris de SITU
ORBIS, memorantur.*

S Y L L A B V S
S C R I P T O R U M V E T E R U M,
A L I O R U M Q U E M O N U M E N T O R U M,
q u o r u m m e m o r i a e s t i n h a c D I S S E R T A T I O N E.

A <i>Bydenus, fors Palæphatus.</i>		<i>Chaldaeus Paraphraſtes.</i>	34
73		<i>Chronologia Hebraeorum, Se-</i>	
<i>Ægyptii Philoſophi.</i>	85	<i>der olam Rabba.</i>	72
<i>Ægyptii Sacerdotes.</i>	87, 88,	<i>D. Chryſoſtomus.</i>	60, 61, 74
89, 96		<i>M. Cicero.</i>	1, 8, 15, 45, 66, 69,
<i>Ælius Gallus.</i>	2	75, 81, 101	
<i>Alexander Polyhiſtor.</i>	70	<i>Comitia Romanorum. Epist.</i>	
<i>D. Ambroſius.</i>	74	<i>Nuncupatoriâ.</i>	
<i>Ariſtoteles Stagirita.</i>	3, 6, 62,	<i>Constantinus Manaffes.</i>	57
99			
<i>Auct̄or Libri Sapientia.</i>	47	D. <i>Damaſcenus.</i>	8
<i>Auct̄or Libri Iudith.</i>	5	<i>Dialectici Magiſtri.</i>	9
<i>Auct̄or Librorum Eſdra III.</i>		<i>Diodorus Siculus.</i>	87, 88, 89
<i>& IV.</i>	6	<i>Diogenes Laertius.</i>	94
<i>Augurum Romanorũ Libri.</i>	4	<i>Dionyſius Afer.</i>	91, 96
<i>D. Auguſtinus.</i>	4, 10, 11, 39,	<i>Dionyſius Halicarnaffeus.</i>	66
40, 62		<i>Dionyſius Longinus Caſſius.</i>	
		<i>Epist. Nunc.</i>	13
D. <i>Baſilius.</i>	8		
<i>Biblia Sacra.</i>	3, 5, 33, 45,	E <i>Pigenes Aſtrologus, non</i>	
46, 47, 105		<i>Tragicus.</i>	69
<i>Boëtius.</i>	107	<i>Ephraenus, ſive Ephraimus,</i>	
		<i>Syrus.</i>	12, 80
C <i>Aietanus.</i>	73	<i>Eratosthenes Cyrenæus.</i>	93
<i>Cenſorinus.</i>	99	<i>Ethicus Geographus.</i>	96
		<i>Eudoxus</i>	

<i>Eudoxus Cnidius, Astrologus.</i>		<i>Ionas Propheta.</i>	49
96		<i>Fl. Iosephus Indaeus.</i>	28, 41, 42,
<i>Eupolemus, Historicus.</i>	70	43, 44, 47, 66, 67, 69, 70,	
<i>Eustathius, Scholiastes Diony-</i>		71	
<i>sii Afri.</i>	91	<i>Isaias Propheta.</i>	66, 67
		<i>Isocrates Orator.</i>	96
<i>Festus Pompeius.</i>	4		
G <i>eographica Tabule.</i>	59	L <i>Eges Atheniensium.</i>	5
<i>Grammatici Latini.</i>	2	<i>Lucanus.</i>	89
		<i>S. Lucas Euangelista.</i>	105
H <i>erodotus Halicarnassen-</i>		M <i>acrobius.</i>	102
<i>sis.</i>	5, 93	<i>Magistri Graeci.</i>	45, 46,
<i>D. Hieronymus.</i>	27	66	
<i>Hipparchus.</i>	93, 100	<i>Magistri Hebraei, vide Rab-</i>	
<i>Historici Graeci.</i>	47	<i>bini.</i>	
<i>Historici Antiqui.</i>	48	<i>Magistri Rhetores.</i>	9, 45
<i>Homerus.</i>	100	<i>Marianus Scotus.</i>	71
<i>Horatius Flaccus.</i>	84	<i>Valerius Martialis. Epist.</i>	
		<i>Nunc.</i>	
I <i>ESUS CHRISTUS DO-</i>		<i>D. Mattheus Euangelista.</i>	105
<i>MINVS.</i>	105	<i>Monumenta Aegyptiorum.</i>	88
<i>Interpres Chaldaicus.</i>	27	<i>Monumenta Antiquorum.</i>	95
<i>Interpres Latinus Vulgatus</i>		<i>Monumenta Astronomica.</i>	68,
<i>Bibliorum sacrorum.</i>	18, 27	69, 70, 71, 72.	
28, 31, 34, 39, 46, 53, 55, 63,		<i>Moses Bar-Cepha, Syrus.</i>	11
71, 77, 78, 82, 88		<i>Moses Sacer Historicus.</i>	5, 6. &
<i>Interpretes Sacrorum Libro-</i>		<i>passim omnibus ferè pagi-</i>	
<i>rum.</i>	17, 87	<i>nis.</i>	
<i>Interpretes LXX. Graeci.</i>	28,	<i>Mythologi.</i>	3
34			
<i>S. Ioannes Euangelista.</i>	51, 52,	<i>Nonnus Panopolita.</i>	62
53		<i>P 3.</i>	<i>One-</i>

O nesicritus, rerum Indicarum Historicus, teste Strabone Lib. I.	91	Propertius.	84
S. Orientius.	52	Prosper Aquitanus.	13
Orpheus Hymnographus.	100	Prototypon Hebraeum Sacrorum Bibliorum. 16, 19, 20, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 43, 55, 71, 78, 82, 88	
Ovidius Naso.	4, 41, 44		
P atres Graeci. 52, 55, 103, 104		Fabius Quintilianus, Praestantissimus Eloquentiae Magister.	37, 45, 106
Patres Syri. 10, 11, 39, 40, 62, 87		Rabbini. 29, 50, 55, 64, 66, 72	
Persius.	83	S alomon Rex.	88
Petronius Arbiter, sive Satyrus.	13, 27, 65	Satyrus.	27
S. Petrus, Apostolorum Princeps.	37, 38, 39, 40	Scholastici Doctores.	53
Philo Iudaeus.	28	Scriptores Ecclesiastici.	47
Philosophi Cyrenaici.	6, 7	Scriptores Ethnici.	3
Plato.	95, 96, 97, 98, 100	Scriptores Graeci. 70, 71, 97, 98	
Plautus.	2	Scriptores Latini. 70, 71, 97, 98	
C. Plinius secundus. 9, 46, 47, 62, 69, 75, 85, 86, 90, 91, 93, 94, 102		L. Seneca, Philosophus, & Tragicus. 1, 7, 20, 44, 61, 64, 66, 85, 87, 88, 93, 95, 99, 101, 102, 105, 106	
Plutarchus.	5, 74	Sigebertus Gemblacensis.	71
Polyclitus Larissaeus.	90	L. Sisenna, Orator.	92
Pomponius Mela. 67, 86, 87, 100		Solinus.	91
Porphyrius.	3	Solon.	96
Posidonius, puto, Apameensis.	93	Stephani Abbreviator.	47
Proclus Lycius.	4	Strabo. 47, 90, 91, 93, 94, 100, 101	
Procopius Gazaeus.	10		

<i>Strato Physicus.</i>	94	M <i>Arcus Varro.</i>	2,3,4
<i>Sulpitius Severus.</i>	66	<i>Vibius Sequester.</i>	85
		<i>Virgilius Maro.</i>	61, 62
T <i>Ertullianus.</i>	98	<i>Vitruvius.</i>	13
<i>Theodoretus.</i>	55		
<i>Theophrastus Eresius.</i>	75, 76	<i>Xanthus Lydius.</i>	94
<i>Tragici Græci.</i>	75		

S Y L-

SYLLABUS

RECENTIUM SCRIPTORUM.

B Odinus.	7	54, 58, 65, 69, 88	
Borchardus.	48	Leunclavius.	57
Boulduc.	67	Maluenda.	67
<i>Philip.</i> Cluverius.	86	<i>And.</i> Masius.	11, 12
<i>Steuch.</i> Eugubinus.	63	<i>Ioan.</i> Nanius.	66
Gelenius.	42, 68	<i>Ioan.</i> Nauclerus.	66
Genebrardus.	67, 71, 72	<i>Bened.</i> Pererius.	81
Geographi.	86, 97, 98	<i>Alex.</i> Picolomineus.	7
<i>Dan.</i> Heinsius.	41	<i>Claudius</i> Salmasius.	96
Interpretes Geneseos.	10	Schola Doctiorum.	81
Interpretes Isaiaë.	52	Scriptores variæ Eruditio-	
Interpretes Lib. Sacrorum,		nis.	62, 89
potissimum Hebraizan-		Tostatus, Episcopus Abu-	
tes.	19, 25, 53, 58, 74	lensis.	63, 64
Interpretes Tertulliani.	98	<i>Gerar. Ioan.</i> Vossius.	4
<i>Don</i> Josephus Antonius.	13,	Xantes Pagninus.	17

F I N I S.

A D
DISSERTATIONEM
DE DUPLICI VIVENTIUM TERRA
MANTISSA.

VBI
EXORDIUM CAPITIS GENESEOS II.
ET

OBITER TOTUM CAPUT I.
cum novâ animadversione expenduntur:

Vnâque

DE VNIVERSA DISSECANDI ANTIQVA SCRIPTA
RATIONE LVCULENTER DISSERTITVR.

AD EMINENTISSIMUM
IOANNEM S. R. E.
CARDINALEM DE LVGO.

— *Velut undâ truditur unda,
Sic varia exagitant tumidas
molimina mentes.*

EMINENTISSIMO
 IOANNI
 CARDINALI DE LUGO,
 FRATRI SUO MATRUELI,
 DON JOSEPHVS ANTONIVS
 PERPETVAM IN CHRISTO JESU
 FELICITATEM.

DVM Capitem Exordiis
 Codicis Sacri, *Cardinalis*
Eminentissime, nonnun-
 quam mihi cespitare con-
 tingit, quòd perperàm vi-
 derentur cum sequentibus cohære-
 re; Conjicere occœpi, Eumpse (quæ
 omnibus antecessit Princeps SCRIP-
 TURA) continenti texturâ Librorum,
 sine ullo Sectionum discrimine, pror-
 fus ab Auctoꝝibus suis primùm fuisse
 descriptum: Itaq; haut dubiò ceteris
 cunctarum Gentium deinceps præ-
 buisse

buisse specimen, quod non aliter expresserint illæ suarum etiam scriptio-
 num primordiis. Quapropter equi-
 dem & subinde cogitabam, Interpre-
 tem Bibliorum Sacrorum Theologi
 duntaxat partes agere non oportere;
 quin potiùs & Critici etiam, modò
 jam verè Catholicus sit, & multi jugâ
 insuper eruditione conditus. No-
 strum enim non est, qui adeò profani-
 sumus, & reverenter Characteres il-
 los summisso capite veneramur, eo-
 rundem vel iota, vel apicem unum,
 illotis, ut aiunt, manibus contingere.
 Alicubi autem inconcinnam mone-
 re tantum sententię interruptionem,
 ob Capitis nempe sectionem impor-
 tunam; quam, & si non illotæ, exter-
 næ tamen manus præstitere; litterati,
 mihi visum est, cujuslibet non exce-
 dere munus: præsertim si ad illos de-
 ferat

ferat Conjecturam, penes quos, in editâ Arce Civitatis Hierusalem constitutos, Præjudicium Veritatis est, atque statumen. Propterea ergo, *Præclare Vir, Doctrinâ juxtâ ac Dignitate Eminentissime*, ecce ad Te mitto Exemplum ejuscemodi Suspicionis meæ, ac subinde Disquisitionis; quo & antè aliud esse nequiverit. Capitis nanq; secundi est totius Pentateuchi: & Orthodoxæ Beatissimi Collegii vestri censionem submitto. Auribus vacivis animum adverte, *Inclyte Vir*: en à rivulis auspicio- rum consuetudinis antiquæ, qui me tamen deducant, & dirigant ad primævam illam SCRIPTURÆ perennem, emaculatâque scaturiginem.

SECTIO I.

Ingressus ad Disputationem, An Scriptores veteres fuerint edocti, Contextum suorum operum Sectionibus distinguere? Planum fit, Aristotelem id nescivisse, qui à Copiâ commendatur, & à Præstantiâ Scriptorum. Idem de Poëtis Epicis adstruitur, & in primis de Homero. An ipse Poëmata reliquerit litteris descripta? Cani per partes solita; Item in Theatris recitari ab Actoribus Tragicis. Discerpta in ejusmodi fragmenta, ac Titulis designata, olim duntaxat vetustiores habuisse videntur. Coaluerunt deinde in Iliadem, & Odysseam: ac tandem in Libros discrevère. Quod studium Grammaticorum habitum, sed Criticorum. Herodotus etiam continenter Historiam contexit. etiam Thucydides. Post aliquot secula Scriptores Divisionem Librorum adhibuerunt, non tamen exiguas magis subdivisiones.

SCRIPTA quæcunque dispescere, ac dividere, quibuslibet Sectionibus (multiplices enim reperiuntur Hebraicis Libris, Græcis, & Latinis) recentius studium est, quàm in mentem Antiquiorum inciderit. Longum, id palàm facere, quot paradigmatis possemus: uno tamen profanorum, aut altero, tempestivum. Quousque, nec aliter Volumi-
nibus

nibus Sacris primitus accidisse, constet manifestò: immò exinde, qui omnes inferiores ætate Scriptores sunt, postea edidicerint.

In primis autem primus, & meritò, prodat Aristoteles: & Ubertate Scriptorum, & Præstantiâ Princeps Græcorum est. Copia satis ab illis adstruitur, qui recensere jam pridem conantur. Tres inlustres Viri memorantur, quibus curæ jam olim illud fuit: Hermippus scilicet Callimachus, Smyrnæus; Andronicus Rhodius, cognomine Peripateticus; & Adrastus Aphrodiseus: sed periére labores eorum. Exstat Laërtius, paucissimi tamen illorum, qui ab eo Libri designantur: nam ejus nomine qui plurimi hodie circumferuntur, diversi prorsus sunt. Etiam & præter hos omnes, laudatos item multos Libros ejus sparsim invenimus antiquis Auctoribus; ex quibus confici non inferior posset Catalogus tertius. Porro de iis omnibus, quod & ad Præstantiam spectat, (unde & ἐγκύκλιος παιδεία luculenta conflatur Criticis veteribus) semper illam existimationem habuerunt Majores, ut ab Ammonio, acerrimi Philosopho ingenii, excessisse disertim illi dicantur τῶν ἀνθρώπων μέτρα, *humanos terminos.*

Ipsam tamen ullâ Divisione non insignivisse

non.

nonnullum ex tot suis Operibus eximiis, jam dudum est, quod observarint alii, & alibi etiam nos jam olim. Apertè quoque liquet ex ipsâ Divisionum varietate, quam Interpretes Ejus seniores, si conferantur, suggerent. Qui nobis subinde sæpe lapis Lydius adhibetur ad discernendas ab nothis distinctiones genuinas. Consulendi ergo Andronicus Rhodius, Alexander Aphrodiseus, Syrianus, Ammonius, Olympiodorus, Simplicius, Philoponus, Eustathius, Michaël Ephesius, Psellus, & ante hos omnes Aspasius, ac plures, quos prætermittimus: neminem quidem offendere sit, qui cum alio Sectionibus, quas comminisci lubuit, consentiat. Diogenes Laërtius (obvium cuilibet ob oculos exemplum) unum *De Anima* Librum Ejus commemorat: & hodie tres *De Animâ* Libri Aristotelis numerantur in Operibus illis, quæ nobis temporum injuriæ non inviderunt: licet, teste Porphyrio, in Vitâ Plotini, Andronicus Peripateticus, qui & Rhodius cognominatur, τὰ Ἀριστοτέλους εἰς περὶ ψυχῆς διαίλε, *Aristotelis Opera in Tractatus distribuit.*

Ceterùm plures diversos Scriptores, parissimam sortem perpeffos, mirari jam desinimus, postquam licuit animadvertere, Et Poëtas Epicos

eos nonnunquam Poëmata sua reliquisse nullâ
 itidem dissecta Librorum interruptione. Quod
 de Homero satis sit ostendere, Vatum Principe
 haut secus, atque Scriptorum omnium Aristo-
 teles, qui ideò & πολυμαθῶν audiit κερυφαῖς. Me-
 moriæ Josephus prodidit Lib. I. contra Appio-
 nem, οὐδὲ τῶτον [Homerum] ἐν χράμμασι τῶν αὐτῶν
 ποιῆσιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονοροῦν ἐκ τῶν ἀσμάτων
 ὑστερον σωθεῖσθαι, καὶ διὰ τῶν πολλὰς ἐν αὐτῇ χεῖν τὰς δια-
 φωνίας, Neutiquam Homerum litteris suum Poëma
*reliquisse descriptum, sed cantibus memoriâ reserva-
 tum, postea fuisse compositum; Et propterea multans
 in eo comperiri dissonantiam.* Hoc tamen ego mi-
 nimè credam, verum esse; nec credidit vel Jo-
 sephus ipse dum φασίν cautè addidit. Cani verò,
 quod effert, consuevisse Partes diversas suorum
 Poëmatum, docet etiam Ælianus Lib. XIII. Var.
 Histor. Cap. XIV. ὅτι τὰ οἰμύρα ἔπη πρὸς παλαιὰ διηρη-
 μῆνα ἤδον οἱ παλαιοί. *Veteres Homeri carmina, in cer-
 tas Partes distributa, cecinerunt.* Veluti in Thea-
 tris recitarunt quoque crebriter histriones cum
 gregibus suis, ut nostra observatio est ad Ari-
 stotelis Poëticam; instar, inquam, dramatica-
 rum actionum. quod ut fulciret Eustathius, ibi-
 dem fecimus; nunc adhuc suffulcimus am-
 pliùs insigni loco Achillis Tatii ex Lib. III.

καὶ γὰρ ἴς ἐν αὐτοῖς ἡ τὴ παρὰ τὸ Ὀμήρου τῶ σώματι δεικνυμένων
ἐν τοῖς θεάτροις. πλὴν Ὀμηρικῶν σκδύλῶν ὁπωλιούργμος τε αὐ-
τῶς, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἔτιω σκδύλας, &c. *Eâ porro
navi unus quidam ex iis, qui Homeri Poëmata in
Theatris recitant, vehebatur. Is cum se, tum eos,
quos secum ducebat, eo habitu, quo in edendis Homeri
Poëmatibus uti consueverat, adornans, &c. Immò (&
hoc in animo est, transire perfunctoriè, haut
oportere) Partes illæ videlicet erant, in quas ea-
dem Homeri Poëmata solita tumprimùm dif-
cerpi, distinguíque. Continuâ nanque serie tex-
turam produci, ac solido tenore, ut nec alicubi
quiescere lectorem liceret; actionemque inter-
mitti, aut cantilenam, nequit herclè cogitare,
nisi qui Chryssippi indigeat helleboro. Nomi-
nabant igitur ab argumento Partes illas diversas
(subdit ibidem Ælianus, postquam in eas, qui
& Tituli quoque dicebantur, distribui Ejus
Poëmata, præmiserat) ut πλὴν Ἰππὶ ναυσὶ μάχῃ, καὶ
Δολωνίαν ἴνα, καὶ δρεῖς εἰαν Ἀγαμέμνονος, καὶ νεῶν κατὰ λόγον,
καὶ λύτερα, καὶ Ἰππὶ Πατρόκλῳ ἄθλα. Ut Pugnam juxta
naves, Dolonis mentionem, Strenuitatem Agamem-
nonis: item Navium catalogum, & Redemptionis
mercedem, & Certamina in honorem Patrocli insti-
tuta, & plures sic, quas subinde recenset. At-
enim, sat posterius, videtur Lycurgus, illa seg-
menta*

menta Primus exscripsisse, & confarcinasse. Plutarchus testatur in Lycurgo. ac demùm subjicit: Ἦν γάρ τις ἤδη δόξα τῶν ἐπῶν ἀμαυρὰ ὡδὸν τοῖς Ἕλλησιν. ἐπέκλυον ἢ ἔ πολλοὶ μέρη ἕνα ἀποράδω τῆ ποιήσεως ὡς ἔτυχε διαφορομήνης. *Nam obscurum quoddam apud Græcos Homeri Poësis nomen tum erat, & rari Fragmenta habebant, quæ sparsim, & inconditè circumferebantur. Quod & Ælianus refert loco laudato. & claudit denique istis verbis: Ἦν γὰρ τις ἤδη δόξα τῶν ἐπῶν ἀμαυρὰ ὡδὸν τοῖς Ἕλλησιν. ἐπέκλυον ἢ ἔ πολλοὶ μέρη ἕνα ἀποράδω τῆ ποιήσεως ὡς ἔτυχε διαφορομήνης.* Postmodùm verò Pisistratus, collectis in unum omnibus, Iliadem, & Odysseam confecit. Nec aliter hoc Cicero Lib. III. de Oratore: *Qui Pisistratus Primus Homeri Libros, confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus.* Ampliùs ergo quid Pisistratus fecit, quàm Lycurgus: quocirca verè Primus dicitur etiam Ciceroni iste, atque ille Plutarcho. Et ampliùs adhuc quid, Grammaticus scilicet, de quo Plutarchus ipse, verè tradere potuerit Lib. I. de Homero: *Iliadem, & Odysseam Homeri, Primò in numerum Librorum divisas, ad ordinem reddidit; & numerum Græcarum Litterarum Aristarchus Grammaticus.* Quod & Eustathius retulit in I. Iliados. Vnde, subiicit, non solùm primus Liber tam Odysseæ, quàm Iliadis, α. vocatur, secundus, β, & sic deinceps: verùm etiam ipsum

Opus Γράμματᾶ nominatur. Et inde insuper haurimus, Eam operam, ac studium, speciatim ac proprium pertinuisse ad Grammaticos eruditos. Sic innuit & Aufonius de Harmonio forsàn Grammatico loquens, non de Ursulo etiam Grammatico, Epistol. II.

*Quem sibi conferret Varro, priórque Crates:
Quique sacri lacerum collegit corpus Homeri;
Quique notas spuris versibus apposuit.*

Illi autem *Grammatici* intelligendi sunt, qui *Critici* cognominantur Servio VIII. *Æneid.* De quibus & plurima memoria est apud Sextum Empiricum, & Quintilianum.

Itaque nec mirum jam erit, Herodotum Historiam continenter pariter condidisse, cùm traditur fuisse Aristotele anterior circiter c. annos. Musarum nanq; Divisionem, quam præ se fert ejus Opus egregium, non ab Auctore, sed ab aliis accepisse volunt: nimirum quòd eam summoperè admirarentur. Sic conligere ex Luciano est Lib. *De Scribendâ Historiâ.* Nec secus Thucydidem, supparem Herodoto, puto, Bellum Peloponnesiorum cum Atheniensibus contexuisse, sine ullâ nempe Librorum discretionem; varietate ipsâ ductus, qua eapse Historia etiam distinguitur. Octo Librorum interruptione

ruptione conspiciamus, nunc vulgò disseccari: teste tamen Marcellino, Historico quodam Græco, in Thucydidis vitâ, olim ab nonnullis in Libr. XIII. & ab aliis deinceps variò distribui solita erat.

Postea tamen, temporum, inquam, successionem, aliter factum, indubium est, cum Operum suorum aptiori Oeconomix subvenire distinctionem partium, Viri Docti jam animadverterent. Historix igitur sanè, aut cujusque Argumenti Contextum, per Libros interrumpere, inchoarunt Scriptores: Capitibus verò, aut similibus minutis Sectionibus subdividere, ausi primùm non sunt, aut non in mentem venerat. Nonnulli item Auctores, ipsimet reverâ, *Musarum* nominibus Opera sua discrevère, nonnulli *Pleiadum*, alii *Gratiarum*, & ejusmodi inscriptionibus alii decorarunt, quæ & numerum simul Sectionum designarent: non tamen quæ per minutas Capitulorum secturas discriminarentur. Istis equidem & accensendos autumo non paucos ex pluribus illis, quorum meminerunt Athenæus, Photius, Stobæus, Suidas, Stephanus, Pollux, & id genus alii Scriptores, qui antiquiores innumeros ab oblivione vindicarunt; cum eo-

rum Nomina proferentes, tum Fragmenta Operum. Ea autem per Libros discrevisse, & concinnasse, exinde planè conjicere est, quòd sæpenumerò Eos memorant: Minimè verò discriminasse per Capitulorum minutias, quæ nusquam suorum librorum notantur. At enim illos, quibus postea cura fuit ferri critici admovendi Antiquiorum scriptis, ut texturam priscam Librorum irrumperent novellis sectionibus, haut infrequenter dormitasse, paullò post liquere facimus adhibitis exemplis. quibus & diutiùs immorari, neutiquam utique animus est.

SECTIO II.

Dum Auctores Historiæ Naturalis aptè distribuunt eam in Libros, ineptos Capitulorum metatores subinde perpeffi sunt. Id in Theophrasto Eresio visum, & exemplo patefactum. Etiam in Plinio, qui præiiverat, ipse designans loca, ubi Capitulum limites forent terminandi. Nonnulli jam notarunt, & correxerunt nonnulla. De Pomponio Melâ nunc primùm idem observatum. Initio per summa rerum capita præmisit Operis Ideam; ubi cum illo Plinius componitur. Sedulo de numero Librorum Plinii inquiritur. Exempla exhibentur ineptæ digestionis, quæ per Capita hodie distinguitur Melâ.

SIMILEM faciem habuisse Historiam etiam Naturalem, docent Viri clarissimi. Indigere tamen illam magis, ego existimo, præ qualibet aliâ, Caputum distinctiunculis: ejus quippe multiplex rerum dissoluta varietas continuo orationis tenore nequit nimis gaudere. Ideò & distinxere ociùs jam olim, licet ad illam Theophrasti *περὶ φυτῶν, & περὶ αἰπιῶν ἰσορίας, De Plantis, & De Causis Plantarum,* eò usque Theodorus Gaza accessit nudius tertius, & trajecit in Latium, distinxitque; alium Caputum, aiunt, digestionem non aggressum: Tractatum verò fecisse Andronicum Peripateticum, Auctor est Porphyrius in Vitâ Plotini. Verùm parùm commodè Gazam discerpisse, observatio Claudii Salmasii est Prolegomenis in Solinum: & hocce ex multis effert exemplum. Lib. I. Cap. XI. Ubi de radicum succis differentibus agit, hæc clausula est: *Διὸ καὶ ἐνίων πικρῶν, ὧν οἱ καρποὶ γλυκεῖς. Quamobrem sunt, quæ radicem sortiantur amaram, quanquam fructus ipse prædulces pariant.* Itaque sequentis Capitis hoc exordium futurum: *Αἱ δὲ φαρμακώδεις, ἔνια δὲ ὀρώδεις. ὡς περ αἰπιῶν ἰριδῶν. Sunt & medicatæ nonnullæ, odoratæ aliæ, seu iridis.* Hæc igitur dissociare non decuit, quæ sic constant integra: *Διὸ καὶ ἐνίων πικρῶν, ὧν οἱ καρποὶ:*

καρπὸν γλυκεῖς· αἱ δὲ καὶ φαρμακώδεις· ἐνταυτοῖσι δὲ ὡσπερ αἱ φ
 ἰε.Ⓞ. *Quamobrem sunt, quæ radicem sortiantur
 amaram, quanquam fructus ipsæ prædulces pariant.
 Sunt & medicatæ nonnullæ, odoratæ aliæ, ceu iridis.
 Quæ sequuntur, planè aliò tendunt, quapro-
 pter hîc statuendum diversum Caput, aut illud
 quoque continuandum ulterius. Quod nemo
 jam dubitet, postquam ab illo monitum. Nec
 fat animadversum fuit Scaligero Patri, suis in
 eundem Theophrastum Animadversionibus,
 quanvis quid subolfecerit.*

Pari modo ineptè eos accepisse Plinium, qui
 tot ejus Libros Naturalis Historiæ in Capita
 dissecuère, notatum jam aliis. &, ineptè jam
 non efficerent, frustra illam, qui distinxerunt,
 non suscepissent operam. Præiverat enim Pli-
 nius ipse, veluti digito indice designans Lib. 1.
 ubi terminos Caputum deberent illi metari:
 adhibet quippe ibidem *Summarium*, aut cum
 Senecâ Filio *Breviarium*, voces, rerum scilicet,
quæ singulis contineantur Libris, ut verba ejus sunt.
 Illi verò studiosi ut plurimum, & inter se diversi,
 Summarii Titulos, quibus locis (temerè sæpè)
 visum est, accommodarunt. Ea propter cohæ-
 rentia sensa crebrò reliquisse intercisâ, deductâ,
 & hiantia, indicat etiam ipse Salmasius Exerci-
 tationi-

tationibus Plinianis. unde satis sit nobis unum exemplum producere. Caput vigesimum primum Libri quarti ita explicit: *Illo finitur Hispaniæ latus, & à circuitu ejus incipit frons.* Vigessimum secundum, quod sequitur, ita incipit: *Septentrio hinc, Oceanusque Gallicus, Occasus illinc, & Oceanus Atlanticus.* In Exemplaribus MSS. legitur: *frons Septentrionis. Hinc Oceanus, &c.* Locum ergo corrupisse non contenti, quod & cohærebat, diruperunt: & Caput novum commenti sunt, ubi nec interpunctionem sententia sustineret. Itaque locus sic reconcinnandus: *Illo finitur Hispaniæ latus, & à circuitu ejus incipit frons Septentrionis. Hinc Oceanus Gallicus, illinc & Oceanus Atlanticus, &c.* Et hunc in modum jam vulgavit Ioannes Laët emendatâ, ac nitidulâ editione Anni MDCCXXXV. apud Elsevirios. Ubi etiam sæpè Lector commonefit talium importunarum Sectionum, ut hoc labore possimus nos hîc superfedere.

Verumtamen locus etiam sit alicui haut indecenti exemplo observationis nostræ, petito scilicet ex EPI TOMA GEOGRAPHICA, ut ubique MANTISSA cognationem habeat cum *opsonio*. Ibi nostrum Melam Pomponium revocamus (& evincimus, reor) ad ævum Augusti,

uberius, ac emendatius Eruditorum. Ideò & Plinius ille prætulit eum sibi Exemplar futurum, imitandum prorsus; aut potius prorsus suis lucubrationibus exprimendum, innumeris locis. Ipsummet sæpenumerò laudat, licet sæpius dissimulet, uti ibidem nos etiam patefacimus. In Tres Libros dissecuit vastum Opus suum Mela, miro tamen artificio, non multis constrictum foliis; minimè verò Capitibus, aut Sectionibus aliis diductos. Notum jam hoc vel mediocriter doctis. Et duarum ego editionum antiquarum domi habeo exemplaria ejusdem Pomponii, quæ ex vetustissimis codicibus depromptæ, duntaxat Librorum distinctæ interruptione comparent. Initio autem Operis nudas ducit ille lineas quasdam, quæ perspicuè compendio designant plenam illam Universi Descriptionem, proferendam subinde: ac recenset item summatim eas planè Regiones, quas postea exhibiturus est luculenter Particulari Loci cujusque Delineatione, unà cum Historiâ contentarum illic rerum haut injucundâ. Apto quidem fatis ordine Summaria isthæc confecit, Tres Partes Orbis profecutus, quæ Antiquis innotuere. En ergo quod ipsissimum Plinius cupiens exprimere, primo Libro locupletissimi

pletissimi Operis, veluti summâ quadam, pariter omnia complexus est, quæ singulis tot Libris deinde continerentur. Illos autem met Historiæ Libros (quod obiter dicam) ad numerum parem, ac rotundum extenderat xxxvi. Postmodum verò ac ipse tandem excogitaverat Summarium id rerum præmittere, Indicis loco; volens utique Libri & ipsum vicem obire, ad numerum denique imparem illi pervenere xxxvii. Eo quidem, quanquam *Numero Deus impari gaudet*, nihilominus nescio quid inconditi sentiscit Auditor. Attamen, quod potius ego existimo, novitium est, Summarium in Librum abiisse, Primi numero notatum. Appendicula indubiè, ac corollarium erat *Epistolæ*, aut *Prefationis*, si mavis ita vocare. Ipse discretim dicit, ut hariolari necessum non sit: *Quia occupationibus tuis publico bono parcendum erat, quid singulis contineatur LIBRIS, huic Epistolæ subjunxi.* Epistolam vocat, non Librum, cum *Libros* memorat, ac Summarium eorum subindicat. nec ullus unquam Librum appellavit Epistolam, præsertim Nuncupatoriam. Nec aliter sentiendum de ipso rerum Indiculo, quem, ait, *Epistolæ* subjungere, & annectere. Itaque unico *Prefationis* Titulo, sive Epigraphe,

phe, utrunque comprehendi debere; & sic, eliminato numero, & Libri appellatione, exhibendum utrunque, ambigere non est.

Porro quinam distinguendis hisce Pomponii Capitibus, quæ hodie suppetunt nobis, sedulos præstiterint se, ego prorsus ignoro, & mecum omnes, puto; non tamen mecum omnes, puto etiam, animadvertisse divisionis Capitum horumce *καταθηροσυνώνων*: si tamen animadvertent, adhuc non indicarunt aliis. Mihi enim nequaquam latuit, illicò usque ac in mentem venit, Summaria Ejus conferre cum Capitum jam vulgatâ digestionem. Ad lancem hanc omnino exigendam esse Capitum Pomponianorum distinctionem quamlibet, docemus in Ejus, quam paramus, & jam *in fine laborat*, Editione accuratâ. Unde, ut sint documento, animus est, duo hîc Exempla proferre ex Lib. I. præterquàm quòd & nobis etiam conducent ad nostrum nunc præcipuum institutum. Ecce ut verbis concepta sunt illis *Proloquiis*, quæ Capitibus ipsis antecedunt.

AFRICÆ INTERIORIS
GENTES VARIÆ.

C A P V T IX.

P R O L O Q V I V M.

[EX AFRICÆ Summâ.]

*At super ea, quæ Libyco Mari abluun-
tur, LIBYES-ÆGYPTII
sunt, &c.*

Id est, introrsus, P E N I T V S. Ubi de Mediterra-
neis Gentibus incipit Mela agere. Hisce ex
AFRICÆ Summâ desumptis, isthæc, unde ini-
tium ducit hoc Caput IX, planè respondent:
*P R O X I M I S nulle quidem Vrbes, stata tamen do-
micilia sunt, quæ Mapalia appellantur, &c.* Post
pauca eâdem in Summâ subdit:

*DEINDE, latè vacat Regio, perpe-
tuo tractu inhabitabilis, &c.*

Hoc est, P E N I T I Û S. Et huc illa spectant Capitis
hujusce: *I N T E R I O R E S etiam incultius: Se-*

*quuntur vagi pecora , &c. Et isthæc post pauca:
Ex his, qui ultrà deserta esse memorantur, &c. Ac
demùm subjicit in Summâ:*

*I N T R A (si credere libet) vix jam
homines, magisque semiferi, &c.*

Id est, P E N I T I S S I M E. Ad quæ nempe & isthæc
extrema hujusmet Capitis referenda sunt: *NVDI
sunt Gamphasantes, &c.*

Itaque totius hîc Mediterreæ Regionis diversas per
saturam Nationes recenset Geographus. Qua-
propter Eas à C Y R E N A I C A non secreteville,
qui Melam aut pridem, aut recenter dissecuère
membratim, sat indicii præbuère, parùm calluisse
Operis hujus Oeconomiam. Attamen nos, con-
textum hîc, ut aliàs, dispescentes, fecimus, ut
sibimet Pomponius constaret; nusquàmque exor-
bitaret à primis suis semitarum ductibus; aut præ-
tergrederetur à lineamentis illis, quæ duxit in
Summariis.

Exemplum hoc est dissecti denuò Capitis:
Quod sequitur, obliteratedam Sectionem exhi-
bet Capitis antiqui.

S Y R I A.

S Y R I A.

C A P V T XII.

P R O L O Q V I V M.

[EX ASIÆ Summâ.]

*Ab eâ [ARABIA] usque ad flexum
illum [NOSTRI MARIS]
quem supra retulimus, SYRIA.*

S Y R I Æ , multiplicis Regionis , & late patentis ,
extrema confinia , eodem Melâ Auctore ab A-
R A B I A , quæ præcessit , *Palestina* , & *Phœnicia*
sunt : ad C I L I C I A M , quæ subsequitur , *Antiochia*.
En verba ex Capite isto XII. *Hinc Palestina est , quâ tangit ARABAS , cum Phœnice :
& ubi se CILICIÆ committit , Antiochia*. Primariæ ipsius SYRIÆ & istæ Provinciæ perhibentur ,
scilicet *Palestina* , *Phœnicia* , & *Antiochia* : licet aliæ hîc etiam memorentur subinde . Cur autem metatores Pomponiani *Palestinam* posthabuerint , & *Antiochiam* ; prætulerint verò , & discrimine Capitis insigniverint P H O E N I C I A M , adhuc non liquet . Ea propter illud delevimus nos , haut obliquè manducente ipso Melâ , qui
alicubi

alicubi SYRIAM universam, ut in Summâ vîsum est, diducere, & discernere, non cunctanter respuit.

Sed satis jam Exemplorum. uberrimâ nanq; eâ segete affluunt infeliciter profani Scriptores. Itaque progredimur ad Sacros, qui averfis sic forsàn avibus accepti olim sint à suis Criticis, & Interpretibus.

SECTIO III.

Transitus fit ad Sacros Scriptores, sed præpostero adhuc cursu: & inprimis de Quatuor Evangelistis instituitur sermo. Plura præterea Evangelia prodiere, sed respicienda prorsus. Familia inter Sectarios fuit à Caino deducta, quibus documento erat Iudæ traditoris Evangelium. Græca Exemplaria olim Novi Testamenti interstingui non solita, præterquàm notulis ad marginem quibusdam. Diversè tamen quippe distingui illud subinde consueverat, nullâ primitus sectione descriptum fuisse, argumento est. Multiplex fuit Symbolica prædictio Quatuor Evangelistarum. Testimoniis comprobatur varietas illa Sectionum. Abundè exquiritur, quânam occasione, ac consilio, accesserint Illi ad Evangelicam contexendam Historiam? Sed habitâ tunc ratione potissimùm videtur Veritatis, ac Doctrinæ: posthabito ut plurimum rerum gestarum ordine. Quapropter Evangelia ipsa aptè possunt Historica Adversaria indigitari: unde tamen & contexi quiret Historia

numeris

numeris suis absoluta. Ioannes servare dicitur amplius gestorum seriem. Diversus Sectionum numerus ac forma, tandem memorantur Quatuor Evangeliorum. Et tituli quidam recensentur, quibus & Ipsa designari solita, ac discerpi.

MONUMENTA hactenus exquisivisse externa, atque excussisse, necesse nobis omninò visum fuit, ut, licet adverso gradu (nam *Inque suos fontes versa recurrit aqua*) recto tamen ordine progredi possemus ad scopum, quò nostra collimat disputatio. Nunc autem ad Sacros jam Scriptores proficiscimur: sed qui adhuc recentiores cùm sint etiam ipso Mose (Mose nempe primo Scriptore Sacro, ad quem & nunc contendimus) præposterè adhuc & nunc nos incedere, proculdubiò est; & pariter etiam procedere recto cursu. De quatuor mihi in præsentia sermo est Magnis Historicis JESU-CHRISTI DOMINI Testamenti, qui κατ' ἐξοχλὴν *Quatuor Evangelistæ* dicuntur, cùm plura sint alia suspecta, atque fallacia Evangelia à Patribus Græcis, & Latinis memorata; ut nec Judæ Iscariotæ, proditori illi nefando, vel suum defuerit Evangelium. De illis agens, qui Caianâ hæresi infecti erant, & à Caino fratricidâ cognominabantur, tradit S. Epiphanius

T Hæres.

Hæres. XXXVIII. opus apud eos circumferri, ὃ εὐαγγέλιον ἔστι καλεῖσθαι, quod *Judæ Evangelium* appellant. Quatuor igitur istos patentis jam FILII DEI Scriptores, non Typici, nostra quoque observatio est, singulos itidem Historiam suam construxisse nullâ interruptione Capitum, sed unâ continenter serie productam. Res enim est veri adeò persimilis, ut vel si conjecturis tantùm standum foret, nihil dubii relinqueret: sed autumo, sat longè procedere ultrâ conjecturalem utique constitutionem.

Primò ad rem inquam, satis de eo convenire inter omnes, Antiquissima scilicet Græcorum Novi Testamenti exemplaria notâ aliâ sectionis non interstingui, præterquàm illâ serie litterarum, quæ numeralis est, oræ contextus appictâ. Penes me exemplar est ex vetusto admodùm Libro Regiæ Bibliothecæ Parisiensis depromptum, typis & Regiis adeò pulcerrimis à Rob. Stephano excusum, ut potiùs artis miraculum indigitari liceat. Ibi quodlibet Opus Fœderis Novi non alio liquet Capitis discrimine notari, quàm exiguâ in eâdem lineâ spatii intercapedine cum litterâ majusculâ; adpositis è regione ad marginem Græcis elementis, quæ numerum significant, hoc scilicet modo, α, β, γ, & sic deinceps.

ceps. Præterea consultò adduntur ibidem numeri etiam ex illis, qui barbarici vocantur, eisdemmet locis, ubi notantur hodie distinctiones Capitum in Editionibus vulgatis utriusque Linguae. Discrepant verò inter se mirum in modum utraeq; divisiones, adeò ut rarò coëant eodem simul in loco & litteræ, & numeri. Hæc autem varietas Sectionum, ubicunque occurrit antiquum Scriptum occupare, cujusque sit Auctoris, certo certius argumento est (ut & antè dictum) sublestæ fidei exstare quanlibet illam dissecandi rationem; Auctoremque indistincti Scripturâ opus suum compegisse. Quod aliter in Novo Testamento quoquomodo fieri, mente compos non rebor. Quæ de integro illo Sacro Monumento dicta videlicet sunt.

Præterquàm quòd mystica, & olim prævia significatio Quatuor Euangeliorum (quæ & multipliciter exprimitur Scriptoribus priscis, quam & multis persequitur Ioan. de la Haye Cap. xxxvi. Apparatus Euang.) nec plures capit subdivisiones eorum, nec pauciores ferat. Hoc & symbolicè innuunt quatuor milites Vestimenta JESU-CHRISTI DOMINI dividentes in Quatuor Fragmenta, ut sortirentur. Planè adstruit S. Ambrosius Libr. de Tobia

Cap. xx. *Nullus enim eorum Vestimenta CHRISTI scindit, sed Dividit, sicut scriptum est: Diviserunt Vestimenta mea sibi, & super Vestem meam miserunt sortem. Diviserunt sibi EVANGELISTÆ Vestimenta Ejus, & super Vestem Ejus, hoc est, super prædicationem Euangelii, qua vestitur hodie DOMINVS, miserunt sortem, &c.*

Sed particulatim nunc de singulis Evangelistis pauca attingimus, quæ & cujusque, non obscure ostendant, Texturam Historicam, aut Capitibus pridem non distingui consuevisse; aut, quod eodem recidit, aliter atque aliter subinde interruptam. De *Matthæo* attestatur antiquissimum *Lectio-narium Græco-Arabicum*, quod *Ios. Scaligeri* fuit, laudatque non semel *Dan. Heinsius Exercitat. Sacris ad Novum Testamentum*. In eo, exempli gratiâ, extrema verba ex nostrâ divisione capitis vigesimi primi, ἐπὶ δὲ ὡς περὸ φητὶ αὐτὸν εἶχον, *quoniam sicut Prophe-tam eum habebant*, cum initio vigesimi secundi, quod est, καὶ ἀποκρίθεις ὁ ἰησοῦς, *Et respondens Iesus*, continuantur. Et ejusdem exempla indolis passim apud illud offendi, semel ibidem ille monet. De *Ioanne* indicat etiam *Heinsius in Aristarcho Sacro*, cum Caput ejus, ex distinctione nunc receptâ, tertium annectitur haut rarò
supe-

superiori ab Antiquis; quod & Syri datâ operâ fecerint. Sed pluribus de hoc Euangelistâ mox agimus. Itaque & *Marci* Euangelium, quod Latinè scripsisse, asseverant multi, in Ecclesiâ Aquileiensi (cui & Marcus ipse præfedit Episcopus) *αὐτόγραφον*, hoc est, *manus suâ exaratum*, & continuâ texturâ constructum characteribus Latinis, duobus aut tribus abhinc sæculis ostendi solitum, tradunt quoque nonnulli. quorum fidem nunc elevare desinimus, quantive sit judicare. Ac denique *De Luca* idemmet conligi, patet inferiùs.

Ceterum mihi, quale quale iudicium est, Historiæ hujus Sacræ describendæ Occasio, & Consilium, quibus impulsæ sunt plures ex Quatuor Euangelistæ, non minoris videntur æstimari debere, quàm testimonia ipsa, quæ protulimus, ac deinde proferemus. Ab Eis enim non adeò habitam rationem fuisse, cum Historiam eam conderent, Ordinis rerum gestarum, & Concionum, & Sermonum DOMINI; sed potiùs Veritatis, qua omnia gesta sunt; ac Doctrinæ pariter, quæ Sermonibus illis contineretur, jam præmonuerunt alii. Immò hæreticorum quorundam calumniis, adversus hunc non servatum Ordinem oblatrantium, satis superque

fieri Consilio eo, & Occasione, jam dudum curæ fuit doctissimis hominibus suppeditare. Matthæi, primi Historici, Consilium, Ut profecturus ad Gentes, illis Judæis, quos Evangelicâ prædicatione imbuerat, scriptum à se ipsum Euangelium relinqueret. Itaque quæ vivâ voce prolata audiverant, in scriptis subinde ob oculos haberent; ne aut eorum obliviscerentur, aut secus ac dicta fuerant, eadem quirent interpretari. D. Chrystostomi hæc sententia est Homil. I. in Matthæum. Et illud ei extitisse Occasione, ut Hebræo sermone Euangelium suum describeret. Ast, quando cunq; litteris ille mandaverit, sive Nicephorum Callistum audimus, qui Libr. I I. Histor. Ecclesiastic. Cap. XLV. ait:

Αὐτίκα γὰρ, πρῶτον Ματθαῖος ὁ ἐκ τελωνίας, Ἑβραίοις τὸν σωτήριον λόγον κηρύξας· ἐπεὶ περ ἀπαύρην ἐφ' ἕτερα τῶν ἔθνῶν διὰ σπουδῆς εἶχε, πατρὶῳ γλώττῃ, τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον μὲν ἑξ ἑτῆ τῆ χειρὸς ἀναλήψεως καταλελοιπῶς: *Statim enim primus Matthæus publicanus, Hebræis salutifero Verbo prædicato, quando quidem aliò ad Gentes ire maturabat, sermone patrio Euangelium suum, elapsis quindecim post CHRISTI ascensionem annis, scripsit: Quod in ann. DOMINI XLIX. incideret; sive Eusebio Lib. II. Histor. Ecclesiast. Cap. VIII. assentimur, subindicanti annum*

DOMINI

DOMINI XLI. indubium, inquam, est, Matthæum scriptis tradidisse suum Evangelium in ipso profectiois procinctu, veluti festino, ac properato quodam opere. ubi nihil ipse pensi haberet, qua digestionem rerum, aut Ordine, Capitulumve distinctione, gesta DOMINI exprimeret: potius, quæ memoria suggereret, illicò, ne laberentur, litteris consignaret.

Disertè hoc ipsum de Marco testatur D. Hieronymus Proœmio in Commentarios super Matthæum: *Secundus Marcus, interpretis Apostoli Petri, & Alexandrinæ Ecclesiæ primus Episcopus: qui DOMINUM quidem Salvatorem ipse non vidit, sed ea, quæ Magistrum audiverat prædicantem, IUXTA FIDEM MAGIS GESTORVM NARRAVIT, QUAM ORDINEM.* Et, profecturus aliquò, ut Matthæus, non maturabat. Sed Papiam, Ioannis Evangelistæ discipulum, juvat audire, qui abundè rem narrat, & conficit negotium. Sic apud Eusebium loquitur Lib. III. Hist. Ecclesiast. Cap. XXXIII. *Μάρκῳ ὁ μὲν ἑρμηνεύτης Πέτρῳ γρόμῳ, ὅσα ἐμνημόνευσεν ἀκριβῶς, ἔγραψεν. ἔμῳ τοι τάξι τὰ ὑπὸ τῷ Κυρίῳ λεχθέντα ἢ περαχθέντα. ἔτε γὰρ ἤκουσε τοῦ Κυρίου, ἔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ. ὑπερον γὰρ ὡς ἐφίω Πέτρῳ, ὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας. ἀλλ' ἔχ' ὡσπερ σὺντάξιν τῶν Κυριακῶν ποιῆσθαι λόγιων, ὡς τε εἶδεν ἡμάρτε*
Μάρκῳ

Μάρκος ἔτιως ἕνια γράψας ὡς ἀπεμνημόνευσεν. ἐνὸς γὰρ ἐπιήσατο πόνου, τὸ μὴδὲν ὡς ἤκουσε καταλιπεῖν, ἢ ψόσειδάσει αὐτοῖς. *Marcus, qui fuit interpres Petri, quaecunque tenebat memoriâ, scripsit quidem accuratè: sed tamen non eo Ordine, quo erant à DOMINO dicta, factâve. Neque enim DOMINVM audierat ille quidem, neque erat eum comitatus: sed postea, ut dixi, comes Petri fuit. qui quidem non DOMINI sermones, & præcepta, eâ narrandi serie, quam DOMINVS in illis tradendis tenuisset, docebat: sed eam in prædicando rationem sequebatur, quam ad auditorum animos instituendos opportunam, accommodatâmq; censuit. Quare in eo neutiquam erravit Marcus, quòd quædam (sicut memoriæ ea antè mandaverat) litteris prodidit: quandoquidem hoc unum mente, & cogitatione sedulò prospexit, ut nec quicquam eorum, quæ audivisset, prætermitteret, nec falsi aliquid iisdem omninò interponeret.*

Conlectanea ergo Historica, Adversariave, quæ & apparatus potius, ac materiem contineant construendæ Historiæ, quàm Historiam ipsam, mihi videor, Evangelia isthæc potuisse aptius Viris Eruditis cognominari. Sive ὕλην vocare mavis, id est, *Sylvam*, Latini *Commentarios* dicunt. Ejusmodi autem quibuslibet Adversariis, Conlectaneisve, naturâ suâ, & indole, locus

locus unquam non fuit divisioni ulli Capitum; nec quid tale quisquis eorum Auctor mente unquam concepit: postea benè forsàn Interpretes, ut, adhibitâ distinctione locis opportunâ, suppetias irent studiosorum labori. Historia tamen ex quadruplici Euangelio commodè quidem posset contexi, & studium, puto, ni me fugit memoria, nonneminis jam fuit: Monumentumque id in segmenta commodè plura tributum.

De Luca item cogitare aliter non licet, ac de Marco, & Matthæo; quippe qui è Paulo Euangelium *τετραεγγυλιως*, inordinatè expiscatus est, ut Marcus è Petro. quo protritius nihil adhuc: itémque variò illud etiam distribui. Dissectum hodie est xxiv. Capitibus. Oecumenius, & Euthymius in lxxxiii. discrevère; Ammonius, & Eusebius in cccxliiii. Ambrosius autem clxiv. Titulos designavit.

Ioannes solùm restat, sed qui obesse forsitàn hoc nomine quid videretur, cùm secus valdè ac de ceteris vidimus, de Illo ab omnibus, liquidò constet, existimationem haberi. nam nec festinanter scripsisse suum Euangelium, nec inconcinno Ordine, profitentur Viri doctissimi, quibus & ego subscribo. Nihilominus in Capita,

ego inquam, illud non discerpfit. Eandem quoque fortitus est Sectionum varietatem apud ætate inferiores, ac tres alii Evangelistæ, quòd Ipse itidem datâ operâ non dirupisset. In Vulgatis hodie Ejus Evangelio adscribuntur xxii. Capita: Suidas verò ccxxxii. adscribit, & sic alii variant. Ast Quadrijugi denique Currus illius Sacri, quo vectatur FILIUS DEI, numeri Sectionum in unum conlati, immanem summam conficiunt. En quam accepimus ex Cæsario, Nazianzeni fratre, in Quæstionibus: Τέσσαρα ἡμῖν ὑπάρχουσιν εὐαγγέλια, κεφαλαίων χιλίων ἑκατὸν ἐξήκοντα δύο. *Quatuor sunt nobis Evangelia, quæ mille centum sexaginta duobus Capitibus constant. Sed Suidas, nongenta septuaginta & unum Capita annumerat. Uterque ut nostram divisionem superet, manifestum est. Sed diutiùs in re clarâ ineptum arguari.*

Neutiquam tamen prætermittam, Et in Titulos quoque dissipari solita Quatuor Evangelia. Id genus aio Titulos, in quos & Poëmata Homeri discreviffe Grammaticos superiùs dictum. Tales sunt isti Nazianzeni, qui Tituli Miraculorum agnoscuntur: ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ ΕΝ ΚΑΝΑΪ; ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ; ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ; ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΕ ΑΡΤΩΝ; ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ;
 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚ ΓΕΝΕΤΗΣ ΤΥΦΛΟΥ; ΠΕΡΙ
 ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ; ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ
 ΚΥΡΙΟΥ; ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ; ΠΕΡΙ
 ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.

*De Nuptiis in Cana, De Regulo, De Ægroto, De
 Quinque panibus, De Incessu supra Mare, De Cæco
 à nativitate, De Lazaro, De Morte DOMINI,
 De Resurrectione, De Congressibus, ac Sermone cum
 Discipulis.* Evangelistæ Ioannis isti Tituli sunt;
 Suidas verò omnium Quatuor recenset, cuius
 ista addimus in fine: τίτλος ἀφορέσει κεφαλαίαις. καὶ
 ὁ μὲν ματθαῖος ἔχει τίτλους ζή. κεφάλαια τνέ. ὁ δὲ μάρ-
 κος τίτλους μη. κεφάλαια λς'. ὁ δὲ λουκάς, τίτλους πγ'.
 κεφάλαια τμη. καὶ ὁ ἰωάννης τίτλους ιη'. κεφάλαια σλβ'.
*Titulus differt à Capite. Nam Matthæus quidem ha-
 bet Titulos LXVIII. Capita verò, CCCLV. Marcus
 autem Titulos XLVIII. Capita XXXVI. Lucas verò
 Titulos LXXIII. Capita CCCXLVIII. Et Ioannes
 Titulos XIIIX. Capita CCXXXII.* Variant tamen
 alii, ut in Capitibus, etiam & in Titulis. Sed ha-
 ctenus nobis de Novo Fœdere hîc disceptatum
 sit.

SECTIO IV.

Ad Mosem deventum, Primum, in Sacris, atque Profanis, Scriptorem. rationi ideò non consonat, Scripta sua distinxisse illis Sectionum pigmentis, quæ plures adhuc recentiorum non adhibuerunt. In templis Antiquiorum, antequam gesta Scriptis mandarentur, condita rerum nonnulla monumenta, quæ in publicum non exhibant. Moses an Litterarum Inventor? Sed Vindex potius fuit: ac forsàn Litteras à DEO habuit, quas Samaritani retinuerunt. Præstantiâ item PRINCEPS Moses Scriptorum, non tamen ideò quas inferior ætas distinctiones invenit, tumprimùm eidem in usu forent. Immò integer Pentateuchus, ortus ab Illo contextus unus aequalis, & continuus, sine ullâ Librorum interruptione. Ipse Quintuplex Liber simpliciter LEX vocatur, THORA Hebrais. Turpis error Philonis. Quando LEX Sectionibus interstincta, nescitur prorsus. Hebræi Magistri sibi arrogant, & pariter Græci. Multiplices Sectionum species denique memorantur, quæ propria Pentateucho.

VENIO denique ad MOSEM, Scriptorum omnium Sacrorum, & Profanorum, verè, ac facilè PRINCIPEM: quocirca & nostri hujusce Opusculi Curam scilicet, & Studium præcipuum, & egregium. Volumus ergo Eum, ut tot junioribus aliis Caputum distinctiones non innotuere, non adhibuisse
pariter

pariter suæ primitus Historiæ. Condimentum namque id, fucusve, ut sic dicam, subinde scripturientium, affectanda viderentur potius ætati jam adolescenti; quàm infantia illa concupisceret primo adhuc diluculo verborum, & rerum. Ubi enim si Primatum, ut fas est, ætatis dederimus Ei in Sacris Scriptoribus; & in Profanis, addidisse, planè quidem superfluit. Constat vel ex ipsis Scriptoribus Gentium, Mosem sæculis aliquot anteriorem esse quolibet ethnico Scriptore; cum Gentes ipsæ ex suis ullum nominare non possint, qui, si bene calculum ponunt, quid temporis ipso non sit Bello Trojano recentior, aut eidem circiter æqualis: Mosem autem sat longè eo Bello vetustiore haberi, compertum. Mitto tamen nonnulla Monumenta in templis Ægyptiorum, Chaldæorum, & Phœnicum, asservari solita, quæ in lucem non prodibant: Uti deinde in Latio etiam, apud Pontificem Maximum in Romanorum primordiis. quod jam ex nostrâ observatione notum Notit. I. *Compendii Geographici*. Sed his hodie immorari importunum, postquam eo labore, ut planum facerent, desudarint Viri eruditissimi. Quin immò, si Eupolemo fidem habemus Lib. *De Regib. Judæor.* quem & lau-

dant Clemens Alexandrinus Lib. i. *Stromat.* & Eusebius Cæsariensis Lib. ix. *Preparat. Euangel.* Moses ille Litteras invenit, quibus & Libri ipsi describendi forent. Itaque cum Eo conferri non debent, sive Barbarica antiquior, sive Græcanica Philosophia, cùm illæ nempe jam proditæ litteris.

Inficias equidem non eo, longum texti dissidium de primâ origine scriptionis; sed maximâ ex parte id pacatum relinqui, ego etiam observo, si animadvertimus, Plures Gentes, quæ ob Litterarum inventionem prædicantur, unam & eandem esse diversis appellationibus. *Assyriis* adsignat Plinius Lib. vii. Cap. lvi. *Syris*, ipso teste, alii; *Phœnicibus* innumeri. qui verò tribuunt *Mosi*, cum prædictis prorsus consentiunt quadam prolepsi, vetustis adeò rebus familiari. *Judæi* namque *Assyrii* dicti, *Syri*, *Phœnices*, *Aramæi*, *Chananæi*, *Palæstini*, &c. quia *Syria*, quondam terrarum maxima, & plurimis distincta nominibus, (ut verba ejusdem Plinii sunt) tot ea Loca, ac plura etiam complectebatur, quæ tenuerunt Hebræi; & omnibus utique Hebraicæ Litteræ propè sine discrimine erant in usu. τὸν Μωσῶν, Eupolemus affirmat, πρῶτον σοφὸν γράσας, καὶ γράμματα ἐξιδουῶν τοῖς Ἰσραήλοισι πρῶτον, καὶ οὐκ ἰσραήλων φοίνικας

φοίνικας ἀγαλαβεῖν, ἔλλαως δὲ ἀπὸ Φοινίκων, &c.

Mosē primum Sapientem fuisse, Judæis que primum Litteras tradidisse: à quibus eas Phœnices, ut à Phœnicibus Græci, acceperint, &c. Nihilominus, licet Mosē, adseram etiam ego, Primum fuisse sapientem, qui Libros in publicum ediderit; Litterarum tamen Auctorem jure haberi, non putem, sed Vindicem. Altius, equidem autumo, revocari oportere Litterarum inventionem, & cum D. Augustino Lib. xviii. *De civitat. DEI*, Cap. xxxix. putandum, *Hebræas Litteras à Lege non cœpisse, quæ data est per Mosē: sed potius, per illam successionem Patrum, memoratam Linguam cum suis Litteris custoditam.* Mosē autem ipsum, cum accingeret se condendæ Scripturæ Sacræ, rudes, & inconditos characteres antiquos, post diluvium fatiscentes, in aptiorem formam, & usum concinnasse, nostra sententia est, & jure quasi postliminii vindicasse.

Forstàn aut potius sit (ut leviter & isthæc perstringam) illosmet Characteres accepisse à DEO in monte Sinai, E J V S Digito nimirum exaratos; & Hebræis deinde tradidisse, unde & *Hebraici* dicti, non aliunde: quos & retinent, aiunt, huc usque Samaritani. Ast Judæi postea captivi Babylone, sceleribus infecti, non tantum

tum Linguæ obliti sunt, sed etiam Characteris. Itaque Legem tum promiscua plebs litteris, & linguâ Chaldaicâ (eorum scilicet , apud quos exulabant) sibi describebat. Verum superveniens Regi Balthazaro subinde Angelus , & in pariete scribens, Characterum mutationem induxit; quam fecit Esdras , antiquorum nempe jam obsoletorum restitutione. Pleniùs tamen, fusiùsque ista nosse qui velit, adeat Virum peritissimum Linguarum Orientalium, eruditionisque omnimodè multiscium, Ioannem Morinum Exercitat. II. in Samaritanorum Pentateuchum. Cui si & nostræ commentationes probentur, nihili jam eas desinam habere; *cùm planè ex illis sint, quæ per Indices non sapiant; nec quas, fors, quicumque oculatus est, prospicere statim possit.*

Sed redeo in viam haut nimis præter rem è diverticulo. Et Præstantiâ, inquam, & Dignitate (ut anteriùs de Aristotele) & Moses audit etiam Scriptor Princeps. D. Augustinus paucis utrunque Principatum adumbrans, Præstantiæ scilicet, & Temporis, Cap. xxxvii. ejusdem Lib. xviii. ait: *Sed nec ipsum verum Theologum nostrum Mosem, qui Unum Verum DEVM veraciter prædicavit, cujus nunc SCRIPTA in auctoritatis Canone PRIMA sunt, Tempore [alii Scriptores] PRÆVENERUNT.*

RVNT. Atenim ἀπὲρ Μωϋσῆς Θεῶν Πνεύματι ἀξιώθεισιν
 διηγήσατο, quæ divino spiritu afflatus enarravit, ut
 tradunt cum Philopono Theologi Græci, mi-
 rum non erit, si commendentur etiam ab inef-
 fabili, & summâ sermonis facundiâ, & puritate.
 quam & ipsi Pagani non inficientur, vel qui de
 Sublimi Orationis genere edisserunt. Adiri
 quit Longinus Cassius: nolumus jam nos, quid,
 etsi genuinum, interjici, quod obstet tamen
 celeri gradu attingere institutum.

Dum autem Primæ igitur Scripturæ initium
 Moses ducit ab ipsomet rerum initio, quæ mirè
 inter se consonant; in illis enim incunabulis, ac
 rudimentis ingeniosæ lucubrationis exactam
 normam expleri artis jam maturæ, quisquis
 nunc cogitet, naturæ, & ingenio adversabitur
 omnium noviter inventorum. Nihil, inquam,
 inchoatur simul ac perficitur, à primâ etiam
 ipsâ constitutione rerum Artificis Supremi: sen-
 sim, ac per gradus illuc continuò deventum
 deinceps est. Nequit itaque in animum induci,
 Sectionum minutias, quibus inferior ætas af-
 fulsit Scriptis, præstitas ab Illo tum primùm:
 maximè cùm tot alii ex veterrimis Scriptores,
 (ut satis jam liquet,) qui & nequaquam Mosem
 nesciverunt, immò expresserunt sæpè, palàm id

attestentur, dum nusquam suorum operum illas adsperferint. Potius (ut mea fert suspicio) ipsa etiam Contextus ejus Sacri in quinque Libros digestio, *Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomion*, à manu juniori est, Moses quippe non fecit. Sic & annuere videntur Ejus alicubi verba. in Exodi Cap. xxiv. comm. vii. inquit de ipso integro Opere: ויקח ספר התורה ויקרא : באזני העם : *Et cepit LIBRUM Fæderis, & legit in auribus populi.* Pariter in Deuteronomii Cap. xxxi. Comm. xxiv. והיו ככליות משה לכתב את דברי התורה הזאת : ספר עד תמים : *Et fuit cùm consummasset Moses scribere verba LEGIS istius in LIBRO, adusque ea perficere.* Hebræis nanque Volumen illud quintuplex תורה *Thora*, id est, *LEX*, vel *Doctrina* vocatur; à verbo ירה *jara*, quod est *docuit*. *Lex* quippe nihil aliud habetur, quàm *Doctrina*, & instructio hominum. Sic passim & apud Græcos Patres, Latinósque videre est, & apud Rabinos, Libros Moses ἀπλῶς *Legem* usurpari ac bono fat jure, nam etsi in Genesi pauca Leges contineantur; Exodus verò, Leviticus, & Numeri Legibus pleni sunt: & Deuteronomium, ut verbum indicat, priorum est quædam ἀνανεφαλαίωσις: itaque *Secunda*, & iterata *Lex*. Insignem locum proferam Eliæ Levitæ, Grammatico-

maticorum Hebræorum eruditissimi, ex tertiâ Præfatione in Librum *Masoreth Hammasoreth*, quo ita evincuntur omnia, ut ex argillâ, uti collibuisset, effictum nobis, conjiciat nonnemo:

אֵךְ אֵמֶת הוּא שְׂאִין בּוֹ סֵפֶק שְׁזָאֵת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָיָה סֵפֶר פְּשׁוּט בְּלִי נִקּוּד וּבְלִי טַעֲמִים וּבְלִי סִימָנֵי סוּפֵי פְּסוּקִים כְּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
רוֹאִים הַיּוֹם וּלְפִי דַעַת בְּעֵלֵי הַקְּבֵלָה כָּל הַתּוֹרָה הוּא כְּפֶסֶק אֶחָד :

Sic Latinè sonat ex versione doctissimi Morini:

Veritas hoc est, neque in eo ullum est dubium, LEGEM illam, quam posuit Moses ante faciem filiorum Israël, fuisse Librum Simplicem, sine punctis, sine accentibus, & sine signis finientibus versus, sicut nos hodie videmus [in Synagogis nempe, ubi sic adhuc Exemplaria servantur:] Verùm etiam, juxta sententiam Cabbalistarum, LEX universa fuit sicut VNVS VERSVS. Hinc jam quælibet alia testimonia redundant, ac parcimus nonnullis: eis quippe & opus nobis non est, ut obtineamus id, in quod enitimur, & contendimus. cùm vel putida, & caliginosa Philonis etiam verba, si atra bilis non est,

— *Per me equidem sint omnia protinus alba.*

Vera, inquam, proba, & cujusque hæsitationis expertia. Homini Judæo, Græcè docto, pariter Mosem Græcè doctum facere, venit in mentem: Et ipsummet Sectionem fecisse illam

Quintuplicem suorum Librorum, tradidit nobis: Et, si Divis placet, Inscriptionibus illis Græcis donasse eosdem Libros, quibus hodie inscribuntur, *Genesis, Exodi, &c.* ubi ne fando Græcorum idioma, nomenve erat auditum. Satius tamen erit, ipsum audire. Libro περὶ ἀφθαρσίας κόσμου, *Quòd Mundus sit incorruptibilis*, ait: μακροῖς ἢ χρόνοις πρότερον ὃ τῷ Ἰσραηλίῳ νομοθέτῃ Μωϋσῆϊ, γρηγορῶν ἐν ἀφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον ἐν ἱεραῖς βίβλοις· εἰσὶ ἡ πέντε, ὧν τὸ πρῶτον ἐπέγραψε Γένεσιν, ἐν ἣ ἄρχεται τὸν τρόπον τῶτον. Ἐν δευτέρῃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἔργον, ἐπὶ τῷ γλῶ. *Sed longè antiquior Moses Legifer docuit Judæos, Mundum esse genitum, & incorruptibilem, quod scriptum reliquit in Sacris Bibliis. Sunt autem quinque, quorum primum Inscripsit GENESIM, sic exorsus eam: In principio fecit DEVS Cælum, & Terram. Et Libro περὶ ἀπεικίας, Sive De migratione Abrahami: Παράλλως ἔν ὁ ἱεροφάντης μίαν τῆς νομοθεσίας ὅλην ἱερὰν βίβλον, Ἐξασπλῶ ἀνέγραψεν, οἰκῆιον ὄνομα Δεράμην, & ταῖς περιεχομένοις χρησιμοποιῶν. Rectè igitur Sacer Vates unum integrum Legis Librum, EXODVM Intitulavit, nomine conveniente contentis in hoc oraculis. Sed pergitur nos, & relinquimus Philonem; nam lis nobis est duntaxat de Capitibus.*

Verùm enim verò, Quando nimirum, & A quibus reverâ Volumen id Sacrum in Libros, Libri deinde in Capita diducti sint, certo certius

tius est, certi quid non haberi. Qui altiùs accessunt, ab Esdra, & Viris Synagogæ Magnæ, omnia præstita dicunt; sed perperam, ac fatagunt frustra. Philo autem sæpè, & Josephus Lib. I. *contra Apionem*, quinariam, sed solam, jam Divisionem agnoscunt. Masorethæ enixè conantur sibi vendicare; nec desunt, qui suffragentur. *Masorethæ*, inquam, Critici Hebræorum, ex Mœsiâ Paphlagoniæ Judæi oriundi, *Tiberitæ* etiam appellati: quorum industriæ Grammaticationes proficua non semel referuntur, nocuaq; item non semel. & conflasse quoque ipsi putantur Inscriptionem illam à numero Librorum, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי, *chamasch chomesce*, id est, πεντάς πεντάδων, seu *quinarius quinariorum*, quod est, Quinarius egregius, ac nobilissimus. Librorum verò subinde unumquenque ab initialibus dictionibus nuncuparunt. primum בְּרֵאשִׁית, *Beresith*, In principio; secundum, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, *Veelle shemoth*, Et hæc sunt nomina; tertium, וַיִּקְרָא, *vaijra*, Et vocavit; & sic ceteros. Alii studium rentur, Septuaginta Interpretum fuisse; quibus πεντάδουχον integrum Opus inscriptum, quòd in quinque Volumina foret dissipatum. Et singula eorum Græcis illis inlustribus appellationibus distincta, *Genesis, Exodi, Levitici, &c.* Ego

itaque in medium relinquo: Davus equidem,
non Oedipus sum.

Ceterum minutas jam Sectiones eorundem
Librorum, nempe per Capita, Commata, sive
Versiculos, quos nostra potissimum spectat
Animadversio; & adhuc non comminiscitur
Philo, Mosis adsignandas Primati Scriptori,
multiplici etiam præ ceteris, & diversâ ratione
distingui, ac variari, demum animadvertimus.
Labor tamen ille, quoruncunque olim fuit,
nobis jam solum reliquus est, sed qui paucis
omnino constitutus. Discerptum hodie inve-
nimus Librum *Geneseos* L. Capitibus, *Exodi* XL.
Levitici XXVII. *Numerorum* XXXVI. *Deuteronomii*
XXXIV. Quam omnium nuperrimam divisio-
nem existimo. Itaque Capita CLXXXVII. ex toto
Pentateucho conliguntur. Attamen cum nullo,
paullò antiquiori, alio, quantum est Distin-
ctionum, congruit alicubi quoquomodo iste
numerus. Judæi Magistri, ex Masoretharum ta-
men decreto, Librum *Geneseos* in duodecim
Fragmenta diducunt, quas *Paraschas* ferunt; &
in quadraginta & tres, quas appellant *Sidras*.
In toto autem Legis Volumine *Paraschas* con-
stituunt LIII. *Sidras* CLIV. Alicubi etiam & per
Commata, aut Versus partiuntur, quæ illis
Pesukim

Pesukim vocitantur. & ex quintuplici Libro quinque millium octingentorum & triginta numerus conficitur. Aliter etiam & in *Titulorum* discrimina interrumpunt Grammatici nonnulli, numero scilicet duorum & quinquaginta. hoc est, *Genesim*, in undecim Titulos; *Exodum*, pariter in undecim; *Leuiticum*, in decem; in totidem, *Numeros*; & in totidem etiam *Deuteronomium*. Ipsis etenim Titulis ex primis eorum dictionibus nomina, more suo, fecerunt. Primus itaque perhibetur בראשית, *Beresith*, id est, *In principio*; Secundus נח *Noach*, sive *Noë*; Tertius יציאת מצרים, *Lecleca*, hoc est, *Egrediens egredere*; & sic deinceps. Ast Samaritani, puto, admodum antiqui, singulos sui Pentateuchi Libros in Sectiones discerpsere, quas *Katsin* dicunt, Paraschis Judaicis, & Sidris longè breviores. Ducentas & quinquaginta in Libro Genesis adnumerant, appicto hunc in modum numero ad calcem Libri: *Liber iste Primus Sectionum est ducentarum & quinquaginta*. Et in fine, ubi explicit maximus Quinio, subjiciunt, Summam ex illo confectam, Nongentis & sexaginta sex *Katsin*, sive Sectionibus, constare. Aptè enim, uti in liberâ, ut sic dicam, arcâ, agròve immuni præsignatorum à domino finium (ali-

ter quippe fieri nequaquam potuisset) quilibet terminos sic variò definire quiverat impunè;

*Aut signare quidem, aut partiri limite campum,
Fas erat*

cuique mortalium; eritq; haut dubiò aliis pariter, nec indignè, in posterum. Sed huc scilicet usque dissertaverimus de multifidâ Scriptorum omnium divisione.

S E C T I O V.

Certamen instituta Animadversionis tandem committitur. & accedere ad illud jam licet fronte tranquillâ, & serenâ, cum nil externum magis ab Historiâ Sacrà ex dictis constet, quàm Ejus Sectionum interstinctio. Munus id Interpretum fuit Catholicorum, ad quod quancumque patet aditus. Orbis universus puncto temporis conditus à D E O: Sex dierum spatium superfluit. Eo Moses abusus ratione diversâ. Firmatur strenuè, notumque id & Gentibus. Universi opificium Heptahemero narratur contineri: qui Septimum Diem ab eo separat, Codici adversatur Sacro. Moses copularat, secrevit ille, qui exordio Capitis secundi Geneseos annexit. Palàm istoc fit conlacione pristina cum nostrâ distinctionis. Aptè Lector videretur quiescere, ubi requievit D O M I N U S. Septimus Dies, Sabbatumque, requiei opportunum. Vt planius adhuc constet, immeritò agi cum primâ Hebdomade ab illis, qui ultimum diem ejus divellunt, Effata quaedam producuntur. Primum est, Proba bifariam divisio Diei: Alterum, Ipso Meridie

Dies Naturalis sumit exordium. Ita in usu Astronomis, Populis pluribus, qui à Druidis habuerunt. Tenebræ Luce priores, quod & Gentilibus notum. Vespera incipit à Meridie, atque abundè probatur. Duplex Vespera, terminis suis definiuntur. Manè inchoatur à mediâ nocte, & vocatur Aurora: exinde ascendit, ideóq; Atræ Hebræis habebatur. Item Aurora proxima Vesperæ, Nocti. Expenditur locus Nonni in Paraphrasi Ioannis Euangel. Tertium Præmissum, In Instanti Progenitus Mundus, & strenuè denuò confirmatur rationibus. Percurritur Caput primum Geneseos; in Partes dispertitur, exhibetur, inlustratur. Primis ejus verbis Orbis ipsamet Partes omnes sat commodè inclusæ. Septimo Die & cuncta ea efficta, idque adsertum Gentium Theologis. Denique ex Præmissis conligitur, Fabricæ Sex dies, quos mente complectimur, unicum fuisse Meridiani temporis punctum, & septimi Diei; Eumque Heptameri verum solum, ac Naturalem Diem, benedictum à D E O, & E I sacrum; inprimis ideò & memorandum Mundi Opificio. Qui verò ab illo sejungunt, spatium ullum temporis, quod Hexamero suo contineatur, Primæ Hebdomadi non relinquunt.

TANDEM jam, FRATER INLUSTRIS-
SIME, ecce pervenio ad illam nempe,
quæ Prima, quantum Distinctionum
sit ab initio rerum, existimari oportet, Sectio
Scriptorum omnium; & cujus gratiâ discepta-
tionis nostræ filum, prolixæ forsàn, hucusque
protraximus. Meritò hîc triste supercilium ca-

peratæ frontis, ad levem illum rumore Contextus Sacri nunc denuò divulsi, quamprimùm contractum; solutum, reor, jam redditum sit, remissum, ac lætum. Utcunque ergo Intercisio est Sacerrimæ Texturæ Voluminum Sacrorum, alicubi dispescens æqualem Ejus seriem, & continuum tenorem; utcunque, inquam, sit, nequit enim aliud excogitari externum adeò, extrarium, atque diversum ab Ipsismet, & ipso Mose, conditore Eorum primævo. Omnibus quidem nobiscum probè fat convenit, id genus Distinctione qualicunque, pari quoque Distinctioni rerum, & perspicuitati fat postea, duntaxat litatum. Itaque, ubi longissimùm abest, ut obesse quid unquam possit, semel aut iterum loco movere Distributionem illam in hodiernis Editionibus constitutam, & aliò transferre; immò sensui juxtà ac ordini mirum in modum nonnunquam proficere; averfari id studium, mihi videor, supersticiosum sit. Quicunque jam pridem ad Mosem inlustrandum accessere, Ei ut ferrent opem, desudarunt, sive cùm enuclearunt sensuum Ejusdem arcana, sive cùm interquiescere fecerunt decursum contextus. Munus geminum Interpretis est, ut ex dictis jam liquet; aut Grammaticus ille sit ingenuus, non

Gram.

Grammaticaster, aut eruditior Criticus, Theologusve multigenâ Litteraturâ perfusus. Munia sua Interpretibus adhuc interdicta non sunt : nam haut secus hodie, ac pridem nempe, ea sat licent; & cuilibet, modò Catholicus sit, necnon eruditus, nunc etiam patent. Studioso liberum est, anteriorum sententiæ non assentire, suamque in medium proferre; amovendam pariter, cum suppetat ubicunque præstantior. En itidem nos ad Mosem reverenter adgredimur elucidandum, quod ulli mortalium vetitum non fuit : Immutare verò vel apicem eorum, quæ Eidem externa non sunt, procul absit à nobis : *Manum ego non mittam cum*
 עִיָּה אֶל-אֲרֹן הָאֱלֹהִים *Huzzah ad Arcam DEI.*

ORBIS molem universi ex nihilo creatam à DOMINO, inchoat Vates narrare ipso Historiæ principio. Sex dierum inclytum Opus exhibet nobis. hoc est, in exædificando eo Summum Opificem sex dies illos, primum Temporis spatium, insumpsisse integros; & septimo, imminente jam ut Vespera sceret, id est, oriri, uti sic dicam, inciperet, complevisse Fabricam, extremamque ei manum imposuisse. Temporis autem numero illo abusus Moses, non quòd eo indiguerit Divinus Architectus, ut conde-

ret Mundum; sed respectu quodam ad naturalem ordinem operum, ut D. Augustini sententia est; sive, ut Græcorum Doctorum, pro captu intelligentiæ nostræ imbecillæ. Indubium quippe est, juxta cordatiorum assensum, **Universa simul efficta dicto citius à DOMINO,** hoc est, quod dicunt, in instanti; duntaxat vultu Velle jam annuente. Immò, si nutus adhuc abundat, Dum tantùm Cogitat, præstò fuerunt sibi omnia, quæ fecit. Philo inquit in *De Mundi opificio*: Ἐξ δὲ ἡμέρας δημιουργηθῶναι, φησι, τὸν κόσμον, οὐκ ἐπέδῃ προσεδεῖν χρόνων μήκους ὁ ποιῶν· ἅμα γὰρ ἄρα εἰς θεόν, ἔ' προσέτιοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ διανοέμενον. *Sex autem diebus fabricatum, ait, Mundum, non quòd temporis spatium opus habuerit Conditor. DEVM enim non jussis solùm, verùm & Cogitatu operari creditur.* Διενόηθης γὰρ, verba refert Philoponus, λόγιόν τι, φησὶν, καὶ ἐγνήθησαν ἀ' ἐνενοήθης. *Cogitasti enim, inquit Scriptura, & facta sunt, quæ Cogitasti.* Et S. Ambrosius, huc quoq; respiciens, Hexamer. Lib. I. ait: *Ut Voluntatis effectus sensum temporis præveniret.* Sic volunt sanxisse & Concilium magnum Lateranense sub Innocentio III. c. I. Et argutè item Sacrum ipsum Historicum, cùm, postquàm primo Capite Mundi exprefisset Opificium diversis diebus, altero subdit

comm.

comm. IV. *Iste sunt Generationes Cæli, & Terræ, quando creata sunt in DIE, quo fecit DOMINUS DEVS Cælum, & Terram.* Cui & Ecclesiasticus accinat Cap. XIX. *Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ πάντα καὶ ἕνα.* *Qui vivit in æternum, creavit Omnia simul.* At munitum, quod hîc prætermittimus, Sacrorum ingens agmen Auctorum, claudat ipse Augustinus, sed doctissimis verbis ex Cap. IX. Civit. Lib. XI. *Nimirum ergo si ad istorum Dierum opera DEI pertinent Angeli, ipsi sunt Lux illa, quæ Diei nomen accepit: cujus Vnitas ut commendaretur, non est dictus Dies Primus, sed Dies Vnus. Nec alius est Dies secundus, aut tertius, aut ceteri; sed idem ipse Vnus, ad implendum Senarium, vel Septenarium numerum, repetitus est, propter senariam, vel septenariam cognitionem: senariam scilicet operum, quæ fecit DEUS; & septenariam, quietis DEI.* Ipsissimum ipse aliter & aliàs sæpè. Ex Gentium autem, nam & illis compertum, unum proferam Aristidem, Asiaticum, licet Adrianensis, Græcorum Oratorem. Hymno in Jovem (oratione solutâ votum fuit, quod ex tempestate servatus solvit) plurima elocutus est, quæ & Heptahemero magno mirè consonant. Componere non vacat, sed isthæc nunc iniquum reticere: *Ζῆς τὰ πάντα ἐποίησε, καὶ Διός ἐστιν ἔργα*

ἔργα ὅσα ἐστὶ πάντα, καὶ ποταμοὶ, καὶ γῆ, ἔθλατα, καὶ ἕρως· καὶ ὅσα τῶν μετὰ τὸ ἄνω, καὶ ὅσα ὑπὸ ταῦτα· καὶ θεοὶ, καὶ ἄνθρωποι, καὶ ὅσα ψυχῶν ἔχει, καὶ ὅσα εἰς ὄψιν ἀφικνεῖται, καὶ ὅσα δὲ νοῆσαι λαβεῖν, &c. *Jupiter fecit omnia, & à Jove facta omnia sunt, fluvii, Terra, Mare, Cælum; & quaecunque vel inter hæc, vel supra, vel infra eadem, existunt; & dij, & homines, & quaecunque animata sunt. quæque vel visu, vel intellectu percipiuntur, &c. Quæ postquam abundè recensuit, subjicit: ὅτι ἐν ὅσῳ νῦν ἡμῖν δηλοῦμαι χρόνῳ περὶ αὐτῶν, ἀποτελεῶσαι ἅπαντα ταῦτα, ἀλλ' ὀξύτερον ἢ νοῆσαι ἐγχωρεῖ. Quæ quidem omnia, non tanto temporis spatio, quanto nos de iis nunc disseruimus, absolvit; sed multò citiùs quàm vel Cogitari possit.*

ἮΤ αὐτὴν cunque constiterit res, (*Nemo quippe scit nisi PATER,*) Ordinem igitur illum naturalem creatarum rerum, (nam progredimur jam) quem docuit DOMINVS, à nobis mente concipi debere, retulit Moses, quasi servatum tunc, cùm conderentur. Ipsum verò Ordinem integrum contineri, sat constat, Heptahemeri illius primi inlustri segmento, quod describitur ipso Historiæ Sacræ primordio. Septem ergo eorum dierum Senaria Cognitio, ut cum Augustino loquar, spectat ad Opera, quæ fecit DEVS; Septenaria ad DEI videlicet

videlicet Quietem. Moses autem tradidit nobis sic Hebdomadis primariæ eos dies esse distributos, & concinnatos, ut divelli tamen neutiquam deberent; pariterque ostendit ibidem Augustinus.

At enim postquam Historicus Sacer quiescentem impertiit nobis D O M I N V M à toto patrato opere; & Diei Septimo benedixisse, prodidit, ac sanctificasse: unde nec ignobilis relinquitur Dies ille, nec otiosus D O M I N O; pergit denuò κατ' ἑπιτομήν, *per compendium*, & summa capita, prædicta repetere, exactiusque subinde de nonnullis inquirere. Pausam istoc narrationis contextu necesse interiici, cogitarunt Interpretes: tum ut distinctionis rerum haberetur ratio, tum vel ut ipsarum pondere defessus jam Lector respiraret. Cuinam igitur, sensu jam communi prædito, possit adlubere, Alicubi gestorum Hebdomadis sectionem inferendam, ac reverâ inseruisse post Diem sextum; & reliquum fragmenticulum septimi Diei (eximium fanè, quippe quod sacram D O M I N O, ac propitiam operam contineret) divulsam ab integro corpore, quod ideò truncum relinquitur, adnectere novæ illi distinctæ, ut sic dicam, recapitulationi? maximè

Z . . . (quod

(quod potius est) cùm ibidem proximè adesset, ubi legitimè Distinctio erat locanda. Itaque, quod cohærere sic necessum erat, abrumperetur importunâ distractione; ac vice versâ illa consuerentur, quæ discerpi magis desiderarent. Aliter quidem non factum invenimus, quod hîc ipsummet poterit opportunè attestari. Ex Operibus duntaxat Diei Sexti, satis sit, ut constet, testimonium producere comm. xxiv. cui Vulgatam subjecimus Interpretationem, exiguâ omnino mutatione juxta Hebræum Prototypon. Cujus postidea jugem Contextum, & Græci etiam Exemplaris, pariter discerpere, recentiores non addubitarunt.

EX CAPITE I.

24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא אֶת-הָאָרֶץ נַפֶּשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחַיֵּיתוֹ-אָרֶץ לְמִינָהּ וַיַּהֲרִיבֶנָּה׃

25 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-חַיֵּית הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת כָּל-רִמָּשׁ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בֵּי-טוֹב׃

26 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ וַיִּרְדּוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הַרְמָשׁ הַרְמָשׁ עַל-הָאָרֶץ׃

27 וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵי אֱלֹהִים בָּרָא אֱתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם׃

28 וַיְבָרֵךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּכְבִשְׁתֶּה וַיִּרְדּוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל-חַיֵּית הַרְמָשֶׁת עַל-הָאָרֶץ׃

29 וַיֹּאמֶר

29 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְּרִיעַץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ :
30 וְלִכְלִיחַיִת הָאָרֶץ וְלִכְל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל־רֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ
חַיָּה אֶת־פְּלִי־יָרֵק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי־כֵן :
31 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרְב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם
הַשֵּׁשִׁי :

C A P V T II.

1 וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם :
2 וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְבַל־
מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה :
3 וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְבַל־מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר־בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת :
4 אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בַּיּוֹם עָשָׂת יְחִוָּה אֱלֹהִים אֶרֶץ
וְשָׁמַיִם :
5 וְכֹל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה : &c.

24 *Et dixit DEUS: Producat Terra animam viventem in genere suo; jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita.*

25 *Et fecit DEUS bestias terræ juxta species suas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit DEUS, quod esset bonum.*

26 Et dixit **D E U S**: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; & præsit piscibus Maris, & volatilibus Cæli, & bestiis, universæque Terræ, omnique reptili, quod movetur in terrâ.

27 Et creavit **D E U S** hominem ad imaginem suam; ad imaginem **D E I** creavit illum; masculum, & feminam creavit eos.

28 Et benedixit eis **D E U S**, & dixit ad eos **D E U S**: Crescite, & multiplicamini, & replete Terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus Maris, & volatilibus Cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

29 Et dixit **D E U S**: Ecce dedi vobis omnem herbam, afferentem semen super Terram, & universa ligna, quæ habent in semet-

metipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam.

30 *Et cunctis animantibus Terræ, & omni volucri Cæli, & universis, quæ moventur in Terrâ, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.*

31 *Et vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Et factum est Vespere, & Manè, Dies Sextus.*

C A P V T II.

1 *Et perfecti sunt Cæli, & Terra, & omnis ornatus eorum.*

2 *Et Complevit DEUS Die Septimo Opus suum, quod fecerat: & Requievit Die Septimo ab universo opere, quod patrarat.*

Z 3

3 Et

3 *Et benedixit Diei Septimo, & sanctificavit illum; quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit DEUS, ut faceret.*

4 *Istæ sunt Generationes Cæli, & Terræ, quando creata sunt in Die, quo fecit DOMINUS DEUS Cælum, & Terram:*

5 *Et omne virgultum agri, ante quàm oriretur in Terrâ, omnemque herbam Regionis, &c. Quæ simillimâ structurâ verborum procedunt.*

Verum enim verò ubi quieverat DOMINUS, qui & eidem præisse visus erat, opportunè prorsus magis Lectorem requiescere desinerent. *Dubium quippe non est, inquit Cassiodorus in Psalmum etiam VII. quòd peractis Sex Diebus, qui ad activam pertinent partem, Septimus Repausationi reputetur. Quapropter & postea tot sæcula, post tot etiam exantlatos labores, DOMINUS rursus toto Die Septimo Requie-*
vit

vit in Sepulchro; Sabbatho, inquam, toto, quod ipsum quoque idiomate Hebraico *Requiesitionis* denominationem sortitur. Unde licet animadvertere, qui Sexto Die Capitis Primi Sectionem locarunt, & alieno Lectorem loco Requiescere fecerunt, Septenario Numero, referto undique mysteriis, & oraculis (quod nihil vulgò jam notius vel ex uno etiam Philone Lib. *De Mundi Opificio*, & aliis passim) tunc inde præripuisse destinatam ei laudem, ac decus à condito usque Orbe: & unà Hebdomadis complementum, Septimum scilicet Diem, Sanctum, ac DOMINO Sacrum, à primigenio Mundi inclyto Heptahemero quasi avellere optasse. Satis enim documento sunt, licet altera abessent, tot Libri *Hexameri* scripti, *Heptameri* scribendi; tot inscripti, *Opera sex Dierum*; tot, *Commentarii in primum Caput Geneseos*: Omnibus sanè parùm feliciter, & nonnihil inconditè, cùm doctissimi sint, elucubratis, importunâ duntaxat eorum distractione, quæ indubiè cohærebant. At denique sodes, vide jam mihi, ubi nostra intersit Digestio, quemadmodum genuinæ sententiæ indoles sua redditur.

EX CAPITE I.

24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא אֶת-הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְחַיֵּי-הָאָרֶץ
לְמִינָהּ וַיְהִי-כֵן:

25 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-חֵלֶת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת-כָּל-רֶמֶשׂ
הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:

26 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ וַיְרַדְהוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ:

27 וַיְבָרֵא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה
בָּרָא אֹתָם:

28 וַיְבָרֵךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּכְבִשְׁתֶּה
וְרָדוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל-חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל-הָאָרֶץ:

29 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-
הָאָרֶץ וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ פְּרִיעֵץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם וַיְהִי לְאֹכְלָהּ:

30 וְלִכְל-חַיֵּי הָאָרֶץ וְלִכְל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל-רֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בּוֹ נֶפֶשׁ
חַיָּה אֶת-כָּל-יֶרֶק עֹשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי-כֵן:

31 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-עֶרְבֹ וַיְהִי בֹקֶר יוֹם
הַשְּׁשִׁי:

32 וַיִּכְלְוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צְבָאָם:

33 וַיִּכְלֵ אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל-
מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

34 וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל-מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

CAPUT II.

1 אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בַּיּוֹם עָשָׂת יְחִוָּה אֱלֹהִים אֶרֶץ
וְשָׁמַיִם:

2 וְכֹל שֵׁיחַ הַשְּׁוֹדֵה טָרֵם יְהִיָּה בְּאָרֶץ וְכָל-עֹשֶׂב הַשְּׁוֹדֵה: &c.

24 Et dixit **D E U S**: Producat Terra animam viventem in genere suo; jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita.

25 Et fecit **D E U S** bestias terræ juxta species suas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit **D E U S**, quod esset bonum.

26 Et dixit **D E U S**: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; & præsit piscibus Maris, & volatilibus Cæli, & bestiis, universæque Terra, omnique reptili, quod movetur in terrâ.

27 Et creavit **D E U S** hominem ad imaginem suam; ad imaginem **D E I** creavit illum; masculum, & feminam creavit eos.

28 Et benedixit eis **D E U S**, & dixit

xit ad eos **D E U S**: Crescite, & multiplicamini, & replete Terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus Maris, & volatilibus Cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

29 Et dixit **D E U S**: Ecce dedi vobis omnem herbam, afferentem semen super Terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam.

30 Et cunctis animantibus Terræ, & omni volucris Cæli, & universis, quæ moventur in Terrâ, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.

31 Et vidit **D E U S** cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Et factum est Vesperè, & Manè, Dies Sextus.

32 Et

32 *Et perfecti sunt Cæli, & Terra, & omnis ornatus eorum.*

33 *Et Complevit DEUS Die Septimo Opus suum, quod fecerat: & Requievit Die Septimo ab universo opere, quod patrarat.*

34 *Et benedixit Diei Septimo, & sanctificavit illum; quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit DEUS, ut faceret.*

C A P V T I I.

¹ *Istæ sunt Generationes Cæli, & Terræ, quando creata sunt in Die, quo fecit DOMINUS DEUS Cælum, & Terram:*

² *Et omne virgultum agri, ante quàm oriretur in Terrâ, omnemque herbam Regionis, &c. Quæ ἀνακεφαλαιωτικῶς iterantur.*

UBI enim vel ipsa textura verborum, quam exhibet Protographum Hebræum; Eiusdemque planè Commata suggerunt, aurem cui libet velleret. Inde & nos hîc expressimus. Ut tamen apertiùs adhuc constet, quàm immeritò actum sit cum exordio illo Septem Dierum Universi, curatiùs juvat rimari abdita nobis ejusdem rudimenta. Sed anteriùs non nulla in præsentia præmittimus, quæ Effatorum quorundam nostrorum vicem commodè obire queant.

PRIMUM est, Bifariam nos dividere Diem cum Gemino: ἡμέρα, inquit, λέγεται διχῶς· καθ' ἓνα μὲν τρόπον χρόνον ὁ ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δύσεως. καθ' ἕτερον ἢ τρόπον ἡμέρα λέγεται χρόνον ὁ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῆς μέχρις ἡλίου ἀφ' ἡλίου ἀνατολῆς. *Dies dicitur dupliciter, uno modo tempus illud, quod est ab ortu Solis usque ad Occasum: altero modo, Dies dicitur tempus, quod est ab Ortus Solis usque ad proximum Solis Ortum.* Diem illum *Artificialem* equidem appello, aut *Civilem*; homines enim comminisci, ac distribuere illum ita ad usus videntur: Hunc *Naturalem* xxiv. horarum, definiente ipsâ Naturâ integrum spatium Diei, ac Noctis. Nihilominus acceptione illarum appellationum nimis variant Eruditi.

DEINDE, Tum primùm, nimirum *In principio*, creasse DEVM ipsissimo Meridie integrum Orbem. & meritò: præcipua illa Pars habetur Diei, Lucisq̄ue. Lux enim tunc, & Dies vigent, ac pollent. Itaque aptè omnino à mero isto Meridie ordiri sit Diem ipsum Naturalem; non, ut Geminus, ab Ortus Solis. Ita præcepit DOMINVS Levitici Capit. xxiii. comm. xxxii. כַּסְבָּ, *A Vesperâ usque ad Vesperam celebrabitis Sab- bata vestra.* Et firmant illa Mosis: *Factum est Vesperè, & Manè Dies unus; Et factum est Vesperè, & Manè Dies secundus; Et factum est Vesperè, & Manè Dies tertius.* & sic ceteri. nam Vesperam à Meridie incipere, paullò post ostendimus. Præstat item & ipse Meridies rationibus Astronomicis. Luculenter id edocet Georgius Chryso-cocces Medicus apud me MS. Exposit. in Constructionem Perfar. ad fratrem Charfia- niten. ecce ejus verba ex Cap. ii. perperam eru- ditus Leo Allatius xx. designat: οἱ Ἀστρονόμοι τὴν ἀρχὴν τῆς Νυχθημέρας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μέσης τῆς ἡμέρας κρη- τῶσι. Διὰ τῆτο καὶ οἱ ψῆφοι τῶν ἀστέρων εἰς τὸ μέσον ἐτέθησαν τῆς ἡμέρας. Εἰ γὰρ κτ' ἢ ἀρχὴν, ἐπεὶ ἡ ἡμέρα αὐξέει, καὶ μέ- ται, οὐκ ἔμελλεν εἶναι τὸ ψῆφον ὀρθόν. *Astronomi initium Nυχθημέρας [spatii scilicet ex Nocte & Die conflati, id est, revolutionis integræ vigintiquatuor ho-*

rarum] capiunt à Medii Diei exordio. Propter hoc etiam Astrorum calculos in Meridie posuerunt. Si enim in Diei initio locati fuissent, quoniam Dies au-
 gentur, & minuuntur, calculi non fuissent recti. Utrunque quidem patefacit, Et Meridiem præ-
 ferri, Et ab ipso Astronomicum Νυχθημέρον du-
 cere exordium. Eapropter placuit etiam non
 paucis isthæc Diei definitio. nam cùm Populo
 DEI primitùs fuisset tradita, servata deinceps
 fuit, uti Populis quibusdam aliis, & eorum po-
 steris. Sic in usu Ægyptios habuisse, Plinio ta-
 men invito, referunt prisci nonnulli, & hodie-
 ni Astronomi. Umbri quoque prætulêre, teste
 Varrone in Libro illo *Rerum Humanarum*, quem
De Diebus scripsit. Unde, puto, Censorinus de-
 prompsit Cap. xxiii. *De Die Natali*; ut Agellius
 Cap. ii. Lib. iii. *Noct. Attic.* Et ab his parùm se-
 cedunt, immo fors idem subindicant, qui Diei
 antetulêre Noctem, potissimàmque partem
 cogitarunt Νυχθημέρα. Gallos ita observasse, tradi-
 dit Cæsar Lib. vi. *De Bello Civ.* Cap. xviii. *Ob*
eam causam spatia omnis temporis, non numero
Dierum, sed Noctium, finiunt. & Dies Natales, &
Mensium, & Annorum initia sic observant, ut No-
ctem Dies subsequatur. Hocce est, primam nu-
 merare Noctem: quod, *Nox ducere Diem vide-*
 tur;

tur, dixit Tacitus, cùm idemmet tribuit *Germanis* in *De Morib. Germ.* Quæ pravè à nonnullis accepta. A Druydis ipsi habuère, qui arcanâ doctrinâ innuerunt, Tenebras tempore prorsus fuisse priores. Moses ait initio Operis Sacri Comm. II. & sæpè in compagine illâ Dierum Heptahemeri, ut nunc proximè visum. Sed mirum herclè! nec latuit Poëtis illis, quorum Poëmata nequaquam præ se ferunt abditam Philosophiam. Aristophanes in *Avibus* pariter agnovit Noctem Primigeniam, Tenebras scilicet, Tartarum, Erebum:

Χάος ἰὼ, καὶ Νύξ, Ἐρεβός τε μέλαινα πρῶτον,
καὶ Τάρταρος ὄρυς.

*Chaos erat, & Nox, Erebusque niger primùm,
& Tartarus obscurus.*

Unde Arato in *Phænomenis* Νύξ ἀρχαία dicitur;
Nox antiqua:

Ἄλλ' ἄρα καὶ πρὶ κείνο θυτήριον ἀρχαία Νύξ.

*Sed postquam & illic posuit thuribulum Antiqua
Nox.*

Ceterùm certo certius est, Noctem confundere cum *Vesperâ*, quam, apud Mosè reperant Sapientes illi Viri, auspicari Diem: ne-tiquam tamen animadverterunt, *Vesperam* eam à Meridie initium ducere. Immò nihil aliud

aliud existimavêre, si attentius rem inspiciamus, sive *Vesperam*, sive *Noctem* vocarent. Palàm facit Chryfococes, Dum *Noctem* Νυχθημέρας à Medio Die profert inchoari. οἱ Ἀστρονόμοι, inquit, τὴν δεξιὰν τῆς Νυχθημέρας ἀπὸ τῆς δεξιῆς τῆς μέσης τῆς ἡμέρας κρητῶσι. *Astronomi initium Νυχθημέρας capiunt à Medii Diei exordio.* Et vox ipsa Hebræa moneret haut egrè. חרב *Hereb* dicitur *Vespera* à verbo *Harab*, quod *ligare* significat, *cingere*, ac *coërcere*. Notio verò hæc Meridiei aptè convenit, neutiquam ita cuilibet tempori pomeridiano, Sive Noctis sit, Sive ejus crepusculi, hoc est, spatii inter Solis occasum, & Noctis tenebras, Sive quarumlibet horarum crepusculo proximè præcedentium, pro quibus usurpari *Vesperam* alicubi offendimus. Ligare enim, coërcere, completique videtur Meridies reliquum tempus usque ad Noctem mediam. Nec secus vel Meridianus Circulus constringit, ligatque totam Sphæram Cælestem, mechanicamve.

Præterea & *Vesperæ* omnibus sunt, quibuscum turbellæ istæ utcunque pacarentur. Ecce verba DOMINI ex Cap. XII. *Exodi* comm. VI, de agni Paschalis immolatione loquentis:

Et immolabunt eum omnis cætus synagoga Israël inter Duas Vesperas. τὸ μετὰ δύο ἑσπέραι, ἢ τοὶ ὀψίαι, Græci.

Græci. Notum est, Judæis pariter ac Genti-
 bus Diem illum, quem diximus *Civilem*, olim
 dividi in XII. horas æquales. D O M I N V S etiam
 apud Joannem Cap. XI. comm. IX. οὐχὶ δώδεκα
 ὥραι εἰσὶν τῆς ἡμέρας; *Nonne duodecim horæ sunt Diei?*
 Nunc ergo expeditissimè omnium R. Kim-
 chium accipimus, utranque Vesperam termi-
 nis definire. Primò in univèrsum denotans,
 quando incipit Vespertina tempestas, Libro
 Radicum scribit: *A tempore inclinationis Solis ad*
Occidentem, quod est à sexta hora, & ulterius usque
ad Noctem &c. Ubi probè Joan. Buxtorfius per
sextam intelligit, *sextam Diei Judaici, hoc est, ipsam*
Meridiem. Progreditur & Kimchius Vesperam
 geminam describere. *A tempore, ait, quando Sol*
incipit declinare, ea est Vespera una. ab ipsissimo
 nempè Meridie, ut liquet ex dictis ejusdem. *Post*
Occasum Solis, est Vespera altera. *Inter hoc tempus est*
illud, de quo dicitur, בֵּין הָעֶרְבָּיִם, inter duas Vesperas. Sa-
 nè qui hinc deviant, incassum prorsus verberant
 aëra. unde & aliàs sæpè inlustrari, pronum jam
 erit, Sacrum Codicem. Numeror. Cap. XXVIII.
 comm. IV. cùm fermo est de duobus agnis jugis
 Sacrificii. אֶת-הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת-הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבָּיִם.
Agnum unum offeretis Manè, & agnum secun-
dum inter duas Vesperas. Ubi diffunduntur He-

braici Magistri, & Doctores in *Gemara*, ibique Glossa R. Salemonis, & Maiemon Tractatu תמיד *De Sacrificio jugi* Cap. i. Et conligere ex omnibus est, Per sextam horam exactam Meridiem intelligi, & exinde assignari Vesperam. hoc est, incunte horâ septimâ.

At enim si *Vesperè* illud à Medio Die capit exordium, uti cepisse haut dubium est; *Manè* quoque à Mediâ Nocte pariter exordiri, indubium: Ab illo quippe puncto incipit *Vespera* delâbi, veluti *Manè* adfurgere ab altero. Indicio sint vel vigiles illi nocturni, quos excitandis in opera mortalibus Natura genuit, *cùm medio Noctis gallicinio Diem venientem nunciant*. Id *Manè* Hebræis שחר *Aurora* dicitur etiam; & ideò scilicet *ascendere*, quia à Mediâ usque Nocte. Jacob ad Angelum Athletam Genes. Capit. xxxii. commate xxvi. שְׁלֹחֵי כַף עָלָה הַשָּׁחַר. *Dimittite me, quia Ascendit Aurora*. Et Cap. xix. commate xv. וַכְּבוֹ הַשָּׁחַר עָלָה. *Et cùm ipsa Aurora Ascendisset*. Ac Vulgatus Latinus id Cant. Cap. vi. comm. 10. הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ-שָׁחַר. reddidit: *Quasi Aurora Consurgens*. Immò שחר à *nigrore* vocatam, observat ex Magistris Hebræis Buxtorfius, qui *Eam comitatur*: Ast caliginem intelligi, ego etiam observo, quæ comitatur nempè Auroram ante primum

mum diluculum ; aliunde ei non accesserit.

Tinctam ecce colore Noctis , mirum etiam hoc ! jam Auroram habemus ; sed mirum est amplius , quod restat : Dabimus Eam Nocti sequenti vicinam. Egregius locus Nonni est in Paraphrasi Sancti Evangelii secundum Joannem , qui paucis verbis firmat totam constitutionem nostram Diei Naturalis. Aliter verò si acceperis , ejus sententia non constet. Agit de feriâ illa sextâ , qua **C R U C I** affixus **D O M I N U S** , quod Cap. xix. Joannes exactius depingit. & factum id prodidit horâ tertiâ cum Marco Cap. xv. comm. xxv. Paraphrastes , quod horâ sextâ ejus Evangelista : putavit namque ille , Joannem annumerare Diem , cùm de Diēi horâ loquutus. Itaque *Auroram sextam* Poëta posuit , pro toto illo Die sexto non incommodè ; unâque , ut apertius notaret , appellavit *προσάββατον*. sic vers. LXV. priùs ait :

Ἐκτη δὲ καὶ ἐπέπρασσι προσάββατον ἡμερομήνης.

*Sexta autem Aurora erat , quam dicunt antesab-
batum.*

Dein extremo Capite , cùm tradit ad Sepulcrum delatum **D O M I N U M** fuisse , ut horâ sextâ id insinuaret gestum , tandem subjunxit :

Γείτονα νύκτα Φέρουσι προσίββαλθ' ἔτρεχεν ἠώς.

*Aurora ante Sabbatum cucurrit, ferens vicinam
Noctem.*

Ubi τῆ ἠοῖ, sive illâ *Aurorâ*, & horam sextam, & feriam subindicat; subdens videlicet, Et Eammet accersisse Vicinam Noctem, hoc est, Sabbati jam instantis Meridianam Vesperam: quam eâdem donavit, ac Aratus suprâ, & Aristophanes, appellatione. Non vidit tamen ejusdem Aristarchus. Quapropter, licet sacrum se vocarit, egit injurium.

TERTIUM Effatum sit, Magis eorum mihi probari sententiam, Puncto temporis adstruentium (eò namque redimus) universum Orbem constructum. Prolixa utique disputatio est, quam alibi forsitan persequemur. Plures interea hinc sedantur dividia, quæ Viris doctissimis jampridem negotium facessere. Ita enim planè, Tempus, & ejus efficiens Causa, unde originem ducit, hoc est, Motus Cæli, aut Luminarium, unâ, quod necessum prorsus (ut infra attingimus) ortum habuere. Alioquin & posset alicubi excogitari mensura Temporis, nondum Auctore ejusdem mensuræ adhuc producto. Item, desinent demum cruciari Interpretes, dum Lucem offendunt primo die

exor-

exortam; Fontem tamen ejus, Luminare nempe Majus, quarto die confectum. Item, parùm sic obsit, quod præcipuum discrimen est; ea rerum creatarum confusio, & conturbatio, quæ committi videtur Sacro Scriptori, cùm earundem narrat opificium. Aliter enim inversio illa fabricæ regularis consistere nequiret, & sibi non constaret naturalis rerum series, quam observari necessum erat, cùm construeretur Opus eximium. Næ locus non est in instanti, corpusculo individuo, distributioni rerum regulari, aut irregulari. Omnia tunc simul prodeunt, nequaquam altera præcedit alteri. Quapropter Moses parùm subinde cogitavit de servando illo ordine; potiùs datâ operâ, conjicere est, confundere cupivisse. ubi & paullulùm nos lubet immorari.

TRIBUTUM ille præbet nobis Universum in *Cælum*, & *Terram*. Nonnulla & separatim ad *Aquam* pertinentia insuper addidit, quanquàm satis constans sit, & Ipsemet indicet, In Terrâ Aquam contineri, utramque unum Globum conficere, mutuóque inter se, ac certatim commeari duo illa Elementa. Nequit tamen quisque satis animo assequi, Ut Ipse adeò confundat, atque permisceat diversa

illa, quæ ad eas partes Orbis bifariam referuntur: passimque præbeat se eadem nimirum prudenti, ac studiosâ confusione præpeditum. Eapropter equidem ratus ineptè proorsus non sum, in proprias classes distinguere, in præsentia oportere: magis adhuc ut sic liqueret perspicuè, Physicæ illius fabricæ, ac per partium successione, neutiquàm Historiam ibidem tradi: immò respectu proorsus diverso, Heptameri magni prosequi narrationem divinum Chronographum. Quidquid ingentis Operis ad quamque Partem spectat, ex singulis Septem Dierum hausimus, & eidem adneximus, additis simul Versiculorum, aut Commatum numeris, qui & conducere videntur.

INITIUM
HISTORIÆ SACRÆ
SECUNDUM MOSEM.

CAPVT I.

DE MVNDI CREATIONE.

*¹ IN PRINCIPIO CREAVIT DIES.
DEUS CÆLVM, ET TERRAM. I

[CÆLUM.]

*⁶ ET DIXIT DEUS: *Fiat* II
Firmamentum in medio aquarum, & divi-
dat aquas ab aquis. ⁷ Et fecit DEUS
Firmamentum, divisitque aquas, quæ erant
sub Firmamento, ab his, quæ erant super
Firmamentum. ⁸ Vocavitque DEUS
Firmamentum CÆLUM. *³ Et dixit
DEUS: *Fiat Lux, & facta est Lux.*
⁴ Et divisit Lucem à Tenebris: ⁵ appellavit-
que Lucem Diem, & Tenebras Noctem.
*¹⁴ Dixit

IV *¹⁴ *Dixit autem DEUS: Fiant Luminaria in Firmamento Cæli: & fecit DEUS duo Luminaria magna, Luminare majus, ut præesset Diei; Luminare minus, ut præesset Nocti: ¹⁵ ut luceant in Firmamento Cæli, & inluminent Terram; ¹⁴ & dividant Diem, ac Noctem; & sint in signa, & Tempora, & Dies, & Annos. ¹⁶ Fecitque DEUS & Stellas, ¹⁷ & posuit eas in Firmamento Cæli, ut lucerent super Terram, ¹⁸ & præessent Diei, ac Nocti; & dividerent Lucem, ac Tenebras.*

[Ubi & AQUA
continetur.]

[T E R R A.]

I *² *TERRA autem erat inanis, &*
III *vacua. ⁹ Dixit verò DEUS: Congregentur aquæ, quæ sub Cælo sunt, in locum unum, & appareat Arida. Et factum est ita. ¹⁰ Et vocavit DEUS aridam, Terram.*

¹¹ *Et*

¹¹ Et ait: Germinet Terra herbam virentem,
 & facientem semen; & lignum pomiferum,
 faciens fructum juxta genus suum, cujus se-
 men in semetipso sit super Terram. ¹² Et pro-
 tulit Terra herbam virentem, & facientem
 semen juxta genus suum; lignumque faciens
 fructum, & habens unumquodque semen-
 tem secundum speciem suam. ^{*24} Dixit quo- ^{VI}
 que **D E U S**: Producat Terra animam
 viventem in genere suo, jumenta, & repti-
 lia, & bestias Terræ secundum species suas.
²⁵ Et fecit **D E U S** bestias Terræ juxta
 species suas, & jumenta; & omne reptile
 Terræ in genere suo. ^{*22} Et Aves multipli- ^V
 centur super Terram. ^{*26} Et **D E U S** ait: ^{VI}
 Faciamus Hominem ad imaginem, & simi-
 litudinem nostram; & præsit bestiis, univer-
 sæque Terræ, omnique reptili, quod move-

tur in Terrâ. 27 Et creavit DEUS Ho-
minem ad imaginem suam, &c. 28 Et ait:
Crescite, & multiplicamini, & replete Ter-
ram, & subjicite eam, &c. 29 Et dixit
DEUS: *Ecce dedi vobis omnem herbam,*
afferentem semen super Terram, &c. ut sint
vobis in escam: 30 Et cunctis animantibus
Terræ, omnique volucris Cæli; & universis,
quæ moventur in Terrâ, &c.

I
 [Isthæc ad
 AQUAM
 spectant]

*² *Et tenebræ erant super faciem abys-*
si, & Spiritus DEI ferebatur super A-
 II *quas. 6 Dixit quoque DEUS: Fiat*
Firmamentum in medio Aquarum, & divi-
dat Aquas ab Aquis. 7 Et fecit DEUS
Firmamentum, divisitq; Aquas, quæ erant
sub Firmamento ab his, quæ erant super Fir-
 III *mamentum. 9 Dixit verò DEUS: Con-*
gregentur Aquæ, quæ sub Cælo sunt, in lo-
 cum

*cum unum. Et congregationes Aquarum
 appellavit Maria.*²⁰ Dixit etiam DEUS: V
 Producant Aquæ Reptile animæ viventis,
 & Volatile super terram sub Firmamento
 Cæli. ²¹ Et creavit DEUS cete gran-
 dia, & omnem animam viventem, atque
 motabilem, quam produxerant Aquæ in
 species suas; & omne volatile secundum ge-
 nus suum. ²² Et benedixit eis dicens: Cre-
 scite, & multiplicamini, & replete Aquas
 Maris. *²⁶ Et homo præsit piscibus Ma- VI
 ris, & volatilibus Cæli. ²⁸ Et dixit Homi-
 ni, masculo, & femina: Dominamini Pisci-
 bus Maris, & Volatilibus Cæli. Et fa-
 ctum est Vesperè & Manè Dies Sextus.
 *³² Et perfecti sunt Cæli, & Terra, & VII
 omnis ornatus eorum. ³³ Et Complevit
 DEUS Die Septimo Opus suum, quod
 C c 2 . . . . . fece-*

fecerat: Et Requievit Die septimo ab universo opere, quod patrarat. Et Benedixit Diei septimo, & Sanctificavit illum; quia in ipso Cessaverat ab omni opere suo, quod creavit DEUS, ut faceret.

TIBICINE istis opus non est, satis per se sonant: nonnullis tamen facem præferimus, nostramque denuò stabilimus Sententiam. Primis verbis, IN PRINCIPIO CREAVIT DEUS CÆLUM, ET TERRAM, omnia complexus Scriptor Sacer: eis nanque summa coacta est totius Creationis, atque eorum omnium, quæ mox singillatim explicantur. quod profitentur vel ipsi jam, qui Sex Dierum intervallum mordicùs tenent; planè quippe dicta sunt simplici, rectâ, & historicâ narratione: quæ verò sequuntur, ratione videntur interpretamenti prolata; scilicet ut Moses indicaret, quot abdita continerentur mysteria exiguâ oratione; & quot miranda, & stupenda opera Artificis DEI complecterentur Cælum, & Terra. eoque, quòd rudem populum erudiret, pandere apertiùs oportebat. *Moses in describendo Mundi Opi-*

di Opificio, Procopii Gazæi Placitum est, sive
ἀξίωμα, Comment. in Octateuch. Sex Dierum
usus est distinctione, docendi gratiâ, ob tarditatem vi-
delicet, ruditatémque Iudæorum: IPSE NANQUE
SIMUL CUNCTA FECERAT.

PRINCIPIUM id est IN PRINCIPIO, in-
terprete Basilio Magno Homil. 1. in Hexaëm.
quem & Philoponus refert Lib. 1. De Mundi
Creat. Cap. III. τὸ πρῶτον ἔχρον νῦν est, ἐν ᾧ τὸν ἔρα-
νὸν καὶ τὴν γῆν παρήγαγε ὁ Θεός, παντὸς χρονικῆς χωρὶς Διαστή-
ματι. Primum Temporis Instans est, in quo DEVS
Cælum, & Terram produxit, absque ullo temporaneo
intervallo. Aquila vertit: Ἐν κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ Θεός
σὺν τὸν ἔρανόν, σὺν τῇ γῆ. In Capite creavit DEVS si-
mul Cælum, simul Terram. Quod ut expone-
ret etiam Philoponus, explosâ nonneminis
sententiâ, subjungit: Ἐμοὶ ἢ δοκεῖ μάλλον σηματικὸν
εἶναι, ἔσσηρημύως ὁμῶς γινέσθαι ἔρανόν τε καὶ γῆν. ἔ γὰρ τὸ
μὲν αὐτῶν πρῶτον, τὸ ἢ δεύτερον ἐποίησεν ὁ Θεός. κεφαλαίον γὰρ
καλεῖν εἰώθημεν ἢ ἐν ἐνὶ πολλῶν ἀμασυναίρεσιν. Mihi au-
tem videtur magis significare, Conjunctim simul fa-
ctum esse Cælum, & Terram; si quidem istorum non
illud quidem primum, hoc verò secundum DEVS fe-
cit. Caput enim vocare solemus, multorum in uno
simul collectionem. Haut aliter quam benè, quod
exemplis confirmat. Hebraicè enim תשיב re-

scith est Principium, nomen à Capite deductum, ideóque ibidem positum. quapropter & Philoponus subjicit: τὸ μὲν γὰρ, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἔρανον, καὶ τὴν γῆν, ἕχ' ἕτως εἶχεν ἐναργῆ, ἔ' ἅμα γνέσθαι τὰ δύο, τὴν δὴλώσιν. τὸ ἴσον κεφαλαίω σαυτὸν ἔρανον, σαυτὴν γῆν; τὸ μὴ ἕτερον τῶν ἑτέρων προσηγήσασθαι δείκνυσι. Nam illud: In principio creavit DEVS Cælum, & Terram, non tam perspicuè declarat, Utrunque simul facta esse. Hoc autem: In Capite simul Cælum, simul Terram, declarat, Alterum non præcessisse alterum.

Utrunque item simul etiam cum Tempore ipso creata esse, ipsa indicant verba. Præpositio enim *in* apud Hebræos sæpenumerò significat, *cum*. Ita, *Prevaluit David contra Philisthæum in fundâ, & lapide*; hoc est, *cum fundâ, & lapide*. Ita & illud Deuteronomii Cap. xviii. *Λιθοβολήσετε αὐτοὺς ἐν λίθοις, Lapidabitis eos in lapidibus*. Rectè igitur *IN PRINCIPIO*, id est, *Cum primo Temporis Instanti*, Auctore Basilio, *creavit DEVS Cælum, & Terram, Orbem, inquam, Universum*. aliter quidem & Tempus ipsum constare non posset. Sat opportunè ad rem Philo Lib. *Quòd DEVS sit immutabilis*: *Πατὴρ δὲ χρόνος κόσμου, τὴν κίνησιν αὐτῶν χρόσιν ἀποφύνας ἐκείνους. Mundus verò est Temporis pater, quod motu suo progenerat. At enim Punctum illud Temporis,*

poris, IN PRINCIPIO designatum, Meridianum igitur est, Sabbati initium, uti antèriùs adstructum.

CREASSE CÆLVM, inquit, & TERRAM. Ubi bifariam divisum suppeditat nobis Mundum Universum: in Regionem nempe Cælestem, & Elementarem. Cui etiam ancillantur Gentium Sophi, dum rem, inquam, diffusam adeò, ac dissipatam cogunt, ac redigunt. Anima inlustris: *TERRA & pars est Mundi, & materia. Pars quare sit, non puto, te interrogaturum; aut æquè interrogas, quare CÆLVM pars sit: quia scilicet non magis sine hoc, quàm sine illâ Universum esse potest, quod cum His Universum est.* τῷ CÆLVM igitur exertim amplissima tota illa Regio Cælestis indicatur, quæ per triginta annos, adhuc Vir Maximus loquitur, *velocissimo Sideri viam præstat, nusquam resistenti, sed æqualiter cito.* Et enim & τῷ TERRAM pariter exprimitur tota Regio Elementaris. nam ὡσεὶ καὶν μηδέν, sic & nunc erudit nos Basilius eâdem Homiliâ, εἶπη πρὸς τὰ στοιχεῖων, πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ αἶρ, ἀλλὰ σὺ τῆ ὁδοῦ σωτῆρ σου ἐστὶ νόσ. *etiam si nihil hîc de ceteris dixerit Elementis, Igne, inquam, Aquâ, atque Aëre, tu tamen solerti tuo ingenio capere velis.* Ejúsque reddit rationem: καὶ ἐν γῆ ὁρῆσθαι καὶ ὕδωρ, καὶ αἶρα, καὶ πῦρ, εἶγε

εἶγε ἐκ λίθων μὲν πῦρ ἐξάλλεται, ἐκ σιδήρου δὲ, ὅς καὶ αὐτὸς ἀπὸ γῆς ἔχει τὴν γένεσιν, πῦρ ἀφθονον ἐν τῇ ἀστροτερίψει πέφυκεν ἀπολάμπειν. ὃ καὶ θαυμάσιον ἄξιον, πῶς ἐν μὲν τοῖς σώμασιν ὑπάρχον τὸ πῦρ, ἀβλαβῶς ἐμφωλεύει· περικληθὲν δὲ ὑπὸ τὸ ἔξω δαπανητικόν ἐστὶ τῶν φυλασσόντων τέως· τὸ δὲ ἕξ ὕδατος ἐνυπάρχουσαν τῇ γῇ οἱ φρεωρύχοι δέκνυσι· καὶ τὴν αἰὲρ οἱ ἀπὸ νενολισμῆς αὐτῆς αἰτμοὶ ὑπὸ ἡλίου θαλφθείσης ἀναπεμπόμενοι. Id est, Argyropylo interprete: *Atque adeò in Terrâ Aquam, Aërem, & Ignem invenies: siquidem tam è silice, quàm è ferro, quæ suam originem è Terrâ trahunt, Ignis exilit, ac frictionibus copiosis emergens elucet. Ubi dignum id est etiam admiratione, quònam pacto cùm in ipsis corporibus innoxius latitet Ignis, idem, cùm egressus fuerit, ipsa quoque absumat, à quibus eatenus servatus est? Aquæ verò naturam ipsi insitam esse Terræ, ii demonstrant, qui puteos effodiunt; & Aëris item naturam eidem Terræ inesse, ipsi vapores, quos ab humectatâ Terrâ Sole tepefactâ resultare, sursumque ferri, conspiciamus.*

Aliter item & dispescimus Orbem ex verbis ipsis: *IN PRINCIPIO CREAVIT DEUS CÆLUM, ET TERRAM.* Nam loco ἃ CÆLUM, סַמַּיִם *samaim* Hebræus habet, quæ vox CÆLOS sonat. nam *Tres Cæli* in Sacris Litteris agnoscuntur, qui & hîc denotantur: *Infir-*

imum videlicet, *Medium*, & *Supremum*. *Infimum* complectitur omnes *Regiones Aëris*, quod & *Eucherio Cælum Aëreum* nuncupatur; aliis, uti contingit immutari, *serenum*, *sudum*, *pluvium*, &c. Eoque includitur etiam, si quid *Ignis* interest *Elementare* adusque *Cælum Secundum*. Quod & *Medium* audit, *Planetis* conspersum, *Stellis* consitum. *Tertium* denique, & *Supremum* vocatum, *DIVINÆ ESSENTIÆ Solium*, splendore inextinguibili coruscum. Id *Psalmographus Cælum Cælorum* appellat, quò & *Paullus delatus*, cùm in *Tertium Cælum* dicitur. Itaque reliquum jam est *geminum solum Elementum*, *Terra*, & *Aqua*; quæ compingi uno globo, graphicè apud *Strabonem* exhibentur *Lib. II.* ἡ πικείθω δὴ σφαιροειδὴς ἢ γῆ συν τῇ θαλάττῃ, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὄψιν φάσκει ἔχειν τοῖς πελάγεσι.

Hoc ergo concessum sit, Terram globum esse cum Mari, & eandem cum æquoribus superficiem habere. Mirè etiam conspirant & naturæ cognatione, in unumque conferuntur. Sic rursus, aut tertio, *Philosophus Hispanus: Utraque cognata res est, utraque gravis, utraque densa, utraque in extremum Mundi compulsæ. Ex Aquâ Terra fit, pariter Aqua fiat à Terra.* Aptè ergo *Terrâ Mare* continetur, & nos supra tetigimus *Dissertatione Pa-*

radoxicâ: Liquebítque jam plenè, paucis illis primoribus verbis haut expressum invitè, Integrum Orbis Opificium omnibus esse numeris confectum; eíque parùm Hexaëmero opus habuisse Mosè, nisi quid aliud sacrum abdere cupivisset.

QUI VERÒ, IN PRINCIPIO, interpretantur, *In Primam veluti Particulam ingentis extruenda Molis* (Τὸ πρῶτον, inquit, κατασκευάσματος μόνου) fecisse DEUM *Cælum, & Terram*: Eaque jecisse δεχὴν scilicet τῶν ἁπορχύων, καὶ οἰονεὶ θεμέλιον. id est, principium, & quasi fundamentum rerum creaturarum; quemadmodum οἱ θεμέλιοι τῶν οἰκίας, ἢ τῶν νεῶν ἢ τῶν ὀπίων, δεχὴ, Fundamenta sunt principium domus, carina navis, ut ait Philoponus etiam, & respuit: haut secus ac mortalem opificem, DEUM SUMMUM fecerunt construendo Orbi studium & operam navasse. Istis & adscribendi, qui Materiam Primam, & informem pariter commenti sunt, *Cælum* illud, & *Terram* extitisse *In principio* producta: Item, qui Massam corpoream, & materiem rudem fabricæ immensæ: Item, qui rerum Substantiam, absentivæ tamen cùm adhuc forent formarum species, quod ægrè nedum mente consistat. Cuncti fanè illi in eo omnes nervos contendere, Ut Præpotens præ-

præstiterint nobis NUMEN per successionem rerum, ac dierum intervalla, divino consilio undique intentum Operi coagmentando, atq; compingendo; perinde ac Artifex quidam è vulgo quiret μηχανικός. adeò ut ad triplicem jam operationem parùm comiter nonnulli devenerint: hoc est, per gradus sensim transgressum DOMINVM, quousque egregiam complevisset molitionem. Ceterùm postea dum ipsi aliàs ad se redire conantur, nescio an potiùs illud sit à se infeliciùs exire. Excogitant nempe, ut ex operibus quoque illis palàm jam fieret Summa Potentia, Opus cujusque Diei & puncto temporis fuisse perfectum: Cùm comminisci aliud non posset, quod Virtuti illi Infinitæ adversaretur ampliùs; Illi, puta, quæ actiuosa admodùm est, & ab agendo nunquam cessat, ut Mystæ nostri θεολογέμμοι docent. Sex duntaxat instantibus impensis Opificio, Operosissimum Illum, atque Animosum Architectum, integros sex dies otio inertem exhibent nobis, Opere adhuc scilicet imperfecto. *Rusticana igitur fatuitatis, ac stultitiæ prorsus est putare, Sex diebus, aut utique certo quolibet tempore, Mundum extructum fuisse, rectè possumus cum Philone proferre.* Lib. I. Leg. Allegor. ait: Εὐήθες πάνυ τὸ οἶεσθαι ἐξ ἡμέρας, ἢ καθόλου χρόνω, κόσμον γεγονέναι.

EX DICTIS ergo, ut vela jam conligam, denique conligere est, Medii puncto Diei conditum simul Univerſum: Et à Meridie eo initium duxiſſe *νοχθήμερον* primum, hoc eſt, Diem Naturalem integrum vigintiquatuor horarum: Ac demùm Punctum illud Meridianum Primum, quo conſtructus Orbis, Sabbati ſcilicet fuiſſe, id eſt, Septimi Diei Hebdomadis, ut computari debet. Addimùſque, In ipſo requieviſſe DOMINVM à patrato Opere, & Sanctum illud feciſſe. Opera autem addidit ſubinde Historicus Sacer Sex dierum, quaſi in illis confecta, documento nempè rerum plurimarum, in primis verò ut inſtrueret mortales, Heptameri ſex dies deſtinari operibus; Septimum porrò futurum DEO ſacrum, laudibùſque EIVS, & Sacrificiis impendendum: unaque quiret eo genus hominum à laboribus refici.

His itaque, & ut fateri licet, rectè conſtitutis, ſatis fieri & ita præterea illi etiam, obſervo, quod repugnare haut obſcurè videbatur Sabbati Dominicæ requietioni. Quem obicem, puto, adhuc diſſimulare plurimùm Interpretes, ac prætergredi: qui non item, parùm præſtare. Septimum enim Totum Diem ab Opere non

re non vacasse DOMINUM, impunè quifque non ambigat; illud quippe prodi verbis Contextus Sacri, convenit inter omnes. Nihilominus subjici ecce ista comperimus ex Hebraïco fonte Cap. II. comm. II. וַיִּכַּל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה

Et Complevit DEVS Die Septimo Opus suum, quod fecerat. Quæ satis, ut sonant ipsa, cum prædictis non consonant: Operam namque navasse, perhibent haut obliquè, Conditorem ipsum & Die etiam Septimo. LXX. ut scopulum vitarent, Die sexto, non Septimo reddidère, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑκτῇ. Ast D. Hieronymus in De Traditionibus Hebraic. inquit: Arctabimus igitur Iudeos, qui de otio Sabbati gloriantur, quòd jam tunc in principio Sabbatum dissolutum sit, dum DEVS operatur in Sabbato, Complens opera sua in eo. Immò In eo requievit DOMINVS ab universo opere, auctore etiam Mose ipso, qui istoc subdidit. Quod utrunque & aliter non factum, constat & pariter indubium. Atenim fieri utrunque in proclivi est, modò jam nostra Oeconomia rerum utique adrideat. Nam eùm id temporis, quo conditus Orbis, quia Instantis scilicet fuit spatium, individuum corpusculum, jure, & meritò pro nihilo possit reputari; si temporis parti-

cula exstitit Septimi Diei (ipsa item & Prima Temporis Particula) vel minimum non abstulisse Divinæ vacationi, Septimo Die definitæ, adferere sit.

PROINDE eo etiam nomine, quòd genita videlicet in Septimo Die fuissent omnia, Sacrum eum haberi non solùm Hebræis, verùm etiam Græcis, ostendit Clemens Alexandrinus Lib. v. *Stromat.* verbis istis: Ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβδομῆν ἱερὰν ἔμνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληες ἴσασι καθ' ἣν ὁ πᾶς κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονημάτων, καὶ φυομένων ἀπάντων. *Quin etiam Septimum Diem esse Sacrum, non solùm sciunt Hebræi, verùm etiam Græci. per Quem Univerſus Mundus circumagitur eorum, quæ viva gignuntur; & omnium, quæ producuntur à naturâ. Quod & miris firmat Theologorum Gentium testimoniis. Homeri isthæc sunt ex pluribus pauca:*

Ἑβδομάτη δὲ ἥπιστα κατήλυθεν ἱερὸν ἡμᾶρ.

Septenusque Dies fuit, in quo cuncta peracta.

Callimachi ista:

Ἑβδομάτη δὲ ἡοῖ καὶ οἱ τετύκοντο ἅπαντα.

Omnia septenâque Die perfecta fuere.

Et rursus:

Ἑβδόμη εἰν ἀγαθοῖσι, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ γενέθλη.

Septimus inque bonis, Natalis Septimus illi est.

Mundo

Mundo videlicet. Et parcimus aliis. nam haut semel visi sunt, Veritatem vaticinari seducti; & Ejus haut conscii divinitus attestari.

IT A Q U E postremò (ut tot præmissa jam liceat ad *Ἰέρον* Quæstionis aptare, finemque nostræ imponere commentationi) qui Sex dierum spatium, quod præcessisse cogitant, ab Heptahemero secernunt, donantque illud primo integro Capite Geneseos, eximiúmque eum proponunt lucubrationibus suis laborem, præferunt sanè illi Maximi Viri quod, quam eximium sit, & egregium argumentum, imaginarium tamen quid, fas est, existimari, & quod non fuit unquam existens: Et pari ratione perperàm ipsos Septimum Diem, qui potior erat, & reapse integrum Heptahemeron, à corpore Heptahemeri Magni discerpisse; nec non perperàm æstimasse minoris. Quod disceptatione evincere subitaneâ, nobis decretum in præsentia jam fuit. FAXIT D E U S O P T. M A X. ut haut inglorium I P S I sit in primis futurum.

S E X T I O VI.

CAPUT secundum Geneseos in hodie Vulgatis geminum Exordium habere, animadvertitur: itaque, amoto suppositio, & loco proprio annexo, aliud relinqui. In hoc duplex Constructio Orbis etiam subindicatur, Vera uberius, & Adumbrata brevius. Utraque rursus obiter expenditur. Interpretatio adhibetur Allegorica germani Exordii, ubi & insuper adstruitur Inventum DE DVPLICI TERRA, suffulciuntque testimonia ex Libb. Zohar, & Rabboth. Tenebra in Litteris Sacris impios, & peccatores notant. Obscura sententia ejusdem Exordii nova lux admoventur; unde & duplex agnoscitur Mundus, Intelligibilis, & Sensilis. Firmatur item Universi Opificium in Puncto temporis expensis Clementis Alexandrini verbis; & ex ipsis illis Exordii duplex ille Mundus eodem in die confectus, aut potius duplici instanti. Inlustris interpretatio Philonis ad locum ipsius Exordii obscurum, ridicula Rabbiorum. Controversi alius loci ejusdem Capitis II. elucidatio, quæ & adseritur suo Auctori: ac finis disceptationi imponitur.

AB alieno loco, ubi exulabat Fragmentum Sacrum, cum in sedem propriam revocatum jam sit; & abiit in Clausulam, quod hactenus Exordium egit: necessario præterea oportebit relinqui ibidem, quod futurum sit denuò genuinum Exordium. Caput igitur secundum Geneseos, jam dudum est, quòd

quòd duo Exordia fuerit sortitum : Primum scilicet hypobolymæum, alterum verum, atque germanum. Illi autem cùm operam nostram, ut amoveretur, dederimus multis; paucis Hoc adstruere, inlustrarèque, nunc etiam nobis supervacuum non est, aut ἀπεροδιόνυσον. Satis saltem faciemus præliminari Inscriptioni; cùm plures adeò sint, ut fidem non solvant; & propter quas *vadimonium* deserì possit. *At cùm intraveris, dii, deæque, quàm nihil in medio invenies!* (proclamat Major Plinius in Præfatione) Maturiùs quippe lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum.

Duplicem Universi Constructionem memoriæ Divinum Scriptorem prodidisse, satis visum anteriùs : Primò illam, stuporem cogitanti incutientem, In instanti omnino perfectam, primis expressam verbis illis : *In principio creavit DEVS Cælum, & Terram.* Secundò aliam, modò ut rude genus hominum adsequi mente quiret, per intervalla temporis confectam. Hac ideò fusè profecutus est amplissima opera, quæ Sex dierum intercapedine quasi architectatus esset DOMINUS. Verum enimverò, completis omnibus, quæ voluit veluti Hebdomade illâ contineri, pergere cupiens ad ex-

etiam magis quorundam indaginem, res quippe forent primariae totius Opificii, præmittit ἐν κεφαλαίῳ, sive *summam*, ac repetit in antecessum, quæ uberiori oratione præcessissent. Primo tamen loco (ab ordine quippe non aberat) compendiarium scilicet Constructionem, quæ paucis illis jejunè exprimi videbatur, apertius rursus explicat; ut jam hæsitandi vel morosis hominibus aditus præcluderentur. En ut orditur iteratum sermonem Cap. II. comm. IV.

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים:

Istæ sunt generationes Cæli, & Terræ, quando creatæ sunt IN DIE, quo fecit DOMINVS DEVS Cælum, & Terram. Quæ ut disertius rem expediant, ac proferant, suprâ memoravimus. *Generationes* hîc passivè dicuntur, sensus nanque est, *Isthæc sunt, quæ genita, & creatæ fuere.* quod exposuit Vulgatus Interpres, reddens id, quod subditur, בהבראם, scilicet *quando creatæ sunt.* Porro jam quæ sequuntur, &c. וכל שית השדה &c. *Et omne virgultum agri, &c.* ad Adumbratam alteram, & Allegoricam molitionem spectant: designat verò eam brevibus notis, abundè quippe notam ex proximis verbis, contentis toto propè Capite primo. Notæ tamen illæ, quas nunc subjicere comperimus, dignæ quoque sunt & accuratâ disquisitione. SED

SED antèriùs addimus hîc quid sensus My-
 stici eorundem verborum, licet parùm simus
 proclives in id genus sensus confectandos; sed
 proximus sanè, quem proferam, Litterali est,
 Judæis doctoribus פשוט vocato. quasi *Nudo*, haut
 ineptè. Sumpsimus ex Libro *Zohar*, omnium
 Commentariorum in Pentateuchum antiquis-
 simo, qui & totus Cabbalisticus est, & Allego-
 ricus. Verba ergo: *Istæ sunt generationes Cæli, &
 Terræ*, multiplicem vult continere Mysticam
 significationem: potior verò, quam prætulit,
 habet, ex interpretatione Ludov. Capelli, Eo
 nimirum Cap. II. & illo Cap. I. *In principio crea-
 vit DEVS Cælum, & Terram*, Duplicem à Mo-
 se proponi Mundi Creationem. Quæ Duplex
 Creatio non est intelligenda de geminâ Mun-
 di hujus [puta *Cæli*, hoc est, *Aëris*, & *Terræ*, ut
 alibi diximus] materialis fabricâ; potiùs ut al-
 tera Creatio sit, altera ejus rursus Renovatio,
 ut loquutus Cicero. altera quippe alteram ef-
 fet veluti abolitura, & deletura, posterior nem-
 pè priorem; id est, quòd prior illa Mundi con-
 stitutio immutanda foret, ut locum posteriori
 cederet. Multijugâ hocce comprobatione
 asseverat, quâ veterum Rabbiorum, quâ au-
 ctoritatum Sacræ Scripturæ; nos verò paucis

prosequemur. In primis illud est, quod sanxerunt Hebraïci Magistri: *In omni loco ubi est אלה, ibi כסל profanantur priora. Sensus est, his Mosis verbis תלדות אלה hæ sunt generationes Cæli, & Terræ, significari quandam Mundi Novam Creationem, per quam antiquatur, veluti & aboletur prior illa, quæ significata fuit à Mose, Capite præcedente verbis illis: In principio creavit DEVS Cælum, & Terram.* Innui sanè sic apto allegoremate Mundi primi obliterationem per Cataclysmum, quam adseruimus in Dissertatione DE DUPLICI TERRA, Renovationémque iteratam ejusdem, quod nostrum Inventum ibidem jam patet, liquebit adeunti Zoharis illam E-lucidationem, in eámque Exercitationem Capelli; potissimùm autem conferenti hocce interpretamentum cum aliis. Addit item Auctor *Rabboth* in eundem locum: *Hic quia dicitur אלה, profanat præcedentia. Quid profanat? nempe Tohu vabohu [desolatam, & vacuum Terram Cap. 1. Gen. comm. 11.] & Tenebras.* Quibus subindicari vult Tellurem ante Diluvium, flagitiis hominum infectam, everti, ac deleri oportere prolatione secundæ. Per *Tenebras*, enim impios, & sceleratos adumbrari, sententia est etiam Zoharis, absorbendos nimirum

mirum aquarum universali exundatione. *Et illi denique sunt*, ibidem subdit, *pro quibus Noë non intercessit*: quia invitationi ejus ad pœnitentiam non paruerunt.

PROGREDITUR Moses, & comm. v. ait *Et omne virgultum agri*. ubi ביום IN DIE subauditur. scilicet, *Et IN DIE, quo fecit DEVS omne virgultum agri*, &c. Omnia ut indicet Unico Die confecta, & quæ Terræ sunt, in Terrâ videlicet contineri; & quæ Cælorum, in Cælis. Illud præterea ejusdem Diei magnum est, quod subjungit, & protinus forsitan non patet: *IN DIE, quo fecit DOMINVS DEVS Omne virgultum, ante quàm esset in Terrâ; & Omnem herbam, priusquàm germinaret*. Nempè eodem Die & cuncta fuisse, nec adhuc tamen exstitisse. Cui petendum clarorem, certo certius est, ex illis Græcorum Sapientum, quæ pluribus docentur à Philone Lib. *De Mundi Opif.* Nonnulla ego non gravabor proferre, licet sint longiuscula, adfulgent nanq; subobscuro loco opportuno splendore: προλαβὼν γὰρ ὁ Θεὸς, ἅτε Θεὸς, ὅτι μίμημα καλὸν ὅκ' ἂν ποτε γένοιτο καλῶ δίχα τῶν ἀδείγμα-
τῶν, εἰδέει τ' αἰσθητῶν αἰσθητῶν, ὁ μὴ πρὸς δεχέτωπον ἢ νοη-
τῶν ιδέων ἀπικονίωσι, βεληθεῖς τὸν ὄρατὸν τετονὶ κόσμον δη-
μιουργῆσαι, παρεξέτυπεν τὸν νοητὸν, ἵνα χρωμῆται ἀσωμάτως

καὶ θεοφειδελείῳ ἀγαδείγματι, τὸν σωματικὸν ἀπεργασίῃ, πρεσβυτέρῳ νεώτερον ἀπκόνισμα, ποσῶτα διεξέχοντα αἰσθητὰ γῆ, ὅσα περ ἐν ἐκείνῳ νοητά. *DEVS enim ubi, ut pote DEVS, prævidit, Imitamentum pulcrum non posse absque Exemplari pulcro existere; nec sensibile quicquam perfectum probari posse, quod non archetypo intelligibilis ideæ respondeat. Postquàm decrevit visibilem huncce Mundum condere, prius formavit Simulacrum ejus Intelligibile, ut ad Exemplar Incorporei, DEO que simillimi, Corporeum absolveret Mundum, recentiore hunc antiquioris effigiem; totidem complexurum sensilia genera, quot in Illo intelligibilia. Quod & exemplo periti Architectonica, amplam valde Urbem condituri, firmare satagit. ac postea subdit: τὰ ἀγαπλήσια δὴ καὶ ἀεὶ θεῶν δοξασίον, ὅς ἄρα τὴν μεγαλόπολιν κίττην διανοηθεὶς, ἐνενόησε πρότερον τὰς τύπας αὐτῆς ἐξ ὧν κόσμον νοητὸν συστήσει ἀποτελεῖ τὸν αἰσθητὸν, ἀγαδείγματι χρώματι ἐκείνῳ. Eodem fermè modo de DEO sentiendum est, qui ubi decrevit ingentem hanc condere Urbem, prius formas ejus concepit: ex quibus postquàm Intelligibilem Mundum constituit, ad illius Exemplar hunc condidit sensibilem. Unde apertè duplex tempus ediscimus constructionis Universi, quibus constare jam possit illa rerum (ita loqui, fas sit) & existentia duplex, quæ aliter inter se pugnare vide-*

viderentur. Sic enim adhuc non existerent Sensibiles species, cum Intelligibilis earum Idea jam existeret. quod dixit Moses: *In Die quo fecit DEVS omne virgultum, antè quàm esset in Terrâ; & fecit omnem herbam, priusquam germinaret.* Apertiùs tamen de eodem edocebimur à Clemente Alexandrino, & paucioribus verbis. ait Lib. v. *Strom.* Κόσμον τε αὐθις, τὸ μὲν, νοητὸν οἶδεν ἡ βάρβαρος Φιλοσοφία, τὸ δὲ, αἰσθητὸν. τὸ μὲν, ἀρχέτυπον, τὸν δὲ, εἰκόνα τῆς καλεμενῆς ἀπειράτου καὶ τὸν μὲν, ἀναλήθησι μονάδι, ὡς αὐτὸν νοητὸν. τὸν δὲ αἰσθητὸν, ἐξάδι. *Et rursus Unum quidem Mundum novit Barbara Philosophia, qui percipitur Intelligentiâ; Alterum verò Sensilem: Illum quidem Archetypum, Hunc verò Imaginem ejus, qui Exemplar dicitur. & illum quidem attribuit Unitati, ut qui percipiatur Intelligentiâ; Hunc verò, nempe Sensilem, Senario.* Quæ & aptè consentiunt cum prædictis de Mundo, puncto temporis genito. nam, ut superiùs visum, & Cogitatu operatur DEUS. id est, quæque percipiuntur Divinâ EIVS Mente, atque Intelligentiâ, præstò EI omnia sunt absoluta, & perfectâ. Sensilis itaque Mundus constructus existit in Instanti, ut pote qui & Intelligentiâ in Instanti conceptus: eaque propter recta Philosophia eum attribuit Unitati. Atenim etiam Sensilem, cum

cùm & sub imbecillitatem ille cadat sensuum, quasi Senario Numero Dierum conditū præbet eadem Philosophia, quam *Barbaricam* appellant Græci, & cujus Antesignanus Moses fuit. Exinde verò cum Platone non pauci cati homines illudmet hauserunt, uti ex Operibus eorum superstitionibus notum, innuuntque adducta verba Clementis Alexandrini.

Et Historicus ipse Sacer ostendit etiam haut obliquo sermone, Duplicem Mundum, videlicet Intelligibilem, & Sensilem, Uno & eodem Die existisse confectos. De eodem Die loquitur, cum tectius dicit: *Iste sunt generationes Cæli, & Terræ, quando creata sunt IN DIE, quo fecit DOMINVS DEVS Cælum, & Terram.* Et cum apertius subjicit: *Et IN DIE, quo fecit Omne virgultum agri, antequàm esset in Terrâ; & Omnem herbam, prius quàm germinaret, &c.* Immò, ita ego existimo, & duplici duntaxat instanti. Non ergo quòd unum non sufficeret: supra jam prædicantem audivimus Scripturam: *Διενόησεν ὁ θεὸς, καὶ ἐγένεθησαν αἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ ἀπὸ τῆς οὐρανοῦ.* Cogitasti enim, & facta sunt, quæ cogitasti; sed potius ut interfuisset quid intervalli, quo alter Mundus alteri præcesserit, juxta hujusce Divini Contextus sententiam, quæ patet jam ex prædicti Philonis, & Clementis.

Veram

Veram nanque eam esse, & germanam præ quibuslibet aliis doctissimorum hominum, constabit illos consulenti. Miror tamen hætenus prætermisisse, cum ipse Philo rursus, & disertioribus verbis prodiderit. Longè mox ab eisdem, quæ suprâ protulimus, & ejus isthæc sunt: Επιλογισόμεθα ἢ τὴν κοσμοποιίαν, κεφαλαίωδῃ τύπω φησὶν. Αὕτη ἡ βίβλος γένεως ἔρανος, καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο, ἢ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἔρανον καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγρῶ περὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα χόρτον ἀγρῶ περὶ τὴν ἀνατείλαι.] Αἱ δὲ σακέρφανῶς τὰς ἀσωμάτους καὶ νοητὰς ιδέας περιέχουσιν, αἱ δὲ αἰσθητῶν ἀποτελεσμάτων σφραγίδας εἶναι συμβέβηκε; πρὶν γὰρ χλοῆσαι τὴν γῆν, αὐτὸ τῆτο ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, χλόη φησὶν ἴσθαι. καὶ πρὶν ἀνατεῖλαι χόρτον ἐν ἀγρῶ, χόρτος ἴσθαι ἔχον ὄρατος. Ἰσχυροτέρων δὲ ὅτι καὶ ἐκάστη τῶν ἄλλων ἀδικάζουσιν αἰσθητῶς, τὰ πρῆσβύτερα εἶδη καὶ μέτρα, οἷς εἰδοποιεῖται καὶ μετρεῖται τὸ γινόμενα, πρῆσπῆρχε. Deinde per Epilogum (creationem Mundi summam memorans, inquit [Moses:] Hic est Liber Generationis Cæli, & Terræ, quando creata sunt Die; quo fecit DEVS Cælum, & Terram, & omne virgultum agri, antequam oriretur in Terrâ; omnemque herbam agri, priusquam germinaret.] An non manifestè Incorporeas, & Intelligibiles Ideas memorat, quibus tanquam annulis signatoriis exprimi res Sensibiles contigit? * Prius enim quàm Terra virgultum pro-

* Satis propriè, modò Ideas hæc designasset increatas, & æternas.

deret, ait, in rerum naturâ virgultum ipsum fuisse; & prius quàm herba in agro existeret, herbam fuisse Invisibilem. Subintelligendum autem, Quòd & antè singulas res alias, quas sensus indicant, antiquiores effigies, mensuræque, quibus effigiantur, & metiuntur, jam fuerant. Abjuraverat quidem Judæus iste Rabbinicam intemperiem, ac desipere cum pluribus suis desierat: quocirca eum de illis excepisse interpretem, fatis nobis nunc erat. Nihilominus ceteros ecce tantillum nugari, hîc patimur, ut jocum modò risumque faciant paullisper studiosi. En cuneus, quo nodum scilicet recutiti solvunt implicati loci. Volunt enim, Herbas, & plantas, etiam arbuta, cùm tertio die à D E O creata sunt, non emerfisse è Terrâ, sed ad superficiem usque extremam Terræ pullulasse. Sextâ demum die post creatum hominem, qui coleret; & demissum imbrem, quo Terra fecundaretur, eminuisset foràs. Interea ergo & fuisse, & non fuisse herbas, ac virgulta, dicunt. Et, adhuc non enim pluerat D O M I N U S D E V S, subjungit Scriptura, *super Terram, Et homo non erat, qui operaretur Terram.* Quod aptè & hoc reverâ, probèque, cui antecessit, subnectitur: In Mente nanque Divinâ cùm existerent omnia, nec germinibus Telluris,

ris, nec plantis opus fuit & pluviam cælesti, & agricolatione. Quæ sententia est gemina germana integri loci.

DEINDE Moses pergit potiora Capita Divinæ Fabricæ recensere. Ac diverso planè respectu ea (sic indubium remur) quæ & cum antecedentibus non cohærent, subdit comm. VI.

וַיֵּאָדָם יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה :

⁶ *Et vapor ascendebat de Terrâ, & irrigabat universam faciem Terræ.*

וַיִּצַד יְהוָה אֱלֹהִים הָאָדָם &c.

⁷ *Et formavit DOMINUS DEVS hominem, &c.*

וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֵּן &c.

⁸ *Et plantavit DOMINUS DEVS hortum, &c.*

Ac nonnulla sic alia. Quid autem difficile magis verbis illis comm. VI. וַיֵּאָדָם יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה : *Et vapor ascendebat de Terrâ, & irrigabat universam faciem Terræ*, ut juxta Hebraicum Exemplar habentur, forsàn in Volumine Sacro non sit: maximè verò ut Interpretes hætenus verba reddidêre. Indè egregiè Expositores inter se digladiantur, & meritò sanè: quilibet nanque bono jure ceteros refellit. Placita eo-

rum, ac dividias referre, molestum foret: etiam inutile, nutantibus quippe fulcris nituntur; itaque statim corruunt, cum inter se non implicantur. Ceterum Gonzalus Correas, Professor olim primarius in Salmaticensi Academia Hebraicæ, & Græcæ, Linguarum, Grammaticissimus homo, si unquam ullus inter Orbilios fuit; & à cujus Paradoxis, & Commentis Litteratis, cis tamen pædantismum, severo vultu contingat rarò discedere, senis aut septenis retrò lustris ingenti conamine, ac proluxâ oratione locum hunc interpretari adgressus est. De sententiâ suâ monere voluisse doctissimum Joann. Marianam, cum Scholia in Sacram Scripturam elucubrata edere maturaret, palàm ibidem effert. Ejus & ipse Mariana meminit, non tamen, licet minimè indecorè liceret, nominatim. In eampse ergo, ut hîc modò ego proferam, nam quid haut pusillum denuò inlustrationis adhibuerim, magis inclinât animus. Ecce hujusmodi est.

HEBRÆVM ⁷⁸ Ed, quod Fons hîc vertit Vulgatus, ut ^{מנמי} LXX. ac Vapor plures alii, nonnulli verò ex Paraphrasi Chaldaicâ Nubes; Gonzalus probè cepit *Aquarum Gurgitem*, Oceanumve, quo Terra videlicet submersa fuit,
ante-

antequam vis ingens, ac moles earumdem Aquarum in unum congregaretur locum, & Terra die tertio prodiret. *Abyssus* dicitur & Gurges ipse Cap. i Genes. comm. ii. Illam nunc Aquarum Abyssum, ac voraginem respicere nunc Mosem, & illuc isthæc in præsentia referri, cum per *Ἐπιλογισμὸν*, quæ antecesserant, repetit, sententia est, quæ nobis probatur. Verba enim & libenter edicunt. 78 sanè illud propriè designat eum *Gurgitem*. Sic ex commate xxvii. Capitis Jobi xxxvi. liquet. *Qui aufert stillas pluvie, & effundit imbres ad instar GURGIVM*. Verba sunt Interpretis Vulgati, ubi & eadem dictione Contextus Hebræus utitur. Inde & Rabbini, qui de voculis argutantur, *aduada*, sive *adffada* deducunt; quod Fluctui vasto Maris jam pridem indidère. Ibi igitur Mosi *Oceanus*, sive *Aquarum congregatio* aptè indicatur, cum respectu scilicet ad præmissam Abyssum; nam inundationem amplam fluctuum perhibet vox: hoc est, primigenium Fontem, & Aquæ Elementaris originem, ac stirpem.

Deinde *פָּרָה מִן הַיָּם* *faale min haarez*, verti oporteret, *ascendebat altior præ Terrâ*: passim quippe & particula *min* comparationis est.

Illam autem &c. *וְהִשְׁקָהּ* *vehisca* &c. & irrigabat,

aut *irrigans universam faciem Terræ*, videtur addidisse, apertius ut exponeret mentem nostram. Ipsa per se patent: & Græcis Interpretibus, *ἡ ἐπιπέσει*, *inundabat*, est, ac *madefaciebat* universam Terræ superficiem. Sonat ergo integrum comma: *Et Fons, Gurgésve ascendebat altior præ Terrâ, & inundabat universam faciem Terræ*. Adrisisse postea & Cornelio à Lapide, conjicimus. Quod autem extra conjecturam est, Exinde desumptam, quanquam non indicarit, interpretationem sat concinnam subindicasse.

At enim Historicus eximius subinde pergit, luculenter explicare prælustria quædam Opera, quæ strictim antèrius meminerat. Hominis Fabrica primum est: *Formavit igitur DOMINVS DEVS hominem &c.* Deinde, Plantatio Paradisi: *Plantaverat autem DOMINVS DEVS Paradisum &c.* Tertium, Hevæ ex costâ Adami Constructio: *Immisit ergò DOMINVS DEVS soporem in Adam: &c.* Ast subsequi nos, jam hîc desinimus, ac progredi. Olim, haut ægrè ut nunc, sed alacri fors ingenio, scriptis prosequi Eum, animus est: si tamen dederit DOMINVS, Cui

HONOR SIT, ET GLORIA IN
ÆTERNVM.

Sed

SE D heus, Auditor erudite, adhuc non patior, Te & post PLAUDITE abire. Paulisper sis mane, paucis verbis te volo. Dum operâ utor hominis trapezitæ, ingenii prorſus inſtar Plautini Euclionis, ut ociùs perveniret noſtrum Autographum harumce Diſſertatiuncularum ad Typographum præſtantiſſimum, factum ſcilicet eſt, ut ultimum fragmentum Mari comiſerit; redimere ſtudens ſordidam mercedulam vecturæ, quæ cariùs terrâ per tabellarium conſtat. Sed ſemel ecce Bona Mens in capite quodam FERREO, quanquàm ad aurem ejus nondum Epigrammaticarius inſufurrarit,

Non aliter mitti debuit iſte Liber.

Vt cunque igitur fuit, in aquas, uti conjicere fas eſt, abjectum latuit, latétque adhuc annum fermè integrum. Accinxi tandem me poſt longam

gam

gam cunctationem, quid aliud agerem? ut Opellæ repeterem complementa: infectam quippe editionem relinqui, vel ipsi neutiquam sustinerent ornatissimi Typographi, amicique. Palimpsesti jam schedulas hinc inde conlegeram, veluti folia Sibyllina: nihilominus parum profeceram, irrito nempe, ut cohærerent, labore; tumultuario nanque jam pridem, ut ingenium est, & otium, descripseram, ac desultorio studio. Deno itaque haut publici saporis Opusculum ferè compingendum fuit, atq; coagmentandum, ut hinc præstitimus: nunquam enim inutiles sunt secundæ curæ. Nec supervacuum futurum, fat bene scimus, Nostratibus rationem reddidisse adeo importunæ moræ. Ast nefas omnino est, diutulam modò tibi abiturienti injicere: iam licet hinc discedere: abi, & vale.

A D D E N D A
 IN DISSERTATIONE
 DE DVPLICI TERRA.

PAG. 10. Lin. 7. post *doctissimi*: adde: Omnia verò, & Plura quoque alia, ediffertare, mihi in animo est, quòd ad Terræ potissimùm conducunt Disciplinam, Dissertationis Argumentum.

Pag. 26. lin. 18. post *Hebraism.*] adde: ac tandem subdit: וְהִנְנִי מְשַׁחֲתֶם אֶת־הָאָרֶץ :

Pag. 29. lin. penult. post *erat.* adde: Nec aliò tendunt, qui, prorsus inscii quoque ortæ denuò Telluris, collegerunt cum Francisco Georgio Problemate LVIII. Tom. I. ex vaticinatione Lamechi, Maledictionem, quam DEUS pro peccato Adami inflixit TERRÆ, durasse duntaxat ad Noachum usque; eo nanque vivente omnino fuisse sublatam. Quod de Recenti TELLVRE capi oportere, liquet. Alioquin ratiunculæ, quas, ut persuadeant, suggerunt, quippè coactæ adhibentur, eruditibus non arri- dent.

Pag. 41. lin. 16. post *sunt.* adde: Ambigere nihilomi- nus videtur Drufius, cùm ibidem interrogat: *Sed quid? An ille alius Mundus ab eo, qui nunc est?* Ac confestim respondet: *Quoad substantiam unus & idem est, quoad qualitates fortasse aliqua diversitas. Sic qui nunc est, peri- bit aliquando quoad qualitates, non quoad substantiam.* Palpant enim in tenebris, & veritatem cæcutientes at- tingunt, non tamen sentiunt.

SECTIONUM SYLLABUS ET LEMMATA.

SECTIO I.

Ingressus ad Disputationem, An Scriptores veteres fuerint edocti, Contextum suorum operum Sectionibus distinguere? Planum fit, Aristotelem id nescivisse, qui à Copiâ commendatur, & à Præstantiâ Scriptorum. Idem de Poëtis Epicis adstruitur, & in primis de Homero. An ipse Poëmata reliquerit litteris descripta? Cani per partes solita; Item in Theatris recitari ab Actoribus Tragicis. Discerpta in ejusmodi fragmenta, ac Titulis designata, olim duntaxat vetustiores habuisse videntur. Coaluerunt deinde in Iliadem, & Odysseam: ac tandem in Libros discrevère. Quod studium Grammaticorum habitum, sed Criticorum. Herodotus etiam continenter Historiam contexit. etiam Thucydides. Post aliquot secula Scriptores Divisionem Librorum adhibuerunt, non tamen exiguas magis subdivisiones. Pag. 126.

SECTIO II.

Dum Auctores Historiæ Naturalis aptè distribuunt eam in Libros, ineptos Caputum metatores subinde perpeffi sunt. Id in Theophrasto Eresio visum, & exemplo patefactum. Etiam in Plinio, qui præiurat, ipse designans loca, ubi Caputum limites forent terminandi. Nonnulli jam notarunt, & correxerunt nonnulla. De Pomponio Melânunc primùm idem observatum. In initio per summa rerum capita præmisit Operis Ideam; ubi cum illo Plinius componitur. Sedulo de numero Librorum Plinii inquiritur. Exempla exhibentur ineptæ digestionis, qua per Capita hodie distinguitur Mela. Pag. 134.

S E C T I O III.

Transitus fit ad Sacros Scriptores, sed præpostero adhuc cursu: & inprimis de Quatuor Evangelistis instituitur sermo. Plura præterea Evangelia prodiere, sed respicienda prorsus. Familia inter Sectarios fuit à Caino deducta, quibus documento erat Iudæ traditoris Evangelium. Græca Exemplaria olim Novi Testamenti interstingui non solita, præterquàm notulis ad marginem quibusdam. Diversè tamen quippe distingui illud subinde consueverat, nullà primitus sectione descriptum fuisse, argumento est. Multiplex fuit Symbolica prædictio Quatuor Evangelistarum. Testimoniis comprobatur varietas illa Sectionum. Abundè exquiritur, quânam occasione, ac consilio, accesserint Illi ad Evangelicam contexendam Historiam? Sed habitâ tunc ratione potissimùm videtur Veritatis, ac Doctrina: posthabito ut plurimum rerum gestarum ordine. Quapropter Evangelia ipsa aptè possunt Historica Adversaria indigitari: unde tamen & contexi quiret Historia numeris suis absoluta. Ioannes servare dicitur ampliùs gestorum seriem. Diversus Sectionum numerus ac forma tandem memoratur Quatuor Evangeliorum. Et tituli quidam recensentur, quibus & Ipsa designari solita, ac discerpi.

Pag. 144. 145.

S E C T I O IV.

Ad Mosè deventum, Primum, in Sacris, atque Profanis, Scriptorem. rationi ideò non consonat, Scripta sua distinxisse illis Sectionum pigmentis, quæ plures adhuc recentiorum non adhibuerunt. In templis Antiquiorum,

G g 2

ante-

antequam gesta Scriptis mandarentur, condita rerum nonnulla monumenta, quæ in publicum non exhibant. Moses an Litterarum Inventor? Sed Vindex potius fuit: ac forsàn Litteras à DEO habuit, quas Samaritani retinuerunt. Præstantiâ item PRINCEPS Moses Scriptorum, non tamen ideò quas inferior ætas distinctiones invenit, tum primùm eidem in usu forent. Immò integer Pentateuchus, ortus ab Illo contextus unus æqualis, & continuus, sine ullâ Librorum interruptione. Ipse Quintuplex Liber simpliciter LEX vocatur, THORA Hebrais. Turpis error Philonis. Quando LEX Sectionibus interstinctâ, nescitur prorsus. Hebraei Magistri sibi arrogant, & pariter Græci. Multiplices Sectionum species denique memorantur, quæ propria Pentateucho.

Pag. 156.

SECTIO V.

Certamen instituta Animadversionis tandem committitur. Nil externum magis ab Historiâ Sacrà, quàm Ejus Sectionum interstinctio. Munus id Interpretum fuit Catholicorum, ad quod quandocunque patet aditus. Orbis universus puncto temporis conditus à DEO; Sex dierum spatium superfluit: eo Moses abusus ratione diversâ. Vniversi opificium Heptahemero narratur contineri. qui Septimum Diem ab eo separat, Codicis adversatur Sacro. Moses copularat, secrevit ille, qui exordio Capitis secundi Geneseos annexuit. Palàm istoc fit conlacione pristina cum nostrâ distinctionis. Aptè Lector videretur quiescere, ubi requievit DOMINVS. Septimus Dies, Sabbathúmque, requietioni opportunum. Ut planius adhuc constet, immeritò agi

CUM

*cum primâ Hebdomade ab illis, qui ultimum diem ejus
 divellunt, Effata quædam producuntur. Primum, Pro-
 ba, Diei bipartita divisio in Naturalem, & Civilem.
 Alterum, Ipso Meridie productus Mundus universus,
 & fusè patefcit longèque Meridiem excellere. Exinde
 Dies Naturalis sumit exordium. Ita in usu Astronomis,
 Populis pluribus, qui à Druidis habuerunt. Tenebræ
 Luce priores, quod & Gentilibus notum. Vespera inci-
 pit à Meridie, atque abundè probatur. Duplex Vespera,
 terminis suis definiuntur. Manè inchoatur à mediâ
 nocte, & vocatur Aurora: exinde ascendit, ideòq; Atræ
 Hebræis habebatur. Item Aurora proxima Vesperæ,
 Nocti. Expenditur locus Nonni in Paraphrasi Ioannis
 Euangel. Tertium Præmissum, In Instanti Progenitus
 Mundus, & strenuè denuò confirmatur rationibus. Per-
 curritur Caput primum Geneseos; in Partes disperti-
 tur, exhibetur, inlustratur. Primis ejus verbis Orbis
 ipsamet Partes omnes sat commodè incluse. Septimo Die
 & cuncta ea efficta, idque adsertum Gentium Theologis.
 Denique ex Præmissis conligitur, Fabrica Sex dies, quos
 mente complectimur, unicum fuisse Meridiani tempo-
 ris punctum, & septimi Diei; Eumque Heptameri ve-
 rum solum, ac Naturalem Diem, benedictum à DEO,
 & EI sacrum; inprimis ideò & memorandum Mundi
 Opificio. Qui verò ab illo sejungunt, spatium ullum
 temporis, quod Hexamero suo contineatur, Primæ
 Hebdomadi non relinquunt.*

Pag. 168. 169.

S E X T I O VI.

CAPVT secundum Geneseos in hodie Vulgatis geminum Exordium habere, animadvertitur: itaque, amoto suppositio, & loco proprio annexo, aliud relinqui. In hoc duplex Constructio Orbis etiam subindicatur, Vera uberiùs, & Adumbrata brevius. Vtraque rursus obiter expenditur. Interpretatio adhibetur Allegorica germani Exordii, ubi & insuper adstruitur Inventum DE DVPLICI TERRA, suffulciuntque testimonia ex Libb. Zohar, & Rabboth. Tenebrae in Litteris Sacris impios, & peccatores notant. Obscura sententia ejusdem Exordii nova lux admovetur; unde & duplex agnoscitur Mundus, Intelligibilis, & Sensilis. Firmatur item Univerſi Opificium in Puncto temporis, expensis Clementis Alexandrini verbis; & ex ipsis illis Exordii duplex ille Mundus eodem in die confectus, aut potius duplici instanti. Inlustris interpretatio Philonis ad locum ipsius Exordii obscurum, ridicula Rabbiorum. Controversi alius loci ejusdem Capituli II. elucidatio, quae & adseritur suo Auctori: ac finis disceptationi imponitur.

Pag. 214.

INDEX

I N D E X

SCRIPTORUM VETERUM

qui in Mantifsâ memorantur.

A Chilles Tatius. 129	Aspafius, Peripateticus. 128
Adraftus Aphrodifeus, Interpres Aristotelis. 127.	Athenæus, Dipnofophifta. 133
Ælianus. 129. 130. 131	Auctor Rabboth. 218
Alexander Aphrodifeus, Interpres Aristotelis. 128	Auctor Zoharis. 217. 218
S. Ambrofius. 147. 172	D. Auguftinus. 159. 160. 172. 173. 175
Ammonius, Grammaticus Criticus. 153	Aufonius. 132.
Ammonius, Philofophus, Interpres Aristotelis. 127. 128.	D. B Afilius Magnus. 203. 204. 205
Andronicus Rhodius, Interpres Aristotelis, & Paraphraftes. 127. 128. 135	C Æfar, Imperator. <i>Iul.</i> 186.
Aquila, Interpres Græcus Libb. Sacrorum. 203	Cæfarius, non Arelatensis, fed Frater D. Greg. Nazianzeni. 154
Aratus, Aftronomus. 189. 194	Callimachus Cyreneus. 212
Ariftarchus, Grammaticus. 131. 132.	Caffiodorus. 180
Ariftides Adrianenfis, Orator. 173	Cenforinus. 186
Ariftophanes, Comicus. 189. 194	D. Chryfoftomus. 150
Ariftoteles Stagirita. 127. 128.	<i>Mar.</i> Cicero. 131. 217
	Clemens Alexandrinus. 158. 212. 221. 222.
	Concilium Lateranenfè fub Innocentio III. 172
	Cornelius Tacitus. 189
	Cri

Critici, Plinii Interpretes. 136
Grammatici Critici. 131. 132

136

S. Gregorius Nazianzenus.
155.

DAVID, Pfalmographus.
207

Diogenes Laërtius. 127. 128

Dionysius Longinus. 161.

HEbræum Exemplar Sa-
crum. sæpè, & 186. 190
191. 192. 203. 204. 206
211. 216. 218. 225. 226.

ELIAS Levita, Hebræus
Grammaticus. 162

S. Epiphanius. 145

Esdras. 160

S. Eucherius. 207

Eupolemus, Historicus. 157
158

Eusebius Cæsariensis. 150.
151. 153. 158

Eustathius, Scholiastes Ho-
meri. 128. 129. 131

Euthymius Zigabenus. 153

S. S. Euangelistæ IV. 145.
147. 153.

Hermippus Smyrnæus, Pe-
ripateticus, *Callimachus*
cognominatus, quod di-
scipulus foret Callimachi
Grammatici, & ingratus
erga Præceptorem. 127

Herodotus. 132

S. Hieronymus. 151. 211

Homerus. 129. 130. 131. 212.

A. GELLIVS. 186

A. GEMINVS, Astrono-
mus. 186. 187

Georg. Chryfococces, Me-
dicus, & Astronomus. 187
190

Græci Patres. 162. 208. 219

Græci Scriptores Ethnici.
222

Græci Theologi. 162. 172

IESVS CHRISTVS DO-
MINVS. 191

Iesus Sirach, Auctor Eccle-
siastici. 173

Interpretes antiquiores Ari-
stotelis. 127

Interpretes Biblici. 181. 194.
211. 226

Interpret. Pentateuchi. 176

Interpretes LXXII. Græci.
165. 211

D. Ioannes, Euangelista. 148
154. 155. 193

Jobus, ex Mosis Hebræâ In-
terpretatione, ut volunt
plures

plures Patres Græci, & Latini.	227	Olympiodorus, Interpres Aristotelis.	239 128
<i>Fla.</i> Josephus.	129.165	Ovidius.	145.
Judas Iscariotes.	146.	P Apias, Ioannis Euangel. auditor.	151
K imchius, Rab.	191.	Philo Iudæus.	163. 164. 165. 172. 181. 204. 209. 219. 220. 223
L atini Patres.	162. 209	Philoponus.	128. 161. 172. 203 204. 208
L ectionarium Græco-Arabicum.	148	Photius.	133
D. Lucas, Euangelist.	153. 155	Pisistratus, Tyrannus clemens Athenis.	131
Lucianus.	132	Plato.	222
Lycurgus.	130. 131.	Plinius Major.	136. 137. 138. 139. 158. 188. 192. 215
M Aiemon, Rab.	192	Plutarchus.	131
Marcellinus, Historicus Græcus.	133	<i>Jul.</i> Pollux.	133
D. Marcus, Euangelista.	149 151. 155. 193	Pomponius Mela.	21. 22. 137. 138. 140. 141. 142. 143
Masorethæ, Grammatici Hebræi.	165. 167	Porphyrius.	128. 135
D. Matthæus, Euangelista.	148. 149. 150. 141	Procopius Gazæus.	203
Michaël Ephesius, Aristotelis Interpres.	128	Pfellus.	128.
Moses, Historicus Sacer.	145 157. 160. & sæpè aliàs.	Q uintilianus.	132.
N icephorus Callistus.	150	R Abbini.	162. 166. 192. 217 218. 224. 227.
Nonnus Panopolita.	193 194	S Aiemon, Rab.	192
O ecumenius, Cathenographus.	153	Samaritani, Scriptores Pentateuchi.	160. 167
		Hh	<i>Lucc.</i>

<i>Luc. Seneca.</i>	136. 205. 207	T Estamentum Novum.	
<i>Servius.</i>	132		146. 147
<i>Sextus Empiricus.</i>	132	T heophrastus	Herefius, Phi-
<i>Simplicius, Interpres Ari-</i>		l osophus	Peripateticus.
<i>stotelis.</i>	128		135
<i>Stephanus Byzantius.</i>	133	T hucydides.	132.
<i>Stobæus.</i>	ibid.		
<i>Strabo.</i>	207	V arro.	188
<i>Suidas.</i>	133. 154. 155	V irgilius Maro.	139. 168
<i>Syrianus, Interpres Aristo-</i>		V ulgatus Interpres Latinus.	
<i>telis.</i>	128.		176. 192. 197. 225. 227.

I N D E X
R E C E N T I O R V M.

I OAN. <i>Argyropylos.</i>	206	D on. <i>Iosephus Anton.</i>	128.
<i>Astronomi novitii.</i>	188		137. 140. 207. 218.
<i>Ioan. Buxtorfius.</i>	191. 192	I oan. <i>Laët.</i>	137
<i>Lud. Capellus.</i>	217. 218	L eo <i>Allatius.</i>	187
<i>Gonzalus Correas.</i>	226	I oa. <i>Mariana.</i>	226
<i>Cornelius à Lapide.</i>	228	I oa. <i>Morinus.</i>	
<i>Ioannes de la Haye.</i>	147	C laud. <i>Salmasius.</i>	135.
<i>Dan. Heinsius.</i>	194		136
<i>Interpretes Biblici.</i>	210. 225	I ul. <i>Scaliger.</i>	136
<i>Interpretes Pomponii Mela.</i>		T heodorus <i>Gaza.</i>	135.
143.			

I N D E X
R E R V M & V E R B O R V M
in hoc Opere notatu dignorum.

A.

*Braamus Patriarcha natus
Camarina, Etate deci-
ma, 70. Astrologia in
ventor. ibid.*

Achillis monumentum. 20

*Achorei Ægyptiorum Sacerdotis de Nili
origine sententia, 89*

*Adamus praditus fuit Scientiis omnium
rerum, & Geographia. 9*

*Addua Larium Lacum pertransit non
mixtis aquis. 85*

Adveniet dies Domini ut fur in nocte. 38

*Ægyptij Sacerdotes erant summâ & arca-
nâ Sapientiâ, 88. 99. didicerant ex He-
brais hospitibus, ipsoque Mose, 88*

*Ægyptus universa antèrius obteâta Mari
fuit. 93*

*Æthiopes finitimi Ægyptiis, ab illis didi-
cere. 90*

*Alpheus amnis in Achaiâ mergitur, & in
Sicilia rursus effuditur, transjecto sci-
licet Mari vastissimo, 87. jacta in illû
in Arethusa fonte visuntur. ibid.*

Ammonis Templum in desertis Libya. 93.

*Alternatio Aquæ & Terra nunc fortasse
inaudita, fuit jam pridem hominum
auribus familiaris. 92*

*Ambracius Corinthiusque Sinus Aca-
niam, & Achaiam ab Interno
Mari ferè abstulerunt. 94*

*America dicitur Novus Orbis. 98. eam
confundunt Geographi novitii cum
Atlantide, malè. ibid.*

*Animalia multa hoc primum cognovi-
mus saculo, & multa venientis ævi
populus, ignota nobis, sciet. 106*

*Antichthones neutiquam fuisse ante al-
luvionem Vniversalem, sentiunt D.
Augustinus, & Procopius Gazæus cum
Syris Patribus. 10*

*Antipodum Telluris immensa plaga sub
aquis mansit, illincque Mare nunquã
recessit, nisi cum post elapsum Diluviû,
se Alter Orbis dedit in Cœli conspectû.
ibid.*

*Antiquitas veneranda rebus sapè non-
nullis præstitit cum Bona fidei pondere,
cultus in super, quasi horrorem, 15. ea-
dem obstruit sæpenumero mendacii ca-
ligine splendorem Veritatis. ibid.*

*Antiquitati veneranda multa tribuun-
tur, suadetque ut plurimum, uti nos
oportere operationum suarum præjudi-
cio. 15*

Aqua Diluvii invaluere super Terram

I N D E X

- centum quinquaginta diebus, ad usque primum mensis Sivan, id est Maij, 72. tum consistebant & silentes conquiescebant. ibid.
- Aquam distinguebant Ægyptii in Marem & Fœminam. 85. Aqua Virilis est illis Mare: Muliebris, omnis alia. ibid.
- Aqua & Squamigera Pecus universa, in cataclysmo pœnas non dedit; & quare. 22
- Aqua Maris est gravior qualibet alia. 85
- Arcthusa fons Syracusanus per Olympiam fluens, Peloponnesiaco litori infunditur, non consocians se Pelago. 86.87
- Arida pro Terra in Bibliis Sacris usurpatur; & quare. 3
- Aridam Sitire cruorem innocentem videtur Dominus exprimere hinc curasse, ut ejus savitiam exaggeraret. 20
- Aristoteles opinatur, Aquam esse decuplo ampliore Terra, 6. Cyrenæicorum Philosophorum eadem opinio, eorumque nuga. 6.7
- Aristoteli plaga Septentrionalis Mari eminet, 62. argumento est, Pontum in Propontidem fluere, fluxu nunquam recipiendo. ibid.
- Asphaltites nihil præter bitumen gignit, unde & nomen. 46
- Astapus Nilus cognominatus. 90. Astaboras & Astulapes. ibid.
- Atlantis Insula Libyâ major & Asiâ, unius diei ac noctis illuvione hausta evanuit. 96
- Auctori libri IV. Esdræ superficies Terra sexcuplo quam Aqua major est. 6. ille liber cum tertio audit hypobolimeus. ibid.
- Audax ingenium agrè sistitur parvis. 13
- Authoris opinationi consonant verba Rabbinorum. 29
- B.**
- B**abyloniæ Astronomicam scientiam ab Abrahamo didicerunt. 71
- apud Babylonios DCCXXX annorum Observationes Syderum, coctilibus laterculis inscripta. 69
- Balthasaris Regis fastus cum Luciferi componitur. 52. ut puniti sunt. ibid.
- Benignitas Dei cum dicit, Non percutiâ, &c. longè alia est ab ea, Non maledicam, &c. 35
- Benignitas Dei, non maledicendi rursus Terra, de Nova dici Terra, necessum prorsus videtur. 36. Frustra jam indulisset maledicta. 37
- Biblicorum Veteres Interpretes torserunt se, ut alia Flumina reperirêt, à quibus & Mosi memorata neutiquam differrent. 58
- Bodino Tanta Maris ferè, quanta Terra est superficies, propius veritatem. 7
- Borchardi testimonium de calamitate Regionis Sodomitica. 48
- Buxus, Laurus, Oliva vernant continuo frondibus. 76
- C.**
- In Cælo post vindictam lapsus Angelici, sedis eorum nec vestigium relinquit: In Terra verò superficiem Diluvio semel jam abolitam, denuo ipsammet, primo adhuc infectam peccato, restitui, ad-versatur rationi. 54
- Cælum & Terra infecta fuere tunc primum, cum condita, ob incolarum scelera. 17
- Cælum defacatum redditum est, inde expuncta sede delinquentium. ibid.
- Cælum & Terræ dii Atheniensibus, 4. habiti & Nuptiales dii. ibid.
- Cælum & Terram creasse Deum, memorat duplicem illam futuram sedem Vnigeniti Filii, ac veluti contigit. 17
- Cælum & Terram S. Paginis Mundi Vniversitatem designant. 5
- Cæsar multa petit cognoscere Ægyptiacarum rerum ab Achoreo Sacerdote. 89
- Cama-

R E R V M & V E R B O R .

Camarina, nonnullis Vrie, Gracis Chal-
daopolis, civitas Babylonia. 70
Cataclysmo ipso Telluris superficies in hu-
morem soluta ad trium palmorum al-
titudinem. 64
Cerva in Aulide pro Iphigenia supposita.
59
Chaldaei in Syria cognitione Astrorū, sol-
lertiaq; ingeniorū antecellunt. 69
Chaldaica eadem atque Astrologia. 70
Cicero existimavit Terram fuisse perfectē
rotundam; falsō. 88
Cisternensis, Decembri consonat. 72
Cogitatio humani cordis mala est à pueri-
tia sua. 36
Columba emissa à Noë post Corvum. 73
Columna dua an à Sethi Nepotibus exci-
tata, una Lateritia, altera Lapidea? 67.
68. manere adhuc, cum in vivis ageret,
Columnam ante Diluvium excitatā,
tradit Iosephus; & qui ab illo accepe-
rint. 68. ambigit Auctor, quod excita-
rint ante Diluvium. 68. 69. 70. Abra-
hamum illas excitasse, non Sethi pro-
lem, vero simile est. 71
Continentem Humum pro incolis homini-
bus sumpserunt Interpretes; ineptē. 25
Core, Dathan, Abiron & eorum Socii,
Mosi rebellant. 49. Abiron & Dathan
Principatum ambibant, Core Sacerdo-
tium. ibid. illos terra devoravit. 50. ubi
Terra voragine sunt submersi, hians
rictus, chasma ve profundū remansit,
ut volunt Rabbini. ibid.
Cura ingens de Terra Menti Divina fuit
ab ipso Vniuersi primordio. 5
Cybeles Magna Mater dicitur, sicque in-
noit Tellurem. 3

D.

Daniel Heinsius negat Terram fuisse
 sublatam, & Aliam, aut Novam
 nunc esse. 41. Periisse omnes qui extra
 Arcam, etiam Terra speciem externam
 ac decus, affirmat. ibid.

ad Deum confugere, cum explicari argu-
menti exitus non potest, pigrum effu-
gium. 75
Deus omnia creavit convenienter omnino
eorum natura. 62
DIVI POTES, in Augurum libris sunt
Terra & Caelum. 4
Divina Essentia est à πνεύματι.
me-Dius-Iesus. 63
D. Augustinus admittit Terram Anti-
podum, sed respuit incolarum ad illam
aditum. 11
D. Hieronymus alto praesudicio animad-
vertit, in Mundo reparando post elu-
uionem Vniuersalem, maxima opus
fuisse in futurum Loci cautione. 28
Dominum poenituit fecisse hominem in
Terra. 20. 21
Dominum iratum nemo potest fugere. 51
Dominus ut primum infecta extitit Tel-
lus. illico execratus est Eam. 17. Ma-
ledixit Homini & Terra. 18
Dominus delere constituit homines, &
Terram ipsam. 21
Dominus tam homines, quam iumenta;
tam reptilia, quam volatilia Caeli de-
lere statuit, post admissa eorum faci-
nora. 23
Dominus pollicetur Noacho ultra non exe-
craturum se Terrā propter Hominem.
30. & 33. loquitur hic Dominus de a-
lia Tellure malè adhuc non affecta ja-
culo maledictionis. 30. & 31
Dominus duo cogitatione complexus est,
Et homines extinguere; Et in Pelagus
transmutare Tellurem. 42
Dominus cum supplicio afficere cogitavit,
aut Vniuersum Genus hominum, aut
Regionis incolas alicuius, aut Civita-
tis, Loci ipsa, utpote eorum sedes ac re-
ceptacula, simul quoque punire con-
suevit. 49
Draco magnus, Serpens antiquus, Dia-
bolus, Satanas, sunt Synonyma. 53
Dulces Aqua Mari invehuntur, Levio-

I N D E X

res haut dubiè. 85. quadam Dulces,
inter se supermeant alias. ibid.

E.

Eleusis Sacra non semel omnia tradit,
servat quod ostendat revisentibus.

106

Ephrani Syri de Duplici Terra opinio,
Masio interprete. 12

Epicuri Intermundia. 58

Euphrates in Lacum influit, eque Lacu
egressus, proprio ostio cum Mari jungi-
tur. 91

Euxinū Mare non habuit aliquando exi-
tum, qui est ad Bysantium. 94. in Pro-
pontidem & Hellespontum erupit. ibid.
Portiones Europa & Asia non exiguas
abripuit. ibid.

Execratione pari Terram Dominus ac Ho-
minem prosequutus est. 25.26

Exempla Quintiliano vocata, Paradi-
gmata Gracis sunt, Ciceroni Conlatio-
nes. 45

Exundatione Vniuersali Terram totam
annum integrum condi fecit Deus. 82.
Auctori placet adhuc illam condi. ibid.

F.

Fastosis ingenua opponenda moderatio.
104

Flumina omnia intrant in Mare, & Ma-
re non redundat: ad locū, unde exeunt
Flumina, revertuntur, ut iterum
fluant. 88

Fluvii quatuor è Paradiso orti, manserunt
post Cataclysmum, in monumentū
Magni Operis, in Terra nupera. 81

Fluvii transfiliunt Maria. 86

Fluvius egrediebatur ex Heden ad irri-
gandum Hortum, 56. dividitur in
quatuor capita, quorum nomina, Phi-
son, Gichon, Hidekel, Perath. ibid. Sy-
rorum linguā vocantur Phison, Geon,

Pborad, Eddekel: Gracorum vero Lin-
guā Ganges, Nilus, Euphrates, Tigris.
57.58

G.

Ganges eandem originem habet atque
Nilus. 91

Gentiles è Libris Sacris Hebræorum multa
hausserunt, & postea traduxerunt. 44.
Servitutem diutius apud Ægyptios &
Chaldaeos perpeffi. ibid.

Geographia actu præextitit, cum Adamus
multiplici scientiā impertitus. 9

in Geographia Origine occurrunt non-
nulla, qua aliter ante Orbis Terrarum
inundationem, ac post ipsam, haberi se,
cogitarunt Viri Doctissimi. 10

Geographia exoleta de Duplici Terra, pla-
ne fide periclitatur; & quare. 13

Geographia Origo fuit die tertio primi He-
xahemeri creationis Mundi. 6.8

Geographia Materies exacta extitit tertio
die à Creatione Cœli & Terra. 8

Gigantes, pessimi mortalium, cum posteris
Noachi meritò comparantur. 43

Graculi impostores. ibid.

H.

Heden Vulgatus reddidit Voluptatis.
55. Hebrais Heden & est nomen
proprium loci, & appellativum, signifi-
cans voluptates ac delicias. ibid.

Heden Mari nunc est obsessus. 86. ex eo
Amnes quatuor profluentes, Mare su-
pernatant. ibid. postquam longum ege-
re cursum, emergunt fontibus, quos de-
signant Geographi recentes. ibid.

Henochia Vrbs à Caino condita, & filii
Henochi nomine appellata. 66. Sulpi-
tius Severus eam ab Henoch conditam
scripsit ineptè, Mose ipso adversante. ib.
illam extare nequaquam vero simile
est. 66. & 67

Hespo-

R E R V M & V E R B O R .

Hesperius Philosophus, Seneca. 106
Hesperius Sophos, idem. ibid.
Hexahemeri die tertiâ Tellus neutiquam simul & semel aquis detecta est, sed particulatim, antèriusque, ut quaq; pars altior excederet, aut ut, vento illic vehementer flante, exiccaretur. 64
Homerus primus Geographica peritia auctor. 100
Homines operati sunt malitia in Terra duntaxat. 23
Hominum caussa genita omnia. 9
Homo habetur parvus Mundus. 7
Hortum in Heden Dominus Deus ad Orientem plantavit. 55
Hortus Heden est Paradisus. 60. penitus non existit. ibid. Aquarum illuvie, opinantur, dissipatum evanuisse, eaque propter amplius non comparere. ibid. verum est, Ipsum à Diluvio nesciri mortalibus. ibid. id tamen non imputandum vorticibus qui obliterarint illum, sed potius Telluris mutationi. ib.

I.

I*ezet est figmentum, aut, cogitatio mala cordis humani.* 32
Incurvicervicum pecus. 54
Indulgentiam Dei vanam esse cogitare vel per somnium, nefas. 35
Iniquitas qua iratum Dominum, eadem benignum ac placabilem reddidit, quomodo intelligatur. 32
Initiatos nos Natura Mysteriis credimus: in vestibulo ejus haremus. 107
Ioppe Palaestina urbs ante Diluvium non est condita. 67. qui contrarium affirmant, à Mela acceperunt. ibid.
Insula est Terrarum Orbis, circumit eum Pelagus. 100, 101
Insula quod magna proclivius alterâ in profundum eat, minima vero expeditius foras sit ex profundo surrectura, parum refert. 102

Insularum & Aqua fit alternatio, ut Terra & Aqua. 95
Inundatio utraque, nempe Universalis, & Sodomorum, in Voluminibus Sacris conlata saepe offenditur. 47. rationi repugnat, idem passa supplicium, discrepare a vitate ac permansione: item, Monumentum superstes cœlestis vindictæ, deesse Vniversali Diluvio; Privati vero perpetuo remanere exiguas Provincias. 48
Isis & Ceres pro Terra sumptæ. 3.

L.

L*acus Asphaltites idem ac Mare Mortuum. 46. Regiuncula ejusdem amplitudo ex amplitudine Lacus aestimatur. ibid. non angustus erat olim illius tractus, cum latè porrigi hodie pateat Lacus ipse. 47. Plinio excedit longitudine centum mill. pass. Latitudine maximâ viginti quinque, minimâ sex. ibid. Iosephus non nihil coangustat. ib. Amœnum & fœcundum solum commendat Moses, antequam supplicio afficeretur. ibid. Tredecim urbes ejus Strabo memorat, fabulosum. ibid. Abbreviator Stephani decem retulit. ib. quinq; Auctor Libri Sapientiæ; quod verum. ibid. quinque Regulos Urbium quinque, & Regulorum & Urbium nomina recenset Moses. ibid.*
Lameth vixit centum octoginta duobus annis. 28. Filium genuit Noach. ibid.
Libya plaga amplissima, nunc penitissimè Mediterranea sunt. 93
Loth & ejus familia ex discrimine Sodomorum & Gomorrhaorum evasere, ut Noachus cum suis è Diluvio. 46
Luciferi peccatum fuit Superbia. 52. Locus ubi perpetratum crimen, in Cœlo quoque punitus est, nec amplius comparuit. ibid. & 53.

M. Magna

I N D E X

M.

- M**agna tardè proveniunt, utique si labor cessat. 106
- Maja & nutrix idem. 3
- Maledictionis Vniversalis adversus Terram bis tantum fit mentio totis voluminibus Sacris. 33
- Maledictus iterum homo in persona Caini, rursusque maledicta Terra propter illum. 19
- Mare Mortuum & Salis, locus ubi olim Sodoma & Gomorrha, Sacris Libris dicitur. 46. Eiusdem prorsus natura, ac pluvia fuit, existit. ibid.
- Mare à principio rerum altius sublimiusque quàm Terra non est constitutum. 62
- Mare Externum cum Interno commissum olim effecit unicum Pelagus. 93
- Mare Nostrum Terra fuit Continens, nondum Oceano per Fretum Gaditimum infuso. 93
- Mare fuit supra Memphim, usque ad Æthiopum montes. 93
- Mare Sedes certis temporum intervallis necessario mutat. 99
- in Mari Rubro Sylva vivunt, Laurus maximè & Oliva ferentes baccas. 75
- Maria sunt pars Orbis Terrarum, quæ in unius equalitatem pile coeunt. 1
- Maria non crescunt ob id, quia quod influxit, non in suum vertunt, sed protinus reddunt. 88
- Marinus lacus in Armenia. 94
- Mattienis Lacus in Phrygia. ibid.
- Michaëlis Angelorum Principis cum Lucifero confictus. 51. describitur. 53. factus est in Cælo Empyreo. ibid.
- Mincius Benaco Lacu invehitur, & aquas inde nec pauciores, nec largiores egerit. 85
- Miraculum esset ab Orbe condito continuum, quod Mare Terram non obrueret, si illud esset hæc altius. 62

- ad Miraculum temerè non confugiendum. 62
- Mirum nobis esse debet, si quos igniculos parum novimus Stellarum, cum maxima pars Mundi lateat Deus. 106
- Montifragos, qui nempe affirmabant Terræ exactam rotunditatem, carpit Plinius. 9
- Mosis Bar-Cepha, Syri, opinio de Duplici Terra ex versione Andrea Masii. 11. 12
- Mundus magnus pro Terrarum Orbe sæpenumero usurpatus. 7
- Mundus Pusilla resest, nisi in illo quod quarat, omnis Mundus habeat. 106

N.

- N**atura ut vulticulis, etiam & ingeniiis ludit. 53
- Naturam proprios motus exercere, & agere sinit Deus. 62
- Natura mutuo, & Fortuna de varietate certant. 92
- Navalibus expeditionibus peccatur multipliciter, litaturque illis avaritiæ potissimum & ambitioni. 22
- Navicularia Ars priscis hominibus primævi seculi prorsus ignota. 84
- Nautica rei ante Cataclysmum operam non dederunt mortales. 22
- Nequitia citò subrepat. 44
- Nilum ex Oceano nasci, Sacerdotes Ægyptii affirmarunt. 87. à Paradiso usque mare trajiciendo. 88. 89
- Noach vel Noë, idem. 28. Noach à nuach est requiem præstare: à nacham est consolari. ibid.
- Noachus Sacra fecit Domino, postquam Eluvio abiit. 30
- Nugantur, qui diversa hodie nonnulla pariter comminiscuntur Adami Sepulchra. 67. Nec aliter item, qui designant Loca, ubi Adamus peccatum suum agnovit, deflexeritq; ubi sacra fecerint Abel & Cainus; ubi, &c. ibid.
- Numini

R E R V M & V E R B O R.

Numini Summo Naturaq; rerum cognata multa, latent adhuc subobscura.

106

O.

Observationibus incubare studiosè soliti Chaldaei & Babylonii, longè post Alluvionem universalem. 69

Ollius Sevinnum Lacum permeat, egrediturque nec paucior, nec major. 85

Opis Saturni conjux. 4. significat Terram; & quare. ibid.

Orbis Terrarum diversus, ac Superficies, in primæ locum succenturiata est post diluvium, ex ipso tamen Globo in lucem prolata. 27

Orbis Terrarum in duas tantum Partes dividi ab antiquioribus consuevit. 96.

Platonis ævo jam tripliciter dispefcitus. ibid.

Orbis Terrarum Totus Pila est. 101

inter Orbem Insulam, & minimam Insulam Orbis nihil prorsus interest. 102

Orontes, amnis Syria. 85

P.

Paradisus post Diluvium neque Noë, neque posteris ejus ultra cognitus est. 60. 61

Paradisum Terrestrem, Elysiorum vice, ad accipiendos liberali hospitio Dilectos

Domino, ineptè quidam autumarunt. 82. Non superest amplius. 83

Pars Telluris quarta, quæ hodie Novus Orbis, forsitan non fuit Veteribus Magnis Viris incognita. 97

Patrum mentem non assequuntur Geneleos Interpretes, qui putant illos innuere, contrarium nobis Terræ spatium Australe, & post Diluvium quoque non patuisse detectum. 10. 11

Patrum Syrorum commentum de Bisida Terra. 11

in Pavimento madido partes alia aliis ci-

tiùs sicca redduntur, prout vel sunt superiores, vel adest venti flamen. 63

Philosophus Iber, Seneca. 44

Picolominei opinio de Quantitate Terra & Aqua. 7

Pitonus Amnis per medium Lacum Fucinum Marforum ita decurrit, ut Aqua ejus non misceantur stagno. 86

Pluvia facta est in Diluvio Universalis per XL dies & XL noctes, usque ad XXVII mensis Cisleu. 72

Polyxena ferales nuptia. 20

Potesset. 5

Pravi homines sunt multi qui terrore diei novissimi à malo non absterrentur. 38. iidem extremum prolatant iudicium, Dominique adventum secundum imminente[m], procul abesse preterunt. ibid.

In principio creavit Deus Calum & Terram. 16. Hic Celi nomine Emopyreum significatur, secundum Interpretes Antiquos propemodum omnes. 17

Proserpina quæ & Maja appellatur, Terram adumbrat. 3

Punctum est, quod magnitudinem nullam habet. 102

Punivit Dominus Tellurè Universam. 81

Inter Pusilla parum esse potest discriminis. 102

R.

Rabbini Nugivenduli homines. 64. monumenta olim illis obvia, nos

latuerunt, quæ etsi adulterare consueverint, nonnunquam incorrupta protulerunt, res miras suppeditantia. ib.

Ramum olivæ Columba attulit Noacho in Arcam. 74

Ejus Ratio non est habenda, cui nulla ratio inest. 104

Rationes longe adeo excellentes allaturus est Auctor, ut menti vim inferre videantur, liberè quippe eam arbitrari non sinent. 54

I N D E X

Rhodanus Lemano Lacu acceptus, tenet impetum, seque per medium integer agens, quantus venit, egreditur. 86
Rufus Draco sive Lucifer caudâ traxit tertiam partem Militiæ Cælestis. 51

S.

S*æculis tunc futuris multa, cum memoria nostri exoleverit, reservantur.* 106

S. Petri sententia de Calo & Terra ante Diluvium. 39

S. Petrus Roma morti à Nerone traditus. 38

Sapientia integrum Opus suum nondum implevit. 106

in Scientiis adjiciendi occasio etiam post Mille sacula nulli nato præcluditur. 106

Sisithrus Chaldaorum Rex. 73

Sodomita, Gomorrhæi & alii particulatim maledicti fuere. 33

Sodomorum peccata ultus est Dominus sulphureo Imbre de Cælo ejaculato, & ignito sale. 45

Sol est Adonis. 3

Spiritus Domini ferebatur super aquas. 63. Ventus cujus operâ apparuit Arida die tertio. ibid.

Stultitia ad versari debet despectus. 104

Superficies Prima Terra, in Pelagus conversâ, mansit ita deinceps perpetuo relicta. 45

Sylvas^s quas Maria habent. 75

Syria e^x Iosepho, Babyloniâ, Chaldaam, & plures alias Provincias complectitur. 70

Quidnam Syros Patres in errorem induxit circa opinionem de Duplici Terra. 16

T.

T*abularum qua Columnæ Iosepho dicuntur, aliis ex Hebraorum Magistris una est Ahena, non Lapidea.* 71

Telluris Portio Mari obruta, ubi fuere Sodoma & Gomorrhæ, Vniuersa Telluris, Mari quoque antè submersa, imaginem veram reddit. 46

Telluris mutatione primus Autor noster comminiscitur, ac stabilire enixe intendit. 60

Tellus à Tollendo appellatur, & quare. 3

Tellus est Terra frugifera, Terra verò Elementum. 2

Tellus culta sub nomine Rheæ Cybeles ve. 3

Tellus certat de paricum Ætheriis corporibus in Sacris Litteris. 5

Tellus est Mari alicubi superior. 62

Terra est Materia Geographia. 1

per Terram Globus ex Terra, Marique compactus intelligere est. ibid.

Terra à Varrone dicitur, ab eo quòd teratur. 2. à Plauto, quòd homines terat. ib.

Terra Humus dicitur à Latinis, & quare. 2

Terra dicitur Tellus. ibid.

Terra Vesta vocatur, quòd vi suâ stet. 4

Terra & Cælum Dei Magni Samothracibus habiti. ibid.

Terra ante sacula erat deformis quadam materies. 6

Terra habitabilis erat circumscripta magis ante Diluvium. 10

Terra duplex statuitur. 14

Terra Prima delineata est, cum die tertio Dominus iussit, Aridam apparere. 14.

eam aquarum Diluvii exundatione universam propè fuisse oblitteratam, ambigere nefas. ibid.

Altera statim se obtulit Delineatio Telluris, qua post Diluvium prodiit. ibid. & 15.

Terra fuit coinquinata crimine primi Parentis. 17. *ablata etiam fuit aliquando illa Tellus.* ibid.

Terra rursus malè audiit ob Caini fratricidium qui Abelum interfecit. 18.

19. Abelo substitutus est Seth, eodem anno hoc est Mundi Conditi centesimo

tricesimo. ibid.

Terra

R E R V M & V E R B O R .

- Terra supplicium haut aliter atque homines ipsi perpeffura fuit, ob scelera in ea commiffa.* 23
- Terra vetus ab hac diverfa est, manetque fub aquis.* 61. 62
- Terra Mundi Punctus. 102. ad Cælum fignum est & Punctum.* ibid.
- Terra defcriptio, etyma & appellationes varia.* 2.3
- Terra integritati malè confultum foret, fcopulis abfentivis.* 8
- Terra & Aëris interitus aquis Diluvii, cum Mundi ipfius igneo noviffimo interitu componitur. 38. 39. ex utroque perfpicuè indicatur nobis, Novam Terram, & Novum Aërem exoriri.* 39
- Terra Mari continuo tranfmittantur, & Mare Terris.* 93
- Terram anguftioribus finibus ante Diluvium contractam quidam volunt, anguftioribus poft illud cœpiffe habitari, & quare.* 7.8
- Terram fublata effe per Diluvium, mirum non eff, cum idem jam olim acciderit Cælo Empyreo, ex quo Locus Luciferi & Sectariorum ejus expunctus fuit.* 51, 52, 53
- Therafia Infula, fpectantibus Nautis in Ægeo Mari enata.* 95
- Ticinus Verbanum Lacum praterfluit, non communicatis aquis.* 85
- Tigris per Lacum Thonitidem fertur, nec mifcetur paludi ob velocitatem. 90. à Niphate monte ruit. ibid. à fagitta nomen habet ob rapiditatem, fagittam quippe Medi vocant Tigrim.* 91
- Tornari ante Diluvium Terram, sentire, putidum eff.* 8
- V.
- V Afræ Quæftiunculæ Seneca appellata, Sophifmata Græcis dicuntur, Ciceroni Cavillationes.* 66
- Venus Terra eff.* 3
- Ventum Vrentem Dominus adhibuit deficcanda Telluri poft imbres affiduos Cataclyfmi, illi haut diverfum, quo ufus ad Mare imminuendum Rubrum. 63. Simillimi ifti Venti.* ibid.
- Vetus Terra non aquis tantum obruta fuit, fed laxata & diffoluta; ut alia superficies qua fuperior deinceps exfaret, denuo appareret, fecundum Rabbinos. 65. autumabant iidem Veterem Tellurem finon obtegeretur aquis, folvereturve, nequaquam fupplicio fatis constringi. ibid. id fuit neceffarium, fed aliter potuiffe commodius fieri oftensum eff.* ibid.
- Virtus difficilis inventu eff, rectorum, ducemque defiderat.* 44
- Vitia difcuntur etiam fine magiftro.* 44
- Vndarum vis in Diluvio undis ipfis fluctuantem viciffitudinem ademerat.* 72
- Vni-verfalis abolitio patrari commodè non potuit, nifi ipfa Terra facies fimul aboleretur.* 23
- Vtopia Regiones.* 58
- Z.
- in Zelandia partibus Infula dua cum oppidis, virisque, accolis nonnullis haut longè obtuentibus, patrum memoria, abforpta.* 95

LECTORI.

DUM longè adeò à Typographo absumus, licet Exemplar nostrum dederimus superstiosè descriptum, nihilominus operæ emendatissimæ Officinæ sphalmatis asperferunt nonnullis exiguum Opusculum. Cùm autem raptim percurrimus, quædam animadvertere licuit, de quibus monere superciliosum Lectorem, visum. Forsitàn plures labeculæ occurrent, quæ fugerint nos, & potiores forsàn. interea tamen istas emaculare, operæ erit hujus pretium nonnullum.

IN DISSERTATIONE.

P Ag. 15. *lin. penult. specimina. Pag. 17. lin. 11. conligit. Pag. 20. lin. 22. ἀπὸ τοῦ.* Pag. 48. l. 16. & ex locis. *lin. 19. post constaret, dele comma. P. 54. l. 7. HVC, litteris majusculis. Pag. 73. lin. 6. PERGIT, litteris majusculis. P. 83. l. 23. & Noëticâ. P. 84. l. 7. & primævo. l. ult. post ineptè, dele comma. P. 95. l. 9. post factum, appinge; . Pag. 106. lin. 12. post enim, appinge comma. P. 131. l. 18. quid, dele comma. lin. 19. ipse, dele comma. P. 136. l. 20. Breviarium, dele comma. l. 22. studiosi, appinge comma. l. 25. deducta, lege diducta. P. 222. lin. ultim. prædictii, lege prædictis.*

FINIS.